

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ
ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:
Η ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ**

Επιβλέπων Καθηγητής: ΓΚΟΡΤΣΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
Μεταπτυχιακός Φοιτητής: ΚΑΦΕΤΖΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
(ΑΜ: 0198Μ027)

ΑΘΗΝΑ 2000

Η ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

ΑΘΗΝΑ 2000

Στην οικογένειά μου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ τον κ. Χρήστο Γκόρτσο για την καθοδήγηση μου και την υλική υποστήριξη που μου παρείχε.

Επίσης οφείλω να ευχαριστήσω ορισμένους φίλους και συμφοιτητές μου οι οποίοι συνεισέφεραν ποικιλοτρόπως (σε βιβλιογραφικό υλικό, δακτυλογράφηση, συμβουλές) στην εκπόνηση της παρούσας εργασίας. Αυτοί είναι (με αλφαβητική σειρά) : ο Κρικώνης Γιώργος, ο Λυμούρης Νίκος, ο Μεσσηνέζης Μίλτος, η Οικονόμου Ελίνα, ο Παναγιωτίδης Βασίλης και ο Παρασκευόπουλος Χρήστος

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	σελ.1
-----------------------	-------

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ : Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

Εισαγωγή	σελ.3
-----------------------	-------

Κεφάλαιο Πρώτο : Ορισμός και μορφές χρηματοπιστωτικών

ομίλων	σελ.4
---------------------	-------

1.Ορισμός χρηματοπιστωτικών ομίλων	σελ.4
--	-------

2.Μορφές χρηματοπιστωτικών ομίλων.....	σελ.4
--	-------

Κεφάλαιο Δεύτερο : Οι δικαιολογητικές βάσεις δημιουργίας και

λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ομίλων	σελ.9
---	-------

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	σελ.9
-----------------------------------	-------

2. Διαρθρωτικές μεταβολές στους τομείς της τραπεζικής, των επενδύσεων και των ασφαλειών	σελ.9
--	-------

3. Φιλελεύθερες πολιτικές των κρατών	σελ.13
--	--------

4. Οικονομίες φάσματος	σελ.14
------------------------------	--------

Κεφάλαιο Τρίτο : Οι δικαιολογητικές βάσεις προληπτικής

εποπτείας των χρηματοπιστωτικών ομίλων	σελ.17
---	--------

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	σελ.17
-----------------------------------	--------

2. Οι κίνδυνοι που ενέχουν οι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι	σελ.18
--	--------

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ : ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

Εισαγωγή	σελ.23
-----------------------	--------

Κεφάλαιο Πρώτο : Η Επιτροπή της Βασιλείας για την

Τραπεζική Εποπτεία	σελ.25
---------------------------------	--------

1. Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία : σύνθεση και αποστολή.....	σελ.25
---	--------

2. Το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία αναφορικά με την ενοποιημένη εποπτεία των διεθνών τραπεζικών ομίλων	σελ.26
---	--------

Κεφάλαιο Δεύτερο : Το Κοινό Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς

Ομίλους	σελ.32
----------------------	--------

1. Το Κοινό Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους : σύνθεση και αποστολή.....	σελ.32
2. Το έργο του Κοινού Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους	σελ.33

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ : ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

Εισαγωγή	σελ.45
-----------------------	--------

Κεφάλαιο Πρώτο : Οι διατάξεις της οδηγίας 2000/12/ΕΚ

αναφορικά με την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σε

ενοποιημένη βάση	σελ.47
-------------------------------	--------

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	σελ.47
2. Στόχοι των διατάξεων αναφορικά με την εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση.....	σελ.48
3. Πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αναφορικά με την εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση.....	σελ.49

Κεφάλαιο Δεύτερο : Η επικείμενη συμπλήρωση του κοινοτικού

εποπτικού πλαισίου για τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους	σελ.61
---	--------

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	σελ.61
2. Η προσαρμογή του κοινοτικού στο διεθνές θεσμικό πλαίσιο για την προληπτική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων	σελ.61

ΕΠΙΛΟΓΟΣ	σελ.64
-----------------------	--------

ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	σελ.66
---	--------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	σελ.1
----------------	-------

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.3
----------------	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ

ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ	σελ.4
--------------------------------	-------

5. Ορισμός χρηματοπιστωτικών ομίλων	σελ.4
6. Μορφές χρηματοπιστωτικών ομίλων.....	σελ.4
6.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	σελ.4
6.2 Υποδείγματα επιχειρησιακής οργάνωσης χρηματοπιστωτικών ομίλων.....	σελ.5
6.2.1 Πλήρης ενοποίηση.....	σελ.5
6.2.2 Μητρική επιχείρηση : τράπεζα. θυγατρικές επιχειρήσεις : μη επιχειρήσεις.....	σελ.5
6.2.3 Εταιρεία συμμετοχών	σελ.7
6.2.4 Κοινή επιχείρηση	σελ.8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ : ΟΙ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ	σελ.9
--	-------

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	σελ.9
2. Διαρθρωτικές μεταβολές στους τομείς της τραπεζικής, των επενδύσεων και των ασφαλειών	σελ.9
2.1 Εμπορική τραπεζική	σελ.9

2.2 Επενδυτικές υπηρεσίες	σελ.11
2.3 Ασφαλιστικές	υπηρεσίες
.....	σελ.11
7. Φιλελεύθερες πολιτικές των κρατών	σελ.13
8. Οικονομίες φάσματος	σελ.14
8.1 Εσωτερικές οικονομίες φάσματος	σελ.14
4.2 Εξωτερικές οικονομίες φάσματος	σελ.15
4.3 Αντιοικονομίες φάσματος	σελ.16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ : ΟΙ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

3. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	σελ.17
4. Οι κίνδυνοι που ενέχουν οι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι	σελ.18
2.1 Ο κίνδυνος συγκέντρωσης μονοπωλιακής δύναμης στην αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	σελ.18
2.2 Η σύγκρουση συμφερόντων	σελ.19
2.3 Ο κίνδυνος αλυσιδωτής μετάδοσης προβλημάτων	σελ.19
2.4 Η πολλαπλή χρησιμοποίηση των ίδιων κεφαλαίων	σελ.21
2.5 Η έλλειψη διαφάνειας	σελ.22

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ.23
----------------------	---------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ

3. Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία : σύνθεση και αποστολή.....	σελ.25
--	--------

4. Το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία αναφορικά με την ενοποιημένη εποπτεία των διεθνών τραπεζικών ομίλων	σελ.26
4.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	σελ.26
4.2 Το Αναθεωρημένο Κονκορδάτο της Βασιλείας	σελ.27
4.2.1 Πεδίο εφαρμογής.....	σελ.27
4.2.2 Ενοποιημένη εποπτεία.....	σελ.28
4.3 Οι Συμπληρώσεις του Αναθεωρημένου Κονκορδάτου της Βασιλείας	σελ.28
1.1.1 Η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των τραπεζικών εποπτικών αρχών	σελ.28
4.3.2 Οι ελάχιστες προϋποθέσεις για την άσκηση εποπτείας σε διεθνείς τραπεζικούς ομίλους	σελ.29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ : ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΦΟΡΟΥΜ ΓΙΑ ΤΟΥΣ

ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥΣ ΟΜΙΛΟΥΣ	σελ.32
---	---------------

3. Το Κοινό Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους : σύνθεση και αποστολή.....	σελ.32
4. Το έργο του Κοινού Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους	σελ.33
4.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	σελ.33
4.2 Η έκθεση του Κοινού Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους αναφορικά με την εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων.....	σελ.35
4.2.1 Αρχές για την κεφαλαιακή επάρκεια.....	σελ.35
4.2.2 Αρχές ήθους και ικανότητας.....	σελ.37
4.2.3 Αρχές για την ανταλλαγή εποπτικών πληροφοριών.....	σελ.37
4.2.4 Αρχές για τις συντονιστικές εποπτικές αρχές.....	σελ.40
4.2.5 Το πλαίσιο για την ανταλλαγή εποπτικών πληροφοριών...σελ.41	
4.3 Οι συμπληρωματικές εκθέσεις του Κοινού Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους	σελ.42

4.3.1 Αρχές για τις συναλλαγές και τα χρηματοδοτικά ανοίγματα μεταξύ των επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού ομίλου	σελ.42
4.3.2 Αρχές για τη συγκέντρωση κινδύνων	σελ.43

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ.45
----------------------	---------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : ΟΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 2000/12/ΕΚ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΣΕ ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΒΑΣΗ	σελ.47
--	---------------

4.Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	σελ.47
5. Στόχοι των διατάξεων αναφορικά με την εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση.....	σελ.48
6. Πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αναφορικά με την εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση.....	σελ.49
6.1Χρηματοπιστωτικοί όμιλοι με επικεφαλής πιστωτικό ίδρυμα	σελ.51
6.1.1 Πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα ως θυγατρικές επιχειρήσεις.....	σελ.51
6.1.2 Πιστωτικό ίδρυμα με συμμετοχές μειοψηφίας.....	σελ.55
6.2 Χρηματοπιστωτικοί όμιλοι με επικεφαλής χρηματοδοτικό ίδρυμα.....	σελ.56
6.3 Χρηματοπιστωτικοί όμιλοι με επικεφαλής μικτή εταιρία.....	σελ.59
6.4 Διεθνείς χρηματοπιστωτικοί όμιλοι.....	σελ.59

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ : Η ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ
ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΕΠΟΠΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥΣ
ΟΜΙΛΟΥΣσελ.61**

3. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....σελ.61
4. Η προσαρμογή του κοινοτικού στο διεθνές θεσμικό πλαίσιο για την
προληπτική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων
.....σελ.61

ΕΠΙΛΟΓΟΣσελ.64

ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑσελ.66

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

- A: ΠΙΝΑΚΕΣ**
- I. Συμμετοχή των τραπεζικών προϊόντων στη λαϊκή αποταμίευση
 - II. Non-interest income (per cent of gross income)
 - III. Συνοπτική παρουσίαση του έργου του Κοινού Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους
 - IV. The Structure of Financial Regulatory Agencies.

B: ΣΥΝΘΗΚΗ περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, άρθρο 105.

Γ. ΟΔΗΓΙΑ 93/6/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15^{ης} Μαρτίου 1993 για την επάρκεια των ίδιων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων. ΕΕ αριθ L 141, 11.6.1993, σελ. 1-26.

Δ. ΟΔΗΓΙΑ 98/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Ιουνίου 1998 με την οποία τροποποιείται η οδηγία 93/6/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την επάρκεια των ίδιων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων. ΕΕ αριθ. L 204, 21.7.1998, σελ. 13-25.

Ε. ΟΔΗΓΙΑ 98/33/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Ιουνίου 1998 για την τροποποίηση του άρθρου 12 της οδηγίας 77/780/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την ανάληψη και την άσκηση της δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος, των άρθρων 2,5,6,7,8 και των παραρτημάτων II και III της οδηγίας 89/647/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με το συντελεστή φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων και του άρθρου 2 και του παραρτήματος II της οδηγίας 93/6/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την επάρκεια των ίδιων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων. ΕΕ αριθ. L 204, 21.7.1998, σελ. 29-36.

ΣΤ: ΟΔΗΓΙΑ 2000/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου "σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων", ΕΕ L 126, 26.5.2000, σελ. 1-59.

Ζ. ΟΔΗΓΙΑ 2000/28/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18^{ης} Σεπτεμβρίου 2000 για τροποποίηση της οδηγίας 2000/12/ΕΚ σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων, ΕΕ L 275, 27.10.2000, σελ. 37-38.

Η. EUROPEAN COMMISSION: Statement of Co-operation on the Exchange of Information for the Purposes of Consolidated Supervision. Framework. 17 September 1999. http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/finances/banks/coop1.htm.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κίνητρο για την επιλογή του συγκεκριμένου θέματος αποτέλεσε το προσωπικό μας ενδιαφέρον για ένα φαινόμενο που λαμβάνει χώρα τις τελευταίες δεκαετίες στην παγκόσμια και την ευρωπαϊκή αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Η ίδρυση και λειτουργία σύνθετων ή ετερογενών, διεθνών και μη χρηματοπιστωτικών ομίλων δηλ. ομίλων στη σύνθεση των οποίων περιλαμβάνονται οπωσδήποτε τράπεζες (ή σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο πιστωτικά ιδρύματα) καθώς και επιχειρήσεις επενδύσεων και ασφαλιστικές εταιρείες, γέννησε κρίσιμα ερωτήματα αναφορικά με το κανονιστικό πλαίσιο που θα τους διέπει και ειδικότερα τον έλεγχο και την εποπτεία τους για την εξασφάλιση τόσο της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος όσο και της προστασίας των καταναλωτών.

Αντικείμενο μελέτης της εργασίας συνιστούν συνεπώς, αυτής της φύσεως οι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι, και ιδιαίτερα το ισχύον αλλά και υπό διαμόρφωση θεσμικό πλαίσιο για την προληπτική τους εποπτεία σε διεθνές και σε κοινοτικό επίπεδο. Βασικό άξονα αναφοράς αποτελούν οι τράπεζες. Επισημαίνουμε την ομοιότητα των σχετικών κανόνων ανάμεσα στα δυο επίπεδα, δεδομένου ότι οι μη δεσμευτικές συστάσεις που εκπορεύονται από διεθνείς φορείς ενσωματώνονται στην κοινοτική νομοθεσία με ελάχιστες διαφοροποιήσεις.

Η βασική μέθοδος η οποία θεωρείται καταλληλότερη και εφαρμόζεται από τις αρμόδιες αρχές για την άσκηση αποτελεσματικού ελέγχου και εποπτείας των χρηματοπιστωτικών ομίλων, είναι αυτή της ενοποιημένης προληπτικής εποπτείας. Κατ' εξαίρεση, οι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι που εμπεριέχουν και ασφαλιστικές εταιρείες δεν υπάγονται σε ενοποίηση σύμφωνα με το ισχύον κοινοτικό δίκαιο. Κατά συνέπεια, και ενόψει διεθνών εξελίξεων, ανακύπτει το ζήτημα της υιοθέτησης της μεθόδου αυτής ή της διατήρησης ουσιαστικά του υφιστάμενου εποπτικού καθεστώτος το οποίο βασίζεται στη στενή συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων αρχών. Πιο συγκεκριμένα τίθεται το ερώτημα αν τα κοινοτικά όργανα θα επιλέξουν να εντάξουν στην ενοποίηση και τους συγκεκριμένους ομίλους υιοθετώντας τις

μεθόδους μέτρησης κεφαλαιακής επάρκειας που προτείνονται στο πλαίσιο των εκθέσεων διεθνών φορέων εκτός από τους ομίλους πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων (όπου ήδη ισχύει η ενοποίηση).

Αναφορικά με τη διάρθρωση της εργασίας, το κείμενο της δομείται σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος δίνουμε τον ορισμό και καταγράφουμε τις μορφές χρηματοπιστωτικών ομίλων (πρώτο κεφάλαιο), καθώς και επισημαίνουμε τους λόγους δημιουργίας και προληπτικής τους εποπτείας (δεύτερο και τρίτο κεφάλαιο αντίστοιχα). Πρέπει βέβαια να διευκρινίσουμε ότι δεν μας απασχολεί το ζήτημα της οικονομικής λειτουργίας τους και των προοπτικών τους στο πλαίσιο του ανταγωνισμού με άλλες χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις.

Στο δεύτερο μέρος, αναπτύσσουμε διεξοδικά το διεθνές θεσμικό καθεστώς όπως αυτό έχει μέχρι πρόσφατα διαμορφωθεί, αναφορικά με την προληπτική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων. Ειδικότερα, αναφερόμαστε στις σχετικές εκθέσεις της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (πρώτο κεφάλαιο) και του νεοσυσταθέντος Κοινού Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους (δεύτερο κεφάλαιο).

Το τελευταίο μέρος της εργασίας, αναφέρεται στο κοινοτικό δίκαιο όπως αυτό ισχύει (πρώτο κεφάλαιο) και θα προσαρμοστεί σε μια διετία στις συστάσεις του Κοινού Φόρουμ (δεύτερο κεφάλαιο), σχετικά με την προληπτική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων.

Τέλος, σχετικά με την ταυτότητα της διεξαχθείσας έρευνας, αυτή χαρακτηρίζεται αφενός αναδρομική, διότι το διεθνές θεσμικό πλαίσιο έχει κατά βάση διαμορφωθεί και αφετέρου προδρομική δεδομένου ότι το κοινοτικό δίκαιο πρόκειται να ανανεωθεί. Βασικές πηγές της έρευνας αποτέλεσαν, σε διεθνές επίπεδο οι εκθέσεις διεθνών φορέων και οργανισμών και σε κοινοτικό, οι οδηγίες, οι ανακοινώσεις και οι εκθέσεις των κοινοτικών οργάνων.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΤΩΝ
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο πλαίσιο του Μέρους αυτού της εργασίας, παρουσιάζουμε συνοπτικά τα βασικά γνωρίσματα των χρηματοπιστωτικών ομίλων, στη σύνθεση των οποίων περιλαμβάνεται τουλάχιστον μία τράπεζα (κατά το κοινοτικό δίκαιο: πιστωτικό ίδρυμα), είτε ως μητρική είτε ως θυγατρική επιχείρηση του ομίλου, μια εταιρεία επενδύσεων (ή χρηματιστηριακή εταιρεία), και μια ασφαλιστική επιχείρηση.

Ειδικότερα, αναφερόμαστε στην έννοια, τις μορφές, τους λόγους δημιουργίας και λειτουργίας, καθώς και τους λόγους προληπτικής εποπτείας των συγκεκριμένων ομίλων.

Στο Μέρος Πρώτο αποσκοπείται η ουσιαστική κατανόηση του σχετικά πρόσφατου φαινομένου των χρηματοπιστωτικών ομίλων, η οποία είναι απαραίτητη για τη μελέτη και την εμπέδωση των μέχρι σήμερα ρυθμίσεων σε διεθνές και σε κοινοτικό επίπεδο, τις οποίες αναπτύσσουμε στο Μέρος Δεύτερο και το Μέρος Τρίτο αντίστοιχα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

1. Ορισμός χρηματοπιστωτικών ομίλων

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει το Κοινό Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους,¹ χρηματοπιστωτικός όμιλος (Financial Conglomerate) καλείται «ο όμιλος του οποίου η πρωταρχική δραστηριότητα είναι χρηματοπιστωτικής φύσεως, και του οποίου οι εποπτευόμενες οντότητες απασχολούνται σε σημαντικό βαθμό με τουλάχιστον δυο από τους τομείς των τραπεζικών, επενδυτικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών.»²

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν υπάρχει ακόμη κάποιος ορισμός των χρηματοπιστωτικών ομίλων.³

2. Μορφές χρηματοπιστωτικών ομίλων

2.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Ένας εν γένει χρηματοοικονομικός όμιλος μπορεί να περιλαμβάνει το σύνολο των χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων καθώς και μη χρηματοπιστωτικές (εμπορικές ή βιομηχανικές) επιχειρήσεις. Επομένως μπορεί να συντίθενται από τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες, χρηματιστηριακές επιχειρήσεις, εταιρείες leasing, factoring, forfaiting, εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων και συνταξιοδοτικών ταμείων, εταιρείες παροχής επενδυτικών συμβουλών, ναυτιλιακές επιχειρήσεις, επιχειρήσεις επενδύσεων σε ακίνητα, ταξιδιωτικά γραφεία και άλλες εμπορικές επιχειρήσεις.⁴ Στην παρούσα εργασία, αντικείμενο μελέτης αποτελούν μόνο οι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι οι οποίοι περιλαμβάνουν τουλάχιστον μια τράπεζα είτε ως μητρική είτε ως

¹ Αναλυτική παρουσίαση της σύνθεσης και της αποστολής του Κοινού Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους γίνεται στο Μέρος Δεύτερο, Κεφάλαιο Δεύτερο της εργασίας

² JOINT FORUM ON FINANCIAL CONGLOMERATES (1999 a, b), σελ. 2 και JOINT FORUM ON FINANCIAL CONGLOMERATES (1999 c), σελ. 69 Ο όρος «financial» μεταφράζεται «χρηματοπιστωτικός» διότι στον όμιλο συμμετέχουν αποκλειστικά και μόνο χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις

³ Το κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο για την προληπτική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων παρουσιάζεται στο Μέρος Τρίτο της εργασίας

⁴ Βλέπε OECD (1993), σελ. 39-46

θυγατρική επιχείρηση του ομίλου, μια χρηματιστηριακή εταιρεία και μια ασφαλιστική επιχείρηση.

2.2 Υποδείγματα επιχειρησιακής οργάνωσης χρηματοπιστωτικών ομίλων

Τα κυριότερα υποδείγματα επιχειρησιακής διάρθρωσης των χρηματοπιστωτικών ομίλων παραθέτουμε παρακάτω. Τρία από αυτά είναι γνωστά ως «Γερμανικό», «Βρετανικό» και «Αμερικανικό» υπόδειγμα.

2.2.1 Πλήρης ενοποίηση

Αυτή η μορφή επιχειρησιακής διάρθρωσης επιτρέπει στους υπεύθυνους των επιχειρήσεων του ομίλου, να διευθύνουν όλες τις δραστηριότητες του στο πλαίσιο μιας ενιαίας επιχειρηματικής οντότητας.⁵ Κύρια χαρακτηριστικά της είναι, αφενός η έλλειψη νομικού διαχωρισμού μεταξύ των επιχειρήσεων του ομίλου και αφετέρου η δυνατότητα παραγωγής οποιασδήποτε ποικιλίας χρηματοπιστωτικών προϊόντων με ελάχιστο επιπλέον κόστος (δηλ. επίτευξη οικονομιών φάσματος).⁶

Από την άλλη πλευρά, είναι πολύ πιθανό να γεννηθούν νέοι κίνδυνοι⁷ όπως μονοπωλιακή συμπεριφορά του ομίλου, σύγκρουση των συμφερόντων και μετάδοση των προβλημάτων ανάμεσα τις επιχειρήσεις του ομίλου, με αποτέλεσμα να καθίσταται πιο δύσκολη η εποπτεία του ομίλου ως συνόλου.

2.2.2 Μητρική επιχείρηση : τράπεζα. Θυγατρικές επιχειρήσεις : μη τραπεζικές επιχειρήσεις

Στο υπόδειγμα αυτό⁸, υφίσταται νομικός διαχωρισμός μεταξύ των επιχειρήσεων του ομίλου συνοδευόμενος από αυτόνομη διαχείριση, δηλ. η

⁵ Αυτό το υπόδειγμα ονομάζεται Γερμανικό υπόδειγμα (German Banking Act, 1961 όπως τροποποιήθηκε το 1984), το οποίο είναι γνωστό με τον όρο «τράπεζα γενικών συναλλαγών» (universal bank) και έχει υιοθετηθεί και από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Σημειώνουμε ότι συνήθως η παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών πραγματοποιείται από μια θυγατρική επιχείρηση και όχι από την τράπεζα. Ibid, σελ. 25, HERRING and SANTOMERO (1990), σελ. 481-483, SAUNDERS and WALTER (1994), σελ. 85 και VAN DEN BERGHE and VERWEIRE (1998), σελ. 62-63

⁶ Για τις οικονομίες φάσματος βλέπε Κεφάλαιο Δεύτερο Υποκεφάλαιο Τρίτο

⁷ Στο Κεφάλαιο Τρίτο αναφέρονται οι κίνδυνοι που ενέχουν οι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι

⁸ Είναι γνωστό ως Βρετανικό υπόδειγμα. Με τη μεταρρύθμιση του 1986, γνωστή ως «Big Bang» λόγω της μεγάλης σημασίας και της έκτασης, αλλά κυρίως λόγω της ταχύτητας με την

κάθε επιχείρηση διαθέτει δικό της μετοχικό κεφάλαιο ενώ τα πάγια στοιχεία μπορεί να χρησιμοποιούνται σε ορισμένο βαθμό από κοινού από τα τμήματα του ομίλου.

Αυτού του είδους οι όμιλοι συναντώνται και σε χώρες όπου επιτρέπεται η παροχή ολόκληρου του φάσματος χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών από μια επιχειρηματική οντότητα⁹ (π.χ. Γερμανία).

Οι θυγατρικές επιχειρήσεις εξασφαλίζουν μια σειρά από πλεονεκτήματα για τον όμιλο. Αυτά είναι¹⁰ : Πρώτο, η περιορισμένης ευθύνης φύση μιας θυγατρικής επιχείρησης παρέχει στον όμιλο τη δυνατότητα άσκησης δραστηριοτήτων με μεγάλο ρίσκο ενώ στη περίπτωση επιτυχούς άσκησης τους επωφελείται έμμεσα η μητρική τράπεζα. Δεύτερο, η μικρότερη φορολογική επιβάρυνση του ομίλου ως συνόλου. Τρίτο, αποτρέπονται συγκρούσεις κατά τη διεξαγωγή διαφορετικών ειδών δραστηριοτήτων. Τέταρτο, η λειτουργία των θυγατρικών επιχειρήσεων του ομίλου ανταποκρίνεται πειστικότερα την πεποίθηση των πελατών ότι προστατεύονται από ενδεχόμενες συγκρούσεις συμφερόντων όπως η χρησιμοποίηση των πληροφοριών της θυγατρικής επιχείρησης από τη μητρική τράπεζα για διαφορετικούς σκοπούς. Τέλος, οι όμιλοι με αυτή τη διάρθρωση συνεπάγονται μειωμένο εποπτικό κόστος λόγω της αποτελεσματικής άσκησης λειτουργικής εποπτείας.¹¹

Εντούτοις, πρέπει να σημειωθεί ότι ο όμιλος υφίσταται μεγαλύτερο κόστος για την παραγωγή διαφοροποιημένων προϊόντων συγκριτικά με τους ομίλους του

οποία πραγματοποιήθηκε, επιτράπηκε στις τράπεζες να συμμετέχουν στο μετοχικό κεφάλαιο εταιρειών μελών του χρηματιστηρίου μέχρι και κατά 100%. Βλέπε HERRING and SANTOMERO (1990), σελ. 483, OECD (1993), σελ. 25, SAUNDERS and WALTER (1994), σελ. 85 και VAN DEN BERGHE and VERWEIRE (1998), σελ. 62-63

⁹ Βλέπε OECD (1993), σελ. 25

¹⁰ Ibid, σελ. 25-26 και HERRING and SANTOMERO (1990), σελ. 483

¹¹ Η λειτουργική εποπτεία ασκείται στη βάση του είδους των δραστηριοτήτων ανεξάρτητα από τη μορφή της χρηματοπιστωτικής επιχείρησης. Αντίθετα, η θεσμική εποπτεία ασκείται στη βάση της μορφής των χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων ανεξάρτητα από το είδος των δραστηριοτήτων τους. Οι HERRING and LITAN (1995, σελ. 142-144) θεωρούν ότι δικαιολογείται η άσκηση τόσο της λειτουργικής όσο και της θεσμικής εποπτείας αλλά τάσσονται υπέρ της πρώτης, ενώ ο DALE (1992, σελ. 186) είναι υποστηρικτής της δεύτερης. Επίσης βλέπε σχετικά DALE and WOLFE (1998), σελ. 33

πρώτου υποδείγματος.¹² Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι το πλεονέκτημα που προκύπτει λόγω της περιορισμένης ευθύνης φύση των θυγατρικών επιχειρήσεων στην πραγματικότητα δεν υπάρχει.¹³ Σε περίπτωση χρεοκοπίας μιας θυγατρικής επιχείρησης, θα επηρεαστεί δυσμενώς η φήμη και η εμπιστοσύνη του κοινού στην μητρική τράπεζα, με αποτέλεσμα η τελευταία να αναγκαστεί να μεσολαβήσει για τη διάσωση αυτής της επιχείρησης. Κατ' αυτό τον τρόπο όμως μπορεί να δημιουργηθεί ο κίνδυνος της επέκτασης του «προστατευτικού δικτύου» των τραπεζών (bank safety net)¹⁴ και στη μη τραπεζική θυγατρική επιχείρηση¹⁵ καθώς και ο κίνδυνος της στρέβλωσης του ανταγωνισμού στην αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

2.2.3 Εταιρεία συμμετοχών

Στην περίπτωση αυτή, η σχέση της τράπεζας με τις μη τραπεζικές επιχειρήσεις είναι έμμεση, καθώς ανάμεσα τους υπάρχει η εταιρεία συμμετοχών.¹⁶ Η τελευταία είναι ο μοναδικός ιδιοκτήτης των θυγατρικών επιχειρήσεων του ομίλου.

Ο όμιλος από τη μια μεριά επωφελείται λόγω της από κοινού διανομής χρηματοπιστωτικών προϊόντων, από την άλλη μεριά ωστόσο υπάρχει μεγαλύτερο κόστος παραγωγής μιας δεδομένης ποικιλίας προϊόντων συγκριτικά με τους ομίλους του δεύτερου υποδείγματος.¹⁷ Άλλα

¹² OECD (1993), σελ. 25

¹³ Ibid, σελ. 26 και HERRING and SANTOMERO (1990), σελ. 483-484

¹⁴ Το προστατευτικό δίκτυο αποσκοπεί στη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος. Τα μέτρα και οι μηχανισμοί που το συνθέτουν είναι :

- προϋποθέσεις χορήγησης άδειας λειτουργίας,
- προληπτική εποπτεία,
- παρεμβατική προληπτική (με στόχο την εξυγίανση ή την αναστολή λειτουργίας προβληματικών τραπεζών),
- εγγύηση καταθέσεων και
- δανεισμός εσχάτης προσφυγής (lender of last resort)

¹⁵ Η δυνατότητα αυτή θα επέτρεπε στη θυγατρική μη τραπεζική επιχείρηση να μειώσει το κόστος χρηματοδότησης και θα οδηγούσε σε αποδυνάμωση της «πειθαρχίας της αγοράς» (=το σύνολο των ενεργειών μέσω των οποίων οι χρήστες του χρηματοπιστωτικού συστήματος τιμολογούν την επικινδυνότητα των επενδυτικών επιλογών των χρηματοπιστωτικών ενδιαμέσων φορέων).

¹⁶ Το υπόδειγμα αυτό είναι γνωστό υπόδειγμα των ΗΠΑ το οποίο καθιερώθηκε με το 1956 (Bank Holding Act). Επισημαίνουμε ότι με νόμο του 1933 (Glass Steagall Act) απαγορεύθηκε η παροχή υπηρεσιών επενδυτικής τραπεζικής από τις τράπεζες. Όμως, με το νέο νόμο που τέθηκε σε ισχύ το Μάρτιο του 2000 (Gramm-Leach-Bliley Act) καταργούνται υπό προϋποθέσεις οι διαχωριστικές γραμμές μεταξύ τραπεζικών και άλλων χρηματοδοτικών ιδρυμάτων. Βλέπε ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗ (2000), PLOTKIN and VOLLAND (2000) και VAN DEN BERGHE and VERWEIRE (1998), σελ. 62-63

¹⁷ HERRING and SANTOMERO (1990), σελ. 485 και OECD (1993), σελ. 26

πλεονεκτήματα αυτού του υποδείγματος είναι η ασφάλεια της τράπεζας λόγω της “απομόνωσης” της από την αποδοτικότητα των μη τραπεζικών επιχειρήσεων¹⁸ και η αποτελεσματική λειτουργική εποπτεία των τελευταίων.

Στην πραγματικότητα αυτό το υπόδειγμα οργανωτικής δομής ενός χρηματοπιστωτικού ομίλου, ακολουθείται συχνά όπου οι εθνικές νομοθεσίες απαγορεύουν τις άμεσες ιδιοκτησιακές σχέσεις μεταξύ ορισμένων χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων.¹⁹

2.2.4 Κοινή επιχείρηση

Η κοινή επιχείρηση είναι μια ανεξάρτητη νομική οντότητα η οποία συστήνεται από δυο ή περισσότερες επιχειρήσεις²⁰, οι οποίες συνήθως προέρχονται από διαφορετικές χώρες με στόχο την αποφυγή προβλημάτων που θα μπορούσαν να προκληθούν από την έλλειψη γνώσης των ιδιαίτερων γνωρισμάτων μιας εθνικής αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.²¹

Αυτό το υπόδειγμα χρησιμοποιείται κυρίως για τους ομίλους τραπεζών και ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Η ασφαλιστική επιχείρηση συνεισφέρει σε Know-how και η τράπεζα παρέχει το δίκτυο διανομής της.²²

Βασικό κίνητρο για τη συγκρότηση κοινών επιχειρήσεων αποτελεί η δυνατότητα των μητρικών επιχειρήσεων να προμηθεύονται τα προϊόντα σε τιμές χαμηλότερες από ό,τι αν τα προμηθεύονταν από ανεξάρτητες επιχειρήσεις.²³

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ : ΟΙ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

¹⁸ Όπως και στην περίπτωση του δευτέρου υποδείγματος το πλεονέκτημα αυτό δεν ισχύει απόλυτα στην πραγματικότητα δεδομένου ότι το κοινό δεν αντιλαμβάνεται την “απομόνωση” της τράπεζας από τις μη τραπεζικές θυγατρικές επιχειρήσεις. OECD (1993), σελ. 26

¹⁹ Ibid

²⁰ Ibid και VAN DEN BERGHE and VERWEIRE (1998), σελ. 11-12 και 66.

²¹ Ibid, σελ. 12

²² Ibid

²³ Ibid, σελ. 66 και OECD (1993), σελ. 27 Άλλοι λόγοι για την σύστασή τους αποτελούν η εξάλειψη του κόστους ίδρυσης νέας επιχείρησης, η διασπορά κόστους και κινδύνων μεταξύ των μητρικών επιχειρήσεων και η απόκτηση γνώσης και εμπειρίας σε νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Μια ποικιλία παραγόντων και εξελίξεων που χρονολογούνται από τα τέλη της δεκαετίας του '70 και μετά, ώθησαν στο σχηματισμό χρηματοπιστωτικών ομίλων στα κράτη του ΟΟΣΑ. Παρακάτω, αναλύονται τρεις κατηγορίες παραγόντων.

2. Διαρθρωτικές μεταβολές στους τομείς της τραπεζικής, των επενδύσεων και των ασφαλειών

Η παραδοσιακή διάκριση των επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα σε τράπεζες, ασφαλιστικές επιχειρήσεις και επιχειρήσεις επενδύσεων έχει χάσει μεγάλο μέρος της παλιάς σημασίας της. Στο παρελθόν, οι διαφορές ανάμεσα στα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και ανάμεσα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ήταν πιο εμφανείς από τις ομοιότητες ως αποτέλεσμα τόσο της αυστηρής νομοθεσίας και των εμπορικών πρακτικών, όσο και των διαφορετικών χαρακτηριστικών ως προς τους κινδύνους, τη ρευστότητα και τη ληκτότητα των διαφόρων περιουσιακών στοιχείων.²⁴ Σήμερα η τάση που επικρατεί, είναι αυτή της συγκεντροποίησης και της δημιουργίας ολοκληρωμένων χρηματοπιστωτικών ομίλων οι οποίοι προσφέρουν ένα πλήρες φάσμα χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.²⁵

Στη συνέχεια, αναφέρονται διεξοδικά οι μεταβολές οι οποίες παρατηρήθηκαν σε κάθε χρηματοπιστωτικό τομέα από τα τέλη της δεκαετίας του '70 και μετά.

2.1 Εμπορική τραπεζική

Στο τομέα της εμπορικής τραπεζικής, η αποδιαμεσολάβηση,²⁶ δηλ. ο περιορισμός του ρόλου των τραπεζών ως διαμεσολαβητών μεταξύ νοικοκυριών και επιχειρήσεων (θετικών και αρνητικών αποταμιευτών), είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των κερδών τους. Από την πλευρά του ενεργητικού των τραπεζών, ένα μεγάλο μέρος του τραπεζικού δανεισμού υποκαταστάθηκε από την έκδοση τίτλων ιδιοκτησίας (μετοχές, ομολογίες μετατρέψιμες σε μετοχές) και άλλων χρεογράφων (π.χ. εμπορικά ομόλογα) από τις

²⁴ OECD (1993), σελ. 13

²⁵ ΓΑΛΙΑΤΣΟΣ (1994), σελ. 66

²⁶ Ibid, σελ. 69-72, OECD (1992), σελ. 11, OECD (1993), σελ. 14-15 και VAN DEN BERGHE and VERWEIRE (1998), σελ. 7-10

επιχειρήσεις οι οποίες απευθύνονταν στις κεφαλαιαγορές, όπου εξασφαλίζουν πιο ευέλικτη και πιο φθηνή χρηματοδότηση. Από την πλευρά του παθητικού τους, οι παραδοσιακές καταθέσεις υποκαταστάθηκαν από επενδύσεις σε μετοχές, ομολογίες, μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων και σε συνταξιοδοτικά και ασφαλιστικά προγράμματα (βλέπε Πίνακα Ι).

Προκειμένου να προσελκύσουν τους αποταμιευτές, οι τράπεζες αύξησαν τα επιτόκια των λογαριασμών ταμειυτηρίου και ανέλαβαν υψηλούς κινδύνους με την χορήγηση δανείων στον τομέα της ενέργειας, σε επιχειρήσεις οι οποίες θεωρούνται «debt – maximisers» και διαθέτοντας τίτλους μεγάλης απόδοσης.²⁷ Παρ' όλα αυτά, σε ορισμένες χώρες (Γερμανία, Γαλλία και Ιαπωνία) τα κέρδη των τραπεζών από τους τόκους είχαν καθοδική τάση σε όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '80, ενώ στις ΗΠΑ και τη Μ. Βρετανία υπήρχαν διακυμάνσεις λόγω των προβλέψεων για μη αποπληρωμή των δανείων.²⁸

Επίσης, καθοριστικής σημασίας παράγοντας για την μείωση της κερδοφορίας τους, υπήρξαν οι περιοριστικού χαρακτήρα κανόνες για την επάρκεια κεφαλαίων των τραπεζών που τέθηκαν από την Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία το 1988.²⁹

Κατά συνέπεια, οι τράπεζες προσανατολίστηκαν προς τους χρηματοπιστωτικούς τομείς των επενδυτικών και ασφαλιστικών προϊόντων και υπηρεσιών στις χώρες όπου το θεσμικό πλαίσιο το επέτρεπε, από τους οποίους θα μπορούσαν να αντλήσουν σημαντικά κέρδη κυρίως με τη μορφή προμηθειών. Στη δεκαετία του '80 σε όλες σχεδόν τις οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες, οι τράπεζες κατάφεραν να αυξήσουν τα κέρδη που δεν προέρχονταν από τόκους.³⁰ (Βλέπε Πίνακα ΙΙ)

²⁷ OECD (1992), σελ. 12 και OECD (1993), σελ. 14

²⁸ OECD (1993), σελ. 15

²⁹ Ibid, OECD (1992), σελ. 11 και 13, Ibid και VAN DEN BERGHE AND VERWEIRE (1998), σελ. 8. Ο δείκτης φερεγγυότητας των τραπεζών (δηλ. ο λόγος των ιδίων κεφαλαίων προς τα στοιχεία του ενεργητικού και εκτός ισολογισμού σταθμισμένων κατά τον πιστωτικό κίνδυνο) έπρεπε στο τέλος του 1992 να είναι τουλάχιστον 8%. Σύμφωνα όμως με το προηγούμενο εποπτικό καθεστώς που ίσχυε στις περισσότερες χώρες ο δείκτης αυτός οριζόταν ως λόγος των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας προς τα στοιχεία του ενεργητικού της. Κατά συνέπεια, οι τράπεζες αυξάνοντας τις συναλλαγές εκτός ισολογισμού μέσω της τιτλοποίησης των στοιχείων του ενεργητικού τους, βελτίωναν τον δείκτη φερεγγυότητας.

³⁰ OECD (1993), σελ. 15. Επίσης βλέπε LITAN (1987), σελ. 81 επ.

2.2 Επενδυτικές υπηρεσίες

Ο τομέας των επενδυτικών υπηρεσιών³¹ σημείωσε ραγδαία ανάπτυξη την δεκαετία του '80 ως αποτέλεσμα της τιτλοποίησης,³² της μείωσης των επιτοκίων, του αυξανόμενου όγκου της διασυννοριακής κίνησης κεφαλαίων και των παράγωγων χρηματοπιστωτικών προϊόντων. Εφόσον δεν συνεπάγονταν αύξηση των στοιχείων του ενεργητικού τους και επομένως δεν επηρεαζόταν ο συντελεστής φερεγγυότητάς τους, οι τράπεζες σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες και στον Καναδά, παρείχαν συμπληρωματικά στους πελάτες τους ορισμένες κατηγορίες επενδυτικών υπηρεσιών προσδοκώντας μεγιστοποίηση των εσόδων τους από τις προμήθειες.³³ Από την άλλη πλευρά, η ανάμιξη αυτή των τραπεζών, οδήγησε γρήγορα σε υπερπαραγωγικότητα περιορίζοντας τα κέρδη τόσο για τις ίδιες όσο και για τις επενδυτικές εταιρείες.³⁴

2.3 Ασφαλιστικές υπηρεσίες

Οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις κατευθύνθηκαν προς την πώληση χρηματοπιστωτικών προϊόντων με αποταμιευτικό ή επενδυτικό χαρακτήρα (π.χ annuities, συντάξεις) παρακινούμενες από τη στασιμότητα της ζήτησης παραδοσιακών ασφαλιστικών προϊόντων (ασφάλειες ζωής και γενικές ασφάλειες), και γενικά από την διστακτικότητα του κοινού προς μακροχρόνια και με σταθερή απόδοση συμβόλαια λόγω του πληθωρισμού, της γήρανσης του πληθυσμού και της αύξησης των εισοδημάτων.³⁵

³¹ Στις επενδυτικές υπηρεσίες υπάγονται :

- η αντασφάλιση των εκδιδόμενων τίτλων,
- η εμπορία τίτλων (dealing),
- η διατήρηση μιας αγοράς τίτλων (market making),
- η παροχή χρηματοπιστωτικών συμβουλών,
- η φύλαξη τίτλων και
- η διαχείριση ατομικών χαρτοφυλακίων επενδύσεων

³² Τιτλοποίηση (securitisation) καλείται η μετατροπή μιας χρεωστικής ή πιστωτικής απαίτησης σε χρεώγραφο π.χ. η μετατροπή τραπεζικών δανείων σε εταιρικά ομόλογα. Για μια αναλυτική παρουσίαση του φαινομένου της τιτλοποίησης βλέπε ΓΑΛΙΑΤΣΟΣ (1994), σελ. 81-98

³³ OECD (1993), σελ. 19

³⁴ Ibid

³⁵ Ibid, σελ. 20. Ο κλάδος των ιδιωτικών συντάξεων γνώρισε μεγάλη άνθηση στη δεκαετία του '90 λόγω της αδυναμίας των κρατικών συστημάτων πρόνοιας και συνταξιοδότησης. Στην Ιταλία γίνεται προσπάθεια να ιδιωτικοποιηθεί μέρος των κρατικών συνταξιοδοτικών προγραμμάτων και στη Γαλλία το κράτος προτείνει στους πολίτες να επενδύσουν σε αποταμιευτικά προγράμματα μέσω της ιδιωτικής ασφάλισης. Επίσης σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες τα ασφαλιστικά, αποταμιευτικά προγράμματα δεν υπόκεινται σε φορολόγηση. Βλέπε ΓΕΩΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ (1999), σελ. 52 και ΔΟΝΤΑΣ (1996), σελ. 26

Οι τράπεζες αξιοποιώντας το δίκτυο των υποκαταστημάτων τους και τους παραδοσιακά ισχυρούς δεσμούς με τους πελάτες τους (κυρίως, όμως τις πληροφορίες για τους λογαριασμούς τους), εισήλθαν στο χώρο των ασφαλειών ξεκινώντας από την παροχή απλών ασφαλιστικών προϊόντων (ασφάλειες ζωής, σύνταξης) και στη συνέχεια και σε πιο σύνθετες μορφές προϊόντων (συνταξιοδοτικές / επενδυτικές ασφάλειες).³⁶ Οι προσωπικές γενικές ασφάλειες δεν προσέλκυσαν το ενδιαφέρον των τραπεζών διότι έχουν μικρότερα περιθώρια κέρδους και ενέχουν περισσότερους κινδύνους.

Οι ασφαλιστικές εταιρείες εισήλθαν στον τραπεζικό χώρο, είτε μέσω της ίδρυσης θυγατρικών τραπεζών είτε μέσω της χρησιμοποίησης των δικτύων διανομής τους για την παροχή βασικών τραπεζικών προϊόντων όπως χορήγηση στεγαστικών δανείων αλλά και υπηρεσιών επενδυτικής τραπεζικής όπως η πώληση μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων και η διαχείριση του χαρτοφυλακίου τους.³⁷

3. Φιλελεύθερες πολιτικές των κρατών

Στη δεκαετία του '80, οι κυβερνήσεις των περισσότερων κρατών μελών του ΟΟΣΑ ακολούθησαν πολιτικές απελευθέρωσης δηλ. πολιτικές οι οποίες στηρίζονταν περισσότερο στην ελευθερία των δυνάμεων της αγοράς και λιγότερο την άμεση ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών προϊόντων και ιδρυμάτων, επιτρέποντας αφενός την παροχή διαφορετικών χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών από μια χρηματοπιστωτική επιχείρηση και αφετέρου τη δημιουργία και λειτουργία μιας διεθνούς αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, μέσω της εξάλειψης των εμποδίων (π.χ.

³⁶ Η μεσιτεία στην αγορά ασφαλιστικών προϊόντων θεωρείται παραδοσιακή τραπεζική υπηρεσία, στην Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία και τη Μ. Βρετανία. Βλέπε OECD (1992), σελ. 18. Αντίθετα, σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες μόνο μετά τις μεταρρυθμίσεις που συντελέστηκαν στη δεκαετία του '80 επιτράπηκε η παροχή ασφαλιστικών προϊόντων μέσω θυγατρικών ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Βλέπε ΔΟΝΤΑΣ (1996), σελ. 25 και 27 και OECD (1993), σελ. 40

³⁷ ΓΑΛΙΑΤΣΟΣ (1994), σελ. 68 και OECD (1993), σελ. 20. Όπως επισημαίνει ο LITAN (1987, σελ. 105, 112 και 113) η είσοδος μη τραπεζικών επιχειρήσεων στον τομέα των τραπεζικών υπηρεσιών δημιουργεί μεγαλύτερους κινδύνους για το τραπεζικό σύστημα από ότι στην αντίστροφη περίπτωση

συναλλαγματικοί έλεγχοι) στη διασυννοριακή κίνηση κεφαλαίων και υπηρεσιών.³⁸

Τόσο σε διεθνές επίπεδο, στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (Πρώτο Παράρτημα της Γενικής Συμφωνίας στο τομέα του Εμπορίου των Υπηρεσιών για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες)³⁹ όσο και σε περιφερειακό επίπεδο (π.χ. στην Ευρωπαϊκή Ένωση εφαρμόζονται οδηγίες για την ελεύθερη εγκατάσταση και παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών μεταξύ των κρατών μελών) έχουν τεθεί οι προϋποθέσεις για την πραγματοποίηση μιας ενιαίας αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

Τέλος, επισημαίνουμε ότι η επιθυμία για τη δημιουργία μιας ελεύθερης από κρατικές παρεμβάσεις χρηματοπιστωτική αγορά δεν σημαίνει ότι οι αρμόδιες αρχές πρέπει να μην ενδιαφέρονται για την σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, πόσο μάλλον που στα πλαίσια του διεθνοποιημένου χρηματοπιστωτικού περιβάλλοντος οι κίνδυνοι είναι περισσότεροι και μεγαλύτεροι.⁴⁰

4. Οικονομίες φάσματος

Στόχος οποιασδήποτε συγχώνευσης ή εξαγοράς επιχειρήσεων και γενικά επέκτασης των δραστηριοτήτων, αποτελεί η αύξηση του πλούτου των μετόχων των επιχειρήσεων, μέσω της επίτευξης οικονομιών κλίμακας και οικονομιών φάσματος.⁴¹ Στην περίπτωση των χρηματοπιστωτικών ομίλων, το ισχυρότερο κίνητρο για τη δημιουργία και λειτουργία τους αποτελεί η προσδοκώμενη πραγματοποίηση οικονομιών φάσματος, κυρίως λόγω της συμπληρωματικότητας χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών (π.χ. χορήγηση στεγαστικών δανείων και ασφάλιση ακίνητης περιουσίας) και της

³⁸ Ibid, σελ. 20-22, ΓΑΛΙΑΤΣΟΣ (1994), σελ. 67-68 και HERRING and SANTOMERO (1990), σελ. 471-473

³⁹ Τον Μάρτιο του 1999 τέθηκε σε εφαρμογή το Πέμπτο Πρωτόκολλο της GATS στο οποίο συμπεριλήφθηκαν 56 πίνακες ειδικών δεσμεύσεων (πρόσβαση στην αγορά, εθνική μεταχείριση, πρόσθετες δεσμεύσεις) από 70 κράτη και τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και 16 κατάλογοι απαλλαγών από την υποχρέωση της τήρησης της ρήτρας του μάλλον ευνοούμενου κράτους, επιτυγχάνοντας σε σημαντικό βαθμό την φιλελευθεροποίηση των αγορών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών

⁴⁰ OECD (1993), σελ. 21

⁴¹ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ (1996), σελ. 91

κοινής πελατείας στην οποία απευθύνονται οι χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις.⁴²

Οι οικονομίες φάσματος δημιουργούνται όταν η παραγωγή διαφορετικών προϊόντων από μια επιχείρηση συνεπάγεται μικρότερο κόστος απ' ό,τι αν παράγονταν ξεχωριστά από ειδικευμένες επιχειρήσεις.⁴³ Οι οικονομίες φάσματος διακρίνονται σε εσωτερικές και εξωτερικές οικονομίες φάσματος.

4.1 Εσωτερικές οικονομίες φάσματος

Οι εσωτερικές οικονομίες φάσματος⁴⁴ πραγματοποιούνται όταν το κόστος για την από κοινού παραγωγή μιας δεδομένης ποικιλίας χρηματοπιστωτικών προϊόντων είναι μικρότερο από το άθροισμα του κόστους παραγωγής του κάθε προϊόντος ξεχωριστά. Π.χ., όταν το συνολικό κόστος για την απασχόληση του προσωπικού, τις υπηρεσίες πληροφόρησης και την δημιουργία και διατήρηση καλής φήμης μπορεί να αφορά ένα ευρύ φάσμα χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ή όταν χρησιμοποιείται η τεχνολογία και τα δίκτυα υποκαταστημάτων μιας χρηματοπιστωτικής επιχείρησης για την προσφορά περισσότερων προϊόντων με ελάχιστο επιπλέον κόστος, ή όταν η πληροφόρηση που χρησιμοποιείται για την παραγωγή ενός προϊόντος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή και άλλων προϊόντων με μικρό προστιθέμενο κόστος (π.χ η πληροφόρηση που αποκτά η τράπεζα για μια επιχείρηση μέσω της χορήγησης δανείων χρησιμοποιείται για την αναδοχή έκδοσης και διάθεσης των χρεωγράφων της). Επίσης, ένας χρηματοπιστωτικός όμιλος μπορεί να ωφεληθεί από το γεγονός ότι όταν έχει δανείσει σε μια επιχείρηση της οποίας είναι μέτοχος έχει τη δυνατότητα αφενός να ελέγξει την ανάληψη κινδύνων από την επιχείρηση και αφετέρου να εξαλείψει τα προβλήματα που απορρέουν από τη σύγκρουση

⁴² OECD (1993), σελ. 23

⁴³ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ (1996), σελ. 92. Ο Βασιλείου διακρίνει μεταξύ συνολικών οικονομιών φάσματος «όταν το συνολικό κόστος από την από κοινού παραγωγή όλων των προϊόντων είναι μικρότερο από το άθροισμα του κόστους παραγωγής του κάθε προϊόντος ξεχωριστά» και οικονομιών φάσματος συγκεκριμένου προϊόντος «οι οποίες προέρχονται από την από κοινού παραγωγή του συγκεκριμένου αυτού προϊόντος μ' ένα ή περισσότερα από τα άλλα παραγόμενα προϊόντα».

⁴⁴ DALE (1992), σελ. 39 , HERRING AND SANTOMERO (1990), σελ. 474

συμφερόντων μεταξύ των μετόχων, των δανειστών, και των διευθυντικών στελεχών.

4.2 Εξωτερικές οικονομίες φάσματος

Οι εξωτερικές οικονομίες φάσματος⁴⁵ δημιουργούνται όταν οι καταναλωτές προτιμούν να αγοράζουν μια πλήρη γκάμα χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, είτε σε μια συγκεκριμένη τοποθεσία είτε από μια επιχείρηση αντί της προμήθειας των ίδιων προϊόντων από διαφορετικές επιχειρήσεις. Βασική προϋπόθεση για την πραγματοποίηση των εξωτερικών οικονομιών φάσματος, αποτελεί η χρησιμοποίηση του δικτύου υποκαταστημάτων μιας χρηματοπιστωτικής επιχείρησης (π.χ. μιας τράπεζας) για την πώληση των προϊόντων που παράγονται από τις άλλες χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (διασταυρούμενη πώληση, cross-selling). Τα ενδεχόμενα οφέλη από τη διασταυρούμενη πώληση αποτέλεσαν την κύρια αιτία σύναψης συμμαχιών μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην Ευρώπη, την Ιαπωνία και τις ΗΠΑ.

Επίσης, σύμφωνα με μια άποψη,⁴⁶ η πραγματοποίηση οικονομιών φάσματος στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες προϋποθέτει ότι οι καταναλωτές γνωρίζουν τα ουσιώδη χαρακτηριστικά της αποταμίευσης της επένδυσης και των άλλων χρηματοπιστωτικών προϊόντων. Τέλος, σημειώνουμε ότι υπάρχει άμεση συνάρτηση μεταξύ των πραγματοποιούμενων οικονομιών φάσματος και των μορφών χρηματοπιστωτικών ομίλων.⁴⁷ (π.χ. οι όμιλοι που δημιουργούνται στη βάση της κοινής διοίκησης πραγματοποιούν οικονομίες φάσματος διοίκησης).

4.3 Αντιοικονομίες φάσματος

Οι αντιοικονομίες φάσματος (ή αρνητικές οικονομίες φάσματος) δημιουργούνται όταν το συνολικό κόστος παραγωγής των προϊόντων από μια

⁴⁵ Βλέπε DALE (1992), σελ. 39-40, HERRING and SANTOMERO (1990), σελ. 474-475 και LITAN (1987), σελ. 76, 78-79.

⁴⁶ FANTO (2000), σελ. 41-42

⁴⁷ Βλέπε VAN DEN BERGHE AND VERWEIRE (1998), σελ. 109-110, 122-123. Αυτοί διακρίνουν πέντε κατηγορίες οικονομιών φάσματος : σε επίπεδο χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, διοίκησης, ανθρωπίνων πόρων, παραγωγής και προώθησης χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

επιχείρηση είναι μεγαλύτερο από το συνολικό κόστος παραγωγής αν τα ίδια προϊόντα παράγονταν ξεχωριστά από ειδικευμένες επιχειρήσεις.

Στους χρηματοπιστωτικούς ομίλους, οι αντιοικονομίες φάσματος είναι πιθανό να προκληθούν λόγω της γραφειοκρατίας, η οποία μπορεί να εμποδίζει την προσαρμογή του ομίλου στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της αγοράς, είτε λόγω των προβλημάτων στη διαχείριση διαφορετικών ειδών δραστηριοτήτων (π.χ. εξαιτίας της διαφορετικής νοοτροπίας των τραπεζιτών του επενδυτικού τμήματος και των τραπεζιτών του εμπορικού τμήματος) ή λόγω της μη προτίμησης των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και προϊόντων που παρέχονται «πακέτο» από ένα μέρος της πελατείας.⁴⁸

Βέβαια οφείλουμε να τονίσουμε ότι οι εμπειρικές μελέτες των οικονομιών φάσματος στους χρηματοπιστωτικούς ομίλους έχουν καταλήξει σε αντιφατικά αποτελέσματα.⁴⁹ Πάντως η γενική αντίληψη είναι ότι οι πιθανότητες επίτευξης οικονομιών φάσματος μπορεί να αυξάνονται καθώς αυξάνονται οι ομοιότητες μεταξύ των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.⁵⁰

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ : ΟΙ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Ένα από τα αιτήματα παρεμβατικής πολιτικής στην αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, αποτελεί και η άσκηση προληπτικής εποπτείας. Οι στόχοι της προληπτικής εποπτείας των τραπεζών είναι, σε μικροοικονομικό επίπεδο, η προστασία των καταναλωτών και η ενίσχυση της

⁴⁸ HERRING and SANTOMERO (1990), σελ. 475-476

⁴⁹ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ (1996), σελ. 93 και HERRING and SANTOMERO (1990), σελ. 476. Για μια αναλυτική παρουσίαση ενός μεγάλου αριθμού εμπειρικών μελετών βλέπε OECD (1993), σελ. 63-124, και HEFFERNAN (1996), σελ. 126-136

⁵⁰ OECD (1993), σελ. 24

χρηματοοικονομικής σταθερότητας της μεμονωμένης τράπεζας,⁵¹ και σε μακροοικονομικό επίπεδο, η διασφάλιση της σταθερότητας ολόκληρου του τραπεζικού συστήματος.⁵²

Το αίτημα για προληπτική εποπτεία αυξάνεται, καθώς απελευθερώνεται και διεθνοποιείται το τραπεζικό σύστημα. Οι τράπεζες διασυνδέονται με άλλες χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και υπηρεσίες στο πλαίσιο των χρηματοπιστωτικών ομίλων με αποτέλεσμα, αφενός να μεγιστοποιούνται οι υπάρχοντες κίνδυνοι (κυρίως ο συστημικός), και αφετέρου δημιουργούνται νέοι κίνδυνοι.

Επιπλέον απαιτείται η λειτουργία του χρηματοπιστωτικού ομίλου, στη σύνθεση του οποίου περιλαμβάνεται τουλάχιστον μια τράπεζα είτε ως μητρική είτε ως θυγατρική επιχείρηση του ομίλου, μια ασφαλιστική επιχείρηση και μια χρηματιστηριακή εταιρεία, να μη δημιουργεί νέες ανάγκες εποπτείας και ελέγχου του ως σύνολο, τις οποίες οι αρμόδιες αρχές δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν.

Μια σημαντική μέθοδος προληπτικής εποπτείας των χρηματοπιστωτικών ομίλων, την οποία έχουν υιοθετήσει οι περισσότερες εποπτικές αρχές, αποτελεί η άσκηση της εποπτείας των τραπεζών σε ενοποιημένη βάση.⁵³ Με την ενοποίηση, οι εποπτικές αρχές έχουν τη δυνατότητα αφενός να διαμορφώνουν μια συνολική εικόνα των κινδύνων στους οποίους εκτίθεται ο όμιλος και αφετέρου να υπολογίζουν τα συνολικά ίδια κεφάλαια που πρέπει να διακρατούν οι επιχειρήσεις του ομίλου για την αντιμετώπιση αυτών των κινδύνων.

2. Οι κίνδυνοι που ενέχουν οι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι

⁵¹ Με τους κανόνες προληπτικής εποπτείας επιδιώκεται αφενός ο περιορισμός της έκθεσης του χαρτοφυλακίου των τραπεζών στους χρηματοπιστωτικής φύσεως κινδύνους και αφετέρου ενίσχυση της ικανότητάς τους να απορροφούν ζημιές σε περίπτωση επέλευσης των κινδύνων.

⁵² Στην προστασία του τραπεζικού συστήματος αποσκοπούν οι μηχανισμοί που περιλαμβάνονται στο «προστατευτικό δίκτυο». Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 14.

⁵³ Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην έκθεση του ΟΟΣΑ (1992, σελ. 73) η «ενοποίηση είναι η κανονιστική ανταπόκριση στη διεθνοποίηση και την αποεξειδίκευση της τραπεζικής»

Στη συνέχεια, καταγράφουμε τους σημαντικότερους κινδύνους, οι οποίοι αποτελούν και τους λόγους για την υπαγωγή ενός χρηματοπιστωτικού ομίλου ως σύνολο σε εποπτεία.⁵⁴

2.1. Ο κίνδυνος συγκέντρωσης μονοπωλιακής δύναμης στην αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών

Ο κίνδυνος αυτός συνίσταται στην πιθανότητα να αποκτήσουν η διοίκηση και οι μέτοχοι του ομίλου την οικονομική και πολιτική δύναμη να επηρεάζουν τους όρους λειτουργίας και ανταγωνισμού, ενός μέρους ή ολόκληρης της βιομηχανίας χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.⁵⁵ Σε οικονομικό επίπεδο, ο όμιλος μπορεί να θέτει μονοπωλιακές τιμές και σε πολιτικό επίπεδο, μπορεί να επηρεάζει τη λήψη των αποφάσεων που αφορούν τη χρηματοπιστωτική πολιτική. Επίσης ο όμιλος, εκμεταλλευόμενος την συγκριτικά πλεονεκτικότερη ανταγωνιστική θέση στην αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, μπορεί να «επιβάλει» στους πελάτες την αγορά πακέτου χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών εκτοπίζοντας από την σχετική αγορά ανταγωνίστριες επιχειρήσεις.⁵⁶ Ωστόσο, πρέπει να τονίσουμε ότι ορισμένες χώρες επιτρέπουν τις συγχωνεύσεις χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων προκειμένου είτε αυτά να αποκτήσουν διεθνή ανταγωνιστικότητα είτε να ενισχυθεί ο ανταγωνισμός σε ορισμένους χρηματοπιστωτικούς τομείς, όπως η κατάργηση του μονοπωλίου της άμεσης πρόσβασης των χρηματιστηριακών εταιρειών στις οργανωμένες αγορές κεφαλαίου.⁵⁷

2.2. Η σύγκρουση συμφερόντων

Η προβληματική στην περίπτωση αυτή, αφορά την πιθανότητα να προκύψει σύγκρουση είτε ανάμεσα στα συμφέροντα του ομίλου και εκείνα των πελατών του λόγω της «εκ των έσω» πληροφόρησης που διαθέτουν οι επιχειρήσεις του ομίλου και κυρίως οι τράπεζες, είτε ανάμεσα στα συμφέροντα δύο ή περισσότερων πελατών του ομίλου (εξωτερική διάσταση της σύγκρουσης

⁵⁴ Η φύση και το μέγεθος των κινδύνων εξαρτώνται από τη διάρθρωση του ομίλου. LITAN (1987), σελ. 118

⁵⁵ HERRING and SANTOMERO (1990), σελ. 417-418, OECD (1993), σελ. 28-29, SAUNDERS and WALTER (1990), σελ. 125 και VAN DEN BERGHE and VERWEIRE (1998), σελ. 164

⁵⁶ LITAN (1987), σελ. 131

⁵⁷ Ibid, σελ. 6, 60 επ. και 125. OECD (1993), σελ. 28-29

συμφερόντων).⁵⁸ Επίσης, είναι πιθανό να υπάρξει σύγκρουση μεταξύ των μελών του ομίλου, είτε για την απόκτηση μεγαλύτερου μεριδίου στην αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, είτε λόγω φυσιογνωμικών διαφορών των επιχειρήσεων όπως διαφορετικές τεχνικές πώλησης, διαφορετικές διαδικασίες πληρωμής (εσωτερική διάσταση της σύγκρουσης συμφερόντων).⁵⁹ Παρακάτω, παρατίθενται μερικά παραδείγματα σύγκρουσης συμφερόντων:

- α) Μια επιχείρηση πελάτης της εμπορικής τράπεζας, η οποία έχει δανειοδοτηθεί από αυτή, εκτίθεται σε αφερεγγυότητα και η ασφαλιστική εταιρεία του ομίλου είναι μέτοχος της επιχείρησης αυτής.⁶⁰
- β) Η τράπεζα χορηγεί δάνεια σε επενδυτές για την αγορά χρεογράφων που έχει αντασφαλίσει.⁶¹

2.3. Ο κίνδυνος αλυσιδωτής μετάδοσης προβλημάτων

Ο κίνδυνος αυτός συνίσταται στην πιθανότητα, τα προβλήματα που ανακύπτουν σε μια χρηματοπιστωτική επιχείρηση του ομίλου να επηρεάσουν ή να μεταφερθούν στα άλλα υγιή τμήματα του ομίλου.⁶² Αυτό μπορεί να προκύψει, είτε λόγω της άμεσης διασύνδεσης μεταξύ των τμημάτων του ομίλου, π.χ. περιουσιακής ή διοικητικής φύσης δεσμοί (διεπιχειρησιακός δανεισμός, κοινή διαχείριση), είτε λόγω της συνομολόγησης ρητών υποχρεώσεων στήριξης ενός τμήματος του ομίλου από τα υπόλοιπα τμήματα σε περίπτωση επέλευσης χρηματοοικονομικών κινδύνων.⁶³ Επίσης οι χρηματοοικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένα τμήμα του ομίλου μπορούν να επηρεάσουν την εμπιστοσύνη του κοινού στον όμιλο ως σύνολο.⁶⁴ Συνακόλουθα, οι αρνητικές επιδράσεις στην εικόνα, φήμη και αξιοπιστία του ομίλου αυξάνουν την πιθανότητα επέλευσης των κινδύνων για

⁵⁸ Βλέπε ΓΚΟΡΤΣΟΣ (1992), σελ. 19-20, HERRING and SANTOMERO (1990), σελ. 478-479, ΚΟΥΦΟΠΟΥΛΟΣ (1996), σελ. 111, OECD (1993), σελ. 29-30 και VAN DEN BERGHE and VERWEIRE (1998), σελ. 163

⁵⁹ Βλέπε VAN DEN BERGHE and VERWEIRE (1998), σελ. 163

⁶⁰ Ibid

⁶¹ ΚΟΥΦΟΠΟΥΛΟΣ (1996), σελ. 111. Επίσης ο LITAN (1987, σελ. 135 επ.) αναφέρεται στην πιθανότητα ευνοϊκότερης αντιμετώπισης από την τράπεζα, των μη τραπεζικών επιχειρήσεων ή και των πελατών τους σε σχέση με τις ανταγωνίστριες επιχειρήσεις

⁶² Βλέπε OECD (1993), σελ. 30-33 και VAN DEN BERGHE and VERWEIRE (1998), σελ. 161-162. Επίσης όπως επισημαίνει ο ΓΚΟΡΤΣΟΣ (1992, σελ. 20) ο κίνδυνος αυτός διαφέρει από τον κίνδυνο αλυσιδωτής πτώχευσης τραπεζών ο οποίος αποτελεί την κύρια αιτία άσκησης εποπτείας σε μακροοικονομικό επίπεδο.

⁶³ ΓΚΟΡΤΣΟΣ (1992), σελ. 20

⁶⁴ OECD (1993), σελ. 31

την τράπεζα.⁶⁵ Π.χ. η κατάρρευση μιας ασφαλιστικής εταιρείας θυγατρικής ομώνυμης τράπεζας θα επηρεάσει άμεσα και την υπόσταση της μητρικής τράπεζας αφενός λόγω μειώσεως των ιδίων κεφαλαίων της, τουλάχιστον κατά το ισόποσο της συμμετοχής της στα κεφάλαια της ασφαλιστικής και αφετέρου λόγω της αμφισβήτησης από το κοινό της φήμης και της αξιοπιστίας της εξαιτίας της ταυτότητας της επωνυμίας της.⁶⁶

Δύο πρόσθετα ζητήματα που αφορούν τον κίνδυνο αλυσιδωτής μετάδοσης προβλημάτων είναι: Πρώτο, η πιθανότητα επέκτασης της χρηματοοικονομικής κρίσης ενός ομίλου σε ένα μεγάλο αριθμό χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων με ενδεχόμενη πρόκληση συστημικού κινδύνου.⁶⁷ Δεύτερο, το ζήτημα της έκτασης της αρμοδιότητας των αρμοδίων εποπτικών αρχών για τις τράπεζες ως προς τα προβλήματα που ανακύπτουν από μη τραπεζικές επιχειρήσεις του ομίλου.⁶⁸

2.4. Η πολλαπλή χρησιμοποίηση των ιδίων κεφαλαίων

Ο κίνδυνος αυτός αναφέρεται στην πιθανότητα να υπάρξει ανακύκλωση μετοχικού κεφαλαίου (double or multiple gearing, διπλή ή πολλαπλή μόχλευση) μέσα στον όμιλο κατά τρόπο, που το λογιστικό σύνολο των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων που συνθέτουν τον όμιλο και υπόκεινται σε κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας, να είναι μεγαλύτερο του συνόλου των ιδίων κεφαλαίων που είναι διαθέσιμα για την απορρόφηση ενδεχομένων ζημιών, ως αποτέλεσμα αμοιβαίων συμμετοχών μεταξύ των επιχειρήσεων του ομίλου.⁶⁹ Στην περίπτωση αυτή, οι επιχειρήσεις του ομίλου μπορεί να ικανοποιούν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, αλλά ο όμιλος ως σύνολο να υπολείπεται σε απαιτούμενα κεφάλαια σε σχέση με την συνολική έκθεσή του σε κινδύνους.

⁶⁵ VAN DEN BERGHE and VERWEIRE (1998), σελ. 161

⁶⁶ ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ (1995), σελ. 83-84

⁶⁷ Ibid, σελ. 84 και ΟΟΣΑ (1993), σελ. 31. Οι HERRING and SANTOMERO (1990, σελ. 221) αναφέρονται αφενός στην αύξηση του συστημικού κινδύνου λόγω της αθέτησης της υποχρέωσης ενός ή λίγων δανειζόμενων και αφετέρου στην αύξηση του κοινωνικού κόστους της διατήρησης της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Οι DALE και WOLFE (1998, σελ. 328-329, 334 και 343) επισημαίνουν την πιθανότητα διασυννοριακής μετάδοσης των προβλημάτων λόγω της διεθνοποίησης και της ολοκλήρωσης των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και θεωρούν ότι ο συστημικός κίνδυνος στις ασφαλιστικές δραστηριότητες είναι μικρότερος από ότι στις τραπεζικές και επενδυτικές δραστηριότητες.

⁶⁸ OECD (1993), σελ. 31

Σύμφωνα με μια αντίθετη άποψη,⁷⁰ στους χρηματοπιστωτικούς ομίλους, οι οποίοι περιλαμβάνουν τουλάχιστον μια τράπεζα και μια ασφαλιστική εταιρία, δεν υπάρχει θέμα διπλής ή πολλαπλής χρησιμοποίησης των κεφαλαίων λόγω της διαφοροποίησης (ή μη αλληλεξάρτησης) των κινδύνων⁷¹ των ιδρυμάτων αυτών, και επομένως της ανυπαρξίας κινδύνων του ομίλου ως συνόλου και της μη δημιουργίας «πιστωτικών πυραμίδων» μέσω των συμμετοχών των τραπεζών στις ασφαλιστικές εταιρείες.⁷² Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι ούτε ζήτημα μετάδοσης των προβλημάτων ανάμεσα στις χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις του ομίλου ή και πέρα από αυτόν, ανακύπτει.⁷³

2.5. Η έλλειψη διαφάνειας

Η έλλειψη διαφάνειας και η πολυπλοκότητα της δομής του ομίλου μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία άσκησης αποτελεσματικού ελέγχου των χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων του ομίλου από τις διοικήσεις των επιχειρήσεών του, αλλά και μεγάλες δυσκολίες για την πλήρη εκτίμηση των πραγματικών κινδύνων του ομίλου από τις εποπτικές αρχές.⁷⁴

Ο σχηματισμός σύνθετης διάρθρωσης του ομίλου μπορεί να αποτελεί κίνητρο για τις επιχειρήσεις του ομίλου είτε για την αποφυγή τήρησης υποχρεώσεων που τίθενται από τις εποπτικές και άλλες κανονιστικές αρχές όπως φορολογικές υποχρεώσεις είτε για την εκμετάλλευση των διαφορετικών

⁶⁹ Ibid, σελ. 33 και VAN DEN BERGHE and VERWEIRE (1998), σελ. 162

⁷⁰ Βλέπε DALE and WOLFE (1998), σελ. 329, 334 και 343 και KNAUTH and WELZEL (1993), σελ. 140-143. Όμως η πλέον ισχυρή άποψη είναι αυτή υπέρ της ενοποιημένης εποπτείας. Όπως σχολιάζει ο ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ (1995, σελ. 84) «τα επιχειρήματα (κατά της ενοποιημένης εποπτείας) είναι μάλλον αβάσιμα ή τουλάχιστον αδύναμα» αναγνωρίζοντας βέβαια σημαντικές δυσκολίες στην εφαρμογή της όπως και οι HERRING and LITAN (1995, σελ. 100-102)

⁷¹ Οι KNAUTH and WELZEL (1993, σελ. 140) τονίζουν ότι ο κύριος κίνδυνος για τις τράπεζες είναι ο πιστωτικός δηλ. ο κίνδυνος μη εξόφλησης από τον δανειζόμενο ενώ για τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις ο τεχνικός ασφαλιστικός κίνδυνος δηλ. οι πραγματικές αξιώσεις του πελάτη να υπερβαίνουν τις προσδοκώμενες.

⁷² Οι DALE and WOLFE (1998, σελ. 334 και 343) θεωρούν ότι ίσως δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις του ομίλου για την εκτίμηση της συνολικής του κεφαλαιακής επάρκειας, αν σύμφωνα με την ασφαλιστική νομοθεσία τα ίδια κεφάλαια των επιχειρήσεων αυτών δεν μπορούν να «χρησιμοποιηθούν» και από άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του ομίλου.

⁷³ KNAUTH and WELZEL (1993), σελ. 141

⁷⁴ ΓΚΟΡΤΣΟΣ (1992), σελ. 20, OECD (1993), σελ. 33 και VAN DEN BERGHE and VERWEIRE (1998), σελ. 162

απαιτήσεων από τις τραπεζικές, χρηματιστηριακές και ασφαλιστικές αρχές των χωρών όπου δραστηριοποιείται ο όμιλος.⁷⁵ Στη δεύτερη περίπτωση, η οποία είναι γνωστή με τον όρο κανονιστικό αρμπιτράζ (regulatory arbitrage), συνηθέστερο παράδειγμα αποτελεί η συγκέντρωση περιουσιακών στοιχείων και η άσκηση δραστηριοτήτων σε χώρες που οι επιχειρήσεις είτε υπόκεινται σε χαλαρότερο καθεστώς προληπτικής εποπτείας είτε δεν ελέγχονται καθόλου.⁷⁶

⁷⁵ OECD (1993), σελ. 33. Οι DALE and WOLFE (1998, σελ. 339) αναδεικνύουν ως ένα από τα σημαντικά ζητήματα της νέας παγκοσμιοποιημένης χρηματαγοράς, την ύπαρξη κανονιστικής ισότητας ή ουδετερότητας (regulatory parity or neutrality) για όλες τις χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις.

⁷⁶ VAN DEN BERGHE and VERWEIRE (1998), σελ. 162

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το διεθνές θεσμικό πλαίσιο σχετικά με την προληπτική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων (ιδιαίτερα των διεθνών χρηματοπιστωτικών ομίλων), διαμορφώνεται σταδιακά από τις αρχές τις δεκαετίας του '80 και συντίθεται κατά βάση από τις μη δεσμευτικού χαρακτήρα συστάσεις που εκπορεύονται από την Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basle Committee on Banking Supervision) και από το Κοινό Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους (Joint Forum on Financial Conglomerates).

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, η οποία ξεκίνησε να λειτουργεί μετά την κατάργηση του συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods,⁷⁷ εισήγαγε το 1983 την αρχή της εποπτείας των διεθνών τραπεζικών ομίλων σε ενοποιημένη βάση, με το Αναθεωρημένο Κονκορδάτο της Βασιλείας, και εξειδίκευσε την εφαρμογή της με μεταγενέστερες συμπληρωματικές εκθέσεις, (το 1990 και το 1992). Όμως, η παρατηρούμενη διεθνώς τάση της παροχής διαφοροποιημένων και σύνθετων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών⁷⁸, δημιούργησε την ανάγκη σύστασης ενός διεθνούς, με διατομεακό χαρακτήρα χρηματοπιστωτικού φορέα, που θα συνέβαλε στην αντιμετώπιση των σύγχρονων προβλημάτων του νεοδιαμορφωμένου χρηματοπιστωτικού περιβάλλοντος. Ως σημαντικότερα ανακύπτοντα ζητήματα θεωρούνται, ο συστημικός κίνδυνος που μπορεί να λάβει μεγαλύτερες διαστάσεις περιλαμβανομένων και των τριών

⁷⁷ Η κατάργηση του συστήματος οδήγησε σε μεγάλες διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών και των επιτοκίων των νομισμάτων στις ανεπτυγμένες χώρες και ως εκ τούτου κατέστησε τις τράπεζες ιδιαίτερα ευάλωτες στο συναλλαγματικό κίνδυνο και τον κίνδυνο από τη μεταβολή των ονομαστικών επιτοκίων. Για τις αιτίες κατάργησης του συστήματος Bretton Woods βλέπε ΜΠΑΜΠΑΝΑΣΗΣ (1998), σελ. 28-29

⁷⁸ Την τελευταία πενταετία, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δημιουργήθηκαν πάνω από 250 χρηματοπιστωτικοί όμιλοι με εγχώρια κυρίως διάσταση. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Εξελίξεις και επιτευχθείσα πρόοδος. Δεύτερη έκθεση. 30.5.2000 COM (2000) 336 τελικό, σελ. 7.

χρηματοπιστωτικών τομέων (τραπεζικό, χρηματιστηριακό και ασφαλιστικό), καθώς και η επίτευξη κανονιστικής ουδετερότητας ή ισότητας (regulatory neutrality ή parity), τόσο ανάμεσα στα χρηματοοικονομικά κέντρα, όσο και ανάμεσα σε χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις με καταστατική έδρα σε διαφορετικές χώρες.⁷⁹

Στο πλαίσιο των συνθηκών αυτών, η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, η Διεθνής Οργάνωση Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς (International Organization of Securities Commissions, IOSCO) και η Διεθνής Ένωση Ασφαλιστικών Εποπτικών Αρχών (International Association of Insurance Supervisors, IAIS) προχώρησαν στη σύσταση του Κοινού Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους, στις αρχές του 1996. Το έργο του Κοινού Φόρουμ βασίζεται σε γενικές κατευθυντήριες αρχές καλής πρακτικής (όπως άλλωστε και το σχετικό έργο της Επιτροπής της Βασιλείας) αναφορικά με την προληπτική εποπτεία χρηματοπιστωτικών ομίλων που περιλαμβάνουν τραπεζικές, χρηματιστηριακές και ασφαλιστικές επιχειρήσεις. Η εφαρμογή των αρχών αυτών συνδέεται στενά και προσαρμόζεται στο ισχύον κανονιστικό πλαίσιο όπως αυτό έχει διαμορφωθεί σε διεθνές (πολυμερές και διμερές) και σε εθνικό επίπεδο. Κρίνοντας από το περιεχόμενο των τριών εκθέσεων που έχουν δημοσιευθεί μέχρι σήμερα, θεωρούμε ότι το Κοινό Φόρουμ με τις συστάσεις του προσφέρει λύσεις προς την κατεύθυνση της αποτελεσματικής άσκησης προληπτικής εποπτείας του χρηματοπιστωτικού ομίλου ως σύνολο, τόσο μέσω των εναλλακτικών μεθόδων μέτρησης της κεφαλαιακής επάρκειας του ομίλου, όσο και μέσω της συνεργασίας και του συντονισμού του έργου των εποπτικών αρχών.

⁷⁹ Βλέπε DALE and WOLFE (1998), σελ. 339 οι οποίοι παραπέμπουν στους HERRING and LITAN

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ

1. Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία : σύνθεση και αποστολή

Αμέσως μετά την πτώχευση της γερμανικής τράπεζας Herstatt⁸⁰ το 1974, οι ηγέτες των κρατών μελών του «Group of Ten»⁸¹ προχώρησαν στη σύσταση της Επιτροπής Τραπεζικών Ελέγχων και Εποπτικών Πρακτικών (Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices). Η Επιτροπή αυτή, η οποία μέχρι το 1977 ήταν γνωστή ως «Επιτροπή Blunden» από το επώνυμο του τότε προέδρου της George Blunden και στη συνέχεια ως «Επιτροπή Cooke» από το επώνυμο του διαδόχου στην προεδρία της Peter Cooke, μετονομάστηκε το 1988 σε «Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία» (Committee on Banking Supervision στη συνέχεια : «Επιτροπή της Βασιλείας»).

Μέλη της είναι οι κεντρικές τράπεζες και άλλες τραπεζικές εποπτικές αρχές από τα κράτη μέλη του «Group of Ten», την Ελβετία και το Λουξεμβούργο. Η Επιτροπή της Βασιλείας δεν είναι διεθνής διακυβερνητικός οργανισμός, αλλά μια de facto οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα που λειτουργεί στο πλαίσιο της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών.⁸² Αν και οι εκθέσεις και προτάσεις της δεν είναι νομικά δεσμευτικές, είναι όμως ευρέως αποδεκτές από τις τραπεζικές εποπτικές αρχές σε όλο τον κόσμο.

⁸⁰ Η πτώχευση της Herstatt προήλθε από την ύπαρξη μεγάλων ανοιχτών συναλλαγματικών θέσεων σε άλλες τράπεζες η οποία είχε ως αποτέλεσμα και την πτώχευση δέκα περίπου άλλων τραπεζών στη Γερμανία και τη Μ. Βρετανία οι οποίες είχαν μεγάλες ανοιχτές συναλλαγματικές θέσεις έναντί της. Ως αποτέλεσμα της πτώχευσης αυτή συντάχθηκε το πρώτο κείμενο της Επιτροπής της Βασιλείας, το οποίο είναι γνωστό ως «Κονκορδάτο της Βασιλείας», Βλέπε ΓΚΟΡΤΣΟΣ (2000), κεφ. 2, σελ. 10, HEFFERNAN (1996), σελ. 252 και 271 και PARK and ZWICK (1988), σελ. 112-113

⁸¹ Το Group of Ten (G-10) είναι μια ομάδα κρατών και κεντρικών τραπεζών η οποία διαμορφώθηκε το 1962 στα πλαίσια λειτουργίας του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Μέλη της είναι οκτώ κυβερνήσεις (ΗΠΑ, Γαλλία, Ιταλία, Ιαπωνία, Καναδάς, Ολλανδία, Βέλγιο και Ην. Βασίλειο) και τρεις κεντρικές τράπεζες (Γερμανία, Σουηδία και Ελβετία).

⁸² Η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements) είναι ένας διεθνής οικονομικός οργανισμός ο οποίος ιδρύθηκε το 1930 και έχει έδρα τη Βασιλεία της Ελβετίας. Σκοπός της είναι η ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των κεντρικών τραπεζών, η προσφορά ευκαιριών επένδυσης μεταξύ κυβερνήσεων και η διευκόλυνση μεταφοράς κεφαλαίων. Μέλη της είναι οι κεντρικές τράπεζες 45 κρατών.

Η Επιτροπή της Βασιλείας αποτελεί ένα forum για την ανταλλαγή απόψεων ανάμεσα στα μέλη της σχετικά με τη σταθερότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Οι στόχοι της όπως διαμορφώθηκαν με την πάροδο του χρόνου, περιληπτικά είναι⁸³ : Πρώτο, η διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος από το ενδεχόμενο της επέλευσης τραπεζικών πτωχεύσεων με αλυσιδωτές αντιδράσεις σε περισσότερα κράτη. Δεύτερο, η διεθνής εναρμόνιση των κανόνων προληπτικής τραπεζικής εποπτείας που εφαρμόζουν οι εποπτικές αρχές – μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας. Τρίτο, η μελέτη των νέων θεσμών και προϊόντων του χρηματοπιστωτικού τομέα που έχουν επίδραση στη φερεγγυότητα των διεθνών τραπεζών και η υποβολή προτάσεων για την αξιοποίησή τους. Τέλος, η διαμόρφωση σε συνεργασία με τις εποπτικές αρχές των χρηματοπιστωτικών εταιρειών και των ασφαλιστικών επιχειρήσεων ισοδύναμων καθεστώτων για την προληπτική εποπτεία όλων των επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα οι οποίες εκτίθενται στους ίδιους κινδύνους από παρεμφερείς χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.

2. Το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία αναφορικά με την ενοποιημένη εποπτεία των διεθνών τραπεζικών ομίλων

2.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας⁸⁴ αναφορικά με την προληπτική εποπτεία σε ενοποιημένη βάση διεθνών τραπεζικών ομίλων δηλ. ομίλων οι οποίοι περιλαμβάνουν κατά βάση τράπεζες και αλλοδαπές τραπεζικές εγκαταστάσεις (υποκαταστήματα και θυγατρικές τραπεζικές επιχειρήσεις) καθώς και επιχειρήσεις συμμετοχών επικεντρώνεται σε τρία κείμενα που δημοσιεύθηκαν το 1983, το 1990 και το 1992. Τα δυο πιο πρόσφατα κείμενα είναι συμπληρωματικά του πρώτου.⁸⁵

2.2. Το Αναθεωρημένο Κονκορδάτο της Βασιλείας

⁸³ ΓΚΟΡΤΣΟΣ (2000), κεφ. 2, σελ. 5-9

⁸⁴ Για το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας βλέπε στην ηλεκτρονική διεύθυνση του Internet www.bis.org/publ/index.htm (Basel Committee on Banking Supervision).

⁸⁵ Η έκδοση των κειμένων του 1983 και του 1992 ήταν αποτέλεσμα κυρίως των κρίσεων ορισμένων τραπεζικών ομίλων όπως άλλωστε συνέβη και στην περίπτωση της σύστασης της Επιτροπής της Βασιλείας. HERRING and LITAN (1995), σελ. 101

2.2.1 Πεδίο εφαρμογής

Το Μάιο του 1983, η Επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε μια εκτεταμένη αναμόρφωση στο Κονκορδάτο της Βασιλείας του 1975 λόγω των κενών στην εποπτεία που προέκυψαν με την υπόθεση της Banco Ambrosiano.⁸⁶ Με τις διατάξεις του κειμένου αυτού, το οποίο έχει τίτλο «Αρχές για την εποπτεία των αλλοδαπών τραπεζικών εγκαταστάσεων» (Principles for the Supervision of Bank's Foreign Establishments) και είναι γνωστό ως Αναθεωρημένο Κονκορδάτο της Βασιλείας,⁸⁷ αφενός συμπληρώνονται οι διατάξεις του αρχικού Κονκορδάτου οι οποίες αφορούν την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των τραπεζικών αρχών και αφετέρου καθιερώνεται ως πρότυπο η αρχή της ενοποιημένης εποπτείας.⁸⁸ Τέλος, σημειώνεται ότι οι διατάξεις του κειμένου δεν αναφέρονται στο ρόλο των κεντρικών τραπεζών ως δανειστών εσχάτης προσφυγής.⁸⁹

2.2.2 Ενοποιημένη εποπτεία

⁸⁶ Η υπόθεση της ιταλικής τράπεζας Banco Ambrosiano (B.A) περιληπτικά έχει ως εξής : Τον Ιούλιο του 1982 η Τράπεζα της Ιταλίας (ως αρμόδια τραπεζική εποπτική αρχή) προέβη στην κατάσχεση της B.A ως αποτέλεσμα ληξιπρόθεσμων χρεών της που οφείλονταν στις άστοχες ενέργειες θυγατρικών επιχειρήσεων στη Λατινική Αμερική. Η Τράπεζα της Ιταλίας προστάτεψε μόνο τους καταθέτες της B.A στην Ιταλία χωρίς να λάβει υπόψη της τους καταθέτες των θυγατρικών της επιχειρήσεων με καταστατική έδρα σε άλλες χώρες μεταξύ των οποίων και εκείνης στο Λουξεμβούργο. Επιπλέον, οι τραπεζικές εποπτικές αρχές στο Λουξεμβούργο δεν ενήργησαν ως «δανειστές έσχατης προσφυγής» θεωρώντας ότι εφόσον η εγκατάσταση στο Λουξεμβούργο αναλάμβανε δραστηριότητες στο όνομα της μητρικής τράπεζας, η μητρική θα έπρεπε να καλύψει τυχόν προβλήματά της και ότι βάσει του Κονκορδάτου της Βασιλείας η σχετική ευθύνη βάρυνε τις εποπτικές αρχές του κράτους καταγωγής. Για μια συνοπτική παρουσίαση της υπόθεσης βλέπε ΓΚΟΡΤΣΟΣ (2000), κεφ. 2, σελ. 11-12 και για πιο αναλυτικές βλέπε HEFFERNAN (1996), σελ. 253, 272 και 273 και HERRING and LITAN (1995), σελ. 101-103

⁸⁷ BASLE COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION (1983). Για μια συνοπτική και περιεκτική παρουσίαση του Αναθεωρημένου Κονκορδάτου βλέπε ΓΚΟΡΤΣΟΣ (2000), κεφ. 2, σελ. 12-15. Επίσης σύντομες αναφορές γίνονται στους HEFFERNAN (1996), σελ. 253, HERRING and LITAN (1995), σελ. 102-103 και PARK AND ZWICK (1988), σελ. 115.

⁸⁸ Ήδη από τον Μάρτιο του 1979, η Επιτροπή της Βασιλείας συνέστησε την υιοθέτηση της αρχής της ενοποιημένης εποπτείας για τη βελτίωση της ποιότητας των πληροφοριών αναφορικά με τις δραστηριότητες των διεθνών τραπεζικών ομίλων. BASLE COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION (1979)

⁸⁹ Ο δανεισμός έσχατης προσφυγής περιλαμβάνεται στους μηχανισμούς που συνθέτουν το προστατευτικό δίκτυο (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 14). Η παρέμβαση της κεντρικής τράπεζας με την ιδιότητα αυτή, απαιτείται για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών ρευστότητας που ενδέχεται να αντιμετωπίσει μια φερέγγυα τράπεζα, ώστε να αποφευχθεί η περιέλευση της σε κατάσταση αφερεγγυότητας. Ο HEFFERNAN (1996, σελ. 253) παρατηρεί επίσης ότι στο Αναθεωρημένο Κονκορδάτο δεν γίνεται καμιά αναφορά για την επέκταση των συστημάτων εγγύησης καταθέσεων σε όλες τις μορφές καταθέσεων (π.χ. σε ξένο νόμισμα, στις διατραπεζικές καταθέσεις)

Θεωρώντας ότι η φερεγγυότητα της μητρικής τράπεζας του ομίλου δεν μπορεί να κριθεί επακριβώς χωρίς να ληφθούν υπόψη οι αλλοδαπές εγκαταστάσεις της (από τις εποπτικές αρχές του κράτους όπου χορηγήθηκε η άδεια λειτουργίας και έχει την καταστατική της έδρα η μητρική τράπεζα του ομίλου), η Επιτροπή της Βασιλείας διατύπωσε την αρχή της εποπτείας σε ενοποιημένη βάση.⁹⁰

Κατ' εφαρμογή της αρχής αυτής, η συνολική δραστηριότητα του τραπεζικού ομίλου υπόκειται στην προληπτική εποπτεία των αρχών του κράτους καταγωγής της μητρικής τράπεζας.⁹¹ Ειδικότερα, οι αρχές του κράτους καταγωγής αναλαμβάνουν την ευθύνη της παρακολούθησης της έκθεσης σε κινδύνους και της επάρκειας κεφαλαίων των εγχώριων τραπεζών που έχουν αλλοδαπές εγκαταστάσεις ενώ οι αρχές του κράτους υποδοχής των εγκαταστάσεων αυτών παρέχουν στις πρώτες τις αναγκαίες πληροφορίες για την εκ μέρους τους άσκηση αποτελεσματικής εποπτείας σε ενοποιημένη βάση.⁹² Βέβαια, πρέπει να σημειώσουμε ότι οι εποπτικές αρχές του κράτους υποδοχής εξακολουθούν να ασκούν προληπτική εποπτεία σε ατομική βάση.⁹³

2.3 Οι Συμπληρώσεις του Αναθεωρημένου Κονκορδάτου της Βασιλείας

2.3.1 Η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των τραπεζικών εποπτικών αρχών

Τον Απρίλιο του 1990, η Επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε ένα κείμενο συστάσεων για την επάρκεια της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των τραπεζικών εποπτικών αρχών με τίτλο «Η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών τραπεζικών αρχών» (Supplement to the Concordat –

⁹⁰ Η αρχή αυτή υιοθετήθηκε και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης με την πρώτη οδηγία 83/350/ΕΟΚ για την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση, η οποία αντικαταστάθηκε από τη μεταγενέστερη ομώνυμη οδηγία 92/30/ΕΟΚ. Πάντως πρέπει να σημειωθεί ότι αντίθετα από την Επιτροπή της Βασιλείας, οι εποπτικές αρχές των χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών επιχειρήσεων δεν θεωρούν αναγκαία την εποπτεία χρηματοπιστωτικών ομίλων σε ενοποιημένη βάση, βλέπε HERRING and LITAN (1995), σελ. 146-147.

⁹¹ BASLE COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION (1983), Ενότητα III, η' παρ. 'Όταν όμως η μητρική επιχείρηση του ομίλου είναι μια επιχείρηση συμμετοχών τότε δεν εφαρμόζεται η αρχή της εποπτείας σε ενοποιημένη βάση και οι εποπτικές αρχές των θυγατρικών τραπεζικών επιχειρήσεων συνεργάζονται λαμβάνοντας υπόψη τη συνολική διάρθρωση του ομίλου, Ibid, ε' παρ.

⁹² Ibid, ενότητα IV, παρ. 2, δ' υποπαράγραφος

Information Flows Between Banking Supervisory Authorities) με το οποίο συμπληρώθηκαν οι αρχές του Αναθεωρημένου Κονκορδάτου της Βασιλείας.⁹⁴

Με τις συστάσεις αυτές, επιδιώκεται η εγκαθίδρυση μιας πιο τακτικής και δομημένης συνεργασίας μεταξύ των εποπτικών αρχών του κράτους καταγωγής και υποδοχής των διεθνών τραπεζικών ομίλων με απώτερο στόχο τη βελτίωση της ποιότητας και της πληρότητας της εποπτείας της διασυννοριακής τραπεζικής. Ανάμεσα στις πέντε κατηγορίες συστάσεων που διατυπώνονται, περιλαμβάνεται και μια αναφορικά με την εποπτεία σε ενοποιημένη βάση από τις αρχές του κράτους καταγωγής (της μητρικής τράπεζας του ομίλου) και ιδιαίτερα την ανάγκη δημιουργίας μηχανισμών με τους οποίους να διασφαλίζεται η τακτική ροή πληροφοριών από την αλλοδαπή εγκατάσταση προς τη μητρική τράπεζα και μέσω αυτής στις αρμόδιες αρχές.⁹⁵

2.3.2 Οι ελάχιστες προϋποθέσεις για την άσκηση εποπτείας σε διεθνείς τραπεζικούς ομίλους

Τον Ιούλιο του 1992, η Επιτροπή της Βασιλείας προχώρησε σε αναδιατύπωση ορισμένων αρχών του Αναθεωρημένου Κονκορδάτου, υποβάλλοντας μια έκθεση σχετικά με τις «ελάχιστες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται στα πλαίσια εποπτείας των διεθνών τραπεζικών ομίλων και των διασυννοριακών εγκαταστάσεών τους» (Minimum standards for the supervision of international banking groups and their cross-border establishments).⁹⁶

Στην έκθεση αυτή, για την έκδοση της οποίας λήφθηκε υπόψη και η κατάρρευση του τραπεζικού ομίλου Bank of Credit and Commerce International (BCCI),⁹⁷ το 1991, προβλέπεται η υποχρέωση των αρχών του

⁹³ Ibid, ενότητα III, η' παρ.

⁹⁴ BASLE COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION (1990). Για μια συνοπτική επισκόπηση του κειμένου αυτού βλέπε ΓΚΟΡΤΣΟΣ (2000), κεφ. 2, σελ. 16-17

⁹⁵ BASLE COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION (1990), ενότητα δεύτερη, β' παρ.

⁹⁶ BASLE COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION (1992). Για μια συνοπτική επισκόπηση του κειμένου αυτού, βλέπε ΓΚΟΡΤΣΟΣ (2000), κεφ. 2, σελ. 17-18

⁹⁷ Ο τραπεζικός όμιλος BCCI, ένας από τους μεγαλύτερους ομίλους ιδιωτικών τραπεζών στο κόσμο η κύρια δραστηριότητα του οποίου ήταν η χρηματοδότηση του διεθνούς εμπορίου με τις

κράτους υποδοχής πριν χορηγήσουν άδεια λειτουργίας σε υποκατάστημα ή θυγατρική τράπεζα μιας αλλοδαπής τράπεζας, να προβαίνουν στις ακόλουθες ενέργειες :

(α) Να ελέγχουν αν οι αρχές του κράτους καταγωγής είναι σε θέση να ασκήσουν αποτελεσματική προληπτική εποπτεία τόσο στην αιτούμενη τράπεζα όσο και στον όμιλο στον οποίο ανήκει. Η ικανότητα για την άσκηση αυτής της εποπτείας διαπιστώνεται βάσει των ακόλουθων κριτηρίων :

- της δυνατότητας συλλογής και αξιολόγησης πληροφοριών σε ενοποιημένη βάση
- της δυνατότητας πρόληψης της διαμόρφωσης ακατάλληλων οργανωτικών δομών ή της δημιουργίας ακατάλληλων επιχειρηματικών διασυνδέσεων, και
- της δυνατότητας πρόληψης της εγκατάστασης μιας τράπεζας ή ενός τραπεζικού ομίλου σε συγκεκριμένες χώρες όπου το καθεστώς τραπεζικής εποπτείας είναι ιδιαίτερα χαλαρό.

(β) Επίσης, να ελέγχουν αν οι αρχές του κράτους καταγωγής έχουν δώσει ρητή συγκατάθεση για τη διασυννοριακή επέκταση της δραστηριότητας της εγχώριας τράπεζας ενώ σε αντίθετη περίπτωση οι αρχές του κράτους υποδοχής δεν χορηγούν την άδεια λειτουργίας.

(γ) Επιπλέον, να συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές του κράτους καταγωγής για την αμοιβαία κατάργηση όλων των πραγματικής και νομικής φύσης εμποδίων κατά τη συλλογή των αναγκαίων πληροφοριών σχετικά με τη δραστηριότητα των διασυννοριακών τραπεζικών εγκαταστάσεων.

αναπτυσσόμενες χώρες, αποτελείτο από μια εταιρία συμμετοχών ως επικεφαλής του ομίλου με καταστατική έδρα το Λουξεμβούργο και θυγατρικές τράπεζες με καταστατική έδρα στο Λουξεμβούργο και τα νησιά Cayman. Οι αποφάσεις λαμβάνονταν στο Λονδίνο και το Πακιστάν. Η επιχειρηματική διάρθρωση του ομίλου καταστούσε αδύνατη την άσκηση ενοποιημένης εποπτείας με αποτέλεσμα καμία τραπεζική εποπτική αρχή να μην είναι σε θέση να προβλέψει την κατάρρευση του (απώλειες 12 δις λίρες Αγγλίας περίπου). Τον Ιούλιο του 1991 η Τράπεζα της Αγγλίας και οι τραπεζικές εποπτικές αρχές του Λουξεμβούργου και των νησιών Cayman ενήργησαν από κοινού για την αναστολή της λειτουργίας του ομίλου. Ο BCCI είναι γνωστός και ως «Bank of Cocaine and Criminals International». Στην Ευρωπαϊκή Ένωση εκδόθηκε η τροποποιητική οδηγία 95/26/ΕΟΚ (ΕΕ αριθ. L 168, 18.7.95, σελ. 7-13) η οποία ενίσχυσε το καθεστώς προληπτικής εποπτείας των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών φορέων, και είναι γνωστή ως «οδηγία BCCI». Για την κατάρρευση του ομίλου BCCI βλέπε HEFFERNAN (1996), σελ. 280-282 και HERRING and LITAN (1995), σελ. 103-105

(δ) Τέλος, στην περίπτωση που κάποια από τις προηγούμενες προϋποθέσεις δεν τηρούνται, είναι στη διακριτική ευχέρεια των αρχών του κράτους υποδοχής να επιβάλουν οποιοδήποτε περιοριστικό μέτρο στις δραστηριότητες των αλλοδαπών εγκαταστάσεων του τραπεζικού ομίλου, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο για τη διασφάλιση της προληπτικής εποπτείας του. Οι αρχές του κράτους υποδοχής μπορούν να αρνηθούν ακόμη και τη χορήγηση άδειας λειτουργίας στο υποκατάστημα ή τη θυγατρική επιχείρηση του ομίλου.

Ακόμη, είναι απαραίτητο να επισημάνουμε ότι με μια μακροσκελή έκθεση που δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο του 1996 και ήταν προϊόν της συνεργασίας ανάμεσα στην Επιτροπή της Βασιλείας και την Εξωχώρια Ομάδα Τραπεζικών Εποπτικών Αρχών (Offshore Group of Banking Supervisors)⁹⁸ αναφορικά με την «εποπτεία της διασυνοριακής τραπεζικής» (The Supervision of Cross-border Banking),⁹⁹ διατυπώθηκαν 29 συστάσεις με τις οποίες συμπληρώθηκαν οι «ελάχιστες προϋποθέσεις» του 1992.¹⁰⁰

⁹⁸ Η Εξωχώρια Ομάδα Τραπεζικών Εποπτικών Αρχών ιδρύθηκε το 1980 ως ένα forum για τη συνεργασία των εποπτικών αρχών των τραπεζών στα σημαντικότερα από τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα (π.χ. οι Μπαχάμες, το Μπαχρέιν, οι Βερμούδες, τα νησιά Cayman, η Κύπρος, το Χονγκ Κονγκ, η Μάλτα, οι Ολλανδικές Αντίλλες, το Λίβανο και η Σιγκαπούρη)

⁹⁹ BASLE COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION (1996). Για μια ιδιαίτερα συνοπτική και περιεκτική επισκόπηση της έκθεσης βλέπε ΓΚΟΡΤΣΟΣ (2000), κεφ. 2, σελ. 19-20

¹⁰⁰ Ειδικότερα στην έκθεση αυτή εξετάζονται τρόποι αντιμετώπισης των προβλημάτων που ανέκυψαν σχετικά με την εφαρμογή των «ελάχιστων προϋποθέσεων»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ : ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΦΟΡΟΥΜ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥΣ ΟΜΙΛΟΥΣ

1. Το Κοινό Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους : σύνθεση και αποστολή

Το Κοινό Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους (Joint Forum on Financial Conglomerates, στη συνέχεια «Κοινό Φόρουμ») συστάθηκε στις αρχές του 1996 από κοινού από την Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, η οποία είχε την πρωτοβουλία, τη Διεθνή Οργάνωση Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς (International Organisation of Securities Commissions, IOSCO)¹⁰¹ και τη Διεθνή Ένωση Ασφαλιστικών Εποπτικών Αρχών (International Association of Insurance Supervisors, IAIS).¹⁰² Το Κοινό Φόρουμ συντίθεται από εκπροσώπους ισάριθμων τραπεζικών, χρηματιστηριακών και ασφαλιστικών εποπτικών αρχών, προερχομένων από δεκατρία κράτη (Αυστραλία, Βέλγιο, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιαπωνία, Ολλανδία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο και ΗΠΑ). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμμετέχει με το καθεστώς του παρατηρητή. Πρώτος πρόεδρος του Κοινού Φόρουμ διετέλεσε ο Tom de Swaan, εκτελεστικός διευθυντής της Τράπεζας της Ολλανδίας και το Νοέμβριο του 1997 τον διαδέχτηκε ο σημερινός πρόεδρος του, Alan Cameron, πρόεδρος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς της Αυστραλίας.

Το Κοινό Φόρουμ ιδρύθηκε προκειμένου να συνεχίσει το έργο μιας ανεπίσημης Τριμερούς Ομάδας (Tripartite Group) τραπεζικών

¹⁰¹ Η IOSCO ιδρύθηκε το 1974 και στη σύνθεσή της μετέχουν οι εποπτικές αρχές (διοικητικές και επαγγελματικές) των χρηματιστηριακών εταιρειών και άλλων εταιρειών επενδύσεων από περισσότερες από 60 χώρες. Μέσω της IOSCO επιδιώκεται : η συνεργασία μεταξύ των μελών για την προαγωγή της εποπτείας και τη διατήρηση της αποδοτικότητας και της δυναμικότητας των αγορών, η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των μελών για την προώθηση της ανάπτυξης των εσωτερικών αγορών, η θέσπιση των προϋποθέσεων για μια αποτελεσματική εποπτεία των διεθνών συναλλαγών σε τίτλους, και η παροχή βοήθειας μεταξύ των μελών για την προαγωγή της ακεραιότητας των αγορών

¹⁰² Η IAIS συστάθηκε το 1992 και έχει ασφαλιστικές εποπτικές αρχές-μέλη από 70 χώρες. Στόχοι της είναι : η συνεργασία μεταξύ των μελών για τη διασφάλιση της εποπτείας των ασφαλιστικών αγορών σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο, η θέσπιση των προϋποθέσεων για την εποπτεία των ασφαλιστικών εταιρειών, η συνεργασία με άλλες σχετικές διεθνείς οντότητες, η παροχή βοήθειας μεταξύ των μελών για τη διασφάλιση της ακεραιότητας των αγορών, και η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των μελών για την προαγωγή της ανάπτυξης των εσωτερικών ασφαλιστικών αγορών. Η IAIS λειτουργεί με την υποστήριξη της γραμματείας της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements)

χρηματιστηριακών και ασφαλιστικών εποπτικών αρχών, συσταθείσα το 1993, για το σκοπό της εξέτασης θεμάτων που αφορούν στην εποπτεία χρηματοπιστωτικών ομίλων. Οι άξονες δραστηριότητας του Κοινού Φόρουμ, όπως καθορίστηκαν από τους μητρικούς φορείς είναι οι ακόλουθοι¹⁰³ :

- η διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών αρχών στα πλαίσια του ιδίου χρηματοπιστωτικού τομέα ή και διαφορετικών,
- η εξέταση μεθόδων για τη βελτίωση της συντονισμένης εποπτείας, και
- η ανάπτυξη αρχών για μια αποτελεσματική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων

Βασική επιδίωξη του Κοινού Φόρουμ εποτελεί η θέσπιση ισοδύναμων καθεστώτων προληπτικής εποπτείας των ομίλων για την αντιμετώπιση του λεγόμενου διαρθρωτικού αρμπιτράζ. Επίσης, πρέπει να τονίσουμε ότι αντικείμενο μελέτης του Κοινού Φόρουμ αποτελούν οι σύνθετοι ή ετερογενείς ή διαφοροποιημένοι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι οι οποίοι περιλαμβάνουν τράπεζες, χρηματιστηριακές και ασφαλιστικές επιχειρήσεις και δραστηριοποιούνται τόσο σε διασυνοριακή όσο και σε εθνική βάση(δηλ. στην εγχώρια αγορά). Οι κανόνες που περιέχονται στις εκθέσεις και τις προτάσεις του Κοινού Φόρουμ δεν έχουν νομική δεσμευτικότητα αλλά αποτελούν γενικές κατευθυντήριες αρχές καλής πρακτικής. Η εφαρμογή τους συμπληρώνει το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο.

2. Το έργο του Κοινού Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους

2.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Το ουσιαστικό έργο που έχει επιτελέσει μέχρι σήμερα το Κοινό Φόρουμ περιλαμβάνεται σε τρεις εκθέσεις.¹⁰⁴

Στην πρώτη και ιδιαίτερα εκτεταμένη έκθεση με τίτλο «Εποπτεία των Χρηματοπιστωτικών Ομίλων» (Supervision of Financial Conglomerates), η

¹⁰³ JOINT FORUM ON FINANCIAL CONGLOMERATES (1998), σελ. 1

¹⁰⁴ Η πρόσβαση στο έργο του Κοινού Φόρουμ είναι εφικτή μέσω του διαδικτύου Internet στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις : www.bis.org/publ/index.htm (Basel Committee on Banking Supervision) και www.iosco.org/iosco.html (Documents Library-Joint Forum Documentation).. Επίσης βλέπε Πίνακα III

οποία δημοσιεύθηκε το Φεβρουάριο του 1999, το Κοινό Φόρουμ προέβη στη διατύπωση κατευθυντήριων αρχών αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια, το ήθος και την ικανότητα (Fit and Proper Principles) των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, των managers και των σημαντικών μετόχων των χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων, την ανταλλαγή πληροφοριών ανάμεσα στις εποπτικές αρχές και τη συντονισμένη εποπτεία (Coordination Principles) των χρηματοπιστωτικών ομίλων. Πρέπει να αναφέρουμε ότι πριν τη δημοσίευση της έκθεσης αυτής, το Κοινό Φόρουμ είχε συντάξει ένα συμβουλευτικό κείμενο για την «Εποπτεία των Χρηματοπιστωτικών Ομίλων» (Supervision of Financial Conglomerates, consultation documents, Φεβρουάριος 1998)¹⁰⁵ βάσει του οποίου οι εποπτικές αρχές, οι επιχειρήσεις και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη από όλο τον κόσμο μπορούσαν να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους. Επιπρόσθετα, το Κοινό Φόρουμ διεξήγαγε πρακτικές ασκήσεις και έλαβε υπόψη του πρακτικά προβλήματα, αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των ομίλων, τον ορισμό, και τις ευθύνες των συντονιστικών εποπτικών αρχών.

Οι άλλες δυο εκθέσεις του Κοινού Φόρουμ οι οποίες συμπληρώνουν το περιεχόμενο της πρώτης, αφορούν αντίστοιχα τις «αρχές για τις συναλλαγές και τα χρηματοδοτικά ανοίγματα μεταξύ των επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού ομίλου» (Intra-Group Transactions and Exposures Principles) και τις «αρχές για τη συγκέντρωση κινδύνων» (Risk Concentrations Principles). Οι δυο εκθέσεις δημοσιεύθηκαν το Δεκέμβριο του 1999, και ήταν αποτέλεσμα ερευνών που πραγματοποίησε μια ομάδα μελέτης του Κοινού Φόρουμ «για τις συναλλαγές, τα χρηματοδοτικά ανοίγματα και τη συγκέντρωση κινδύνων εντός του χρηματοπιστωτικού ομίλου» (Study Group on Intra-Group Transactions and Exposures and Risk Concentrations) χρησιμοποιώντας ως μέθοδο έρευνας δυο ερωτηματολόγια : το πρώτο για τις εποπτικές πρακτικές και το δεύτερο για τις πρακτικές του ομίλου.

Παρακάτω, παρουσιάζουμε συνοπτικά το περιεχόμενο των εκθέσεων αυτών.

¹⁰⁵ Για μια συνοπτική επισκόπηση του κειμένου αυτού του οποίου το περιεχόμενο δεν διαφέρει από αυτό της έκθεσης του Κοινού Φόρουμ του Φεβρουαρίου του 1999, βλέπε WOOD and PHILLIPS (1998), σελ. 10-12

2.2 Η έκθεση του Κοινού Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους αναφορικά με την εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων¹⁰⁶

2.2.1 Αρχές για την κεφαλαιακή επάρκεια

Στο Πρώτο Μέρος της έκθεσης αναφορικά με τις «αρχές για την κεφαλαιακή επάρκεια» (Capital Adequacy Principles),¹⁰⁷ το Κοινό Φόρουμ συνιστά στις τραπεζικές, τις χρηματιστηριακές και τις ασφαλιστικές εποπτικές αρχές, τη συμπληρωματική εφαρμογή πέντε αρχών και εναλλακτικά τριών τεχνικών μέτρησης της κεφαλαιακής επάρκειας του χρηματοπιστωτικού ομίλου για τη διευκόλυνση της εκτίμησης της κεφαλαιακής επάρκειας του ομίλου ως συνόλου και την ανίχνευση καταστάσεων όπως η διπλή ή πολλαπλή μόχλευση του μετοχικού κεφαλαίου (double or multiple gearing). Σε κεντρικό ζήτημα ανάγεται η μη εξασθένιση έργου των εποπτικών αρχών για τους ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς φορείς, λόγω της ύπαρξης των χρηματοπιστωτικών ομίλων.

Ειδικότερα βάσει των αρχών οι εποπτικές αρχές οφείλουν να λαμβάνουν μέριμνα για την αποφυγή των ακόλουθων καταστάσεων¹⁰⁸ :

- διπλής ή πολλαπλής μόχλευσης δηλ. όταν το ίδιο μετοχικό κεφάλαιο χρησιμοποιείται ταυτόχρονα έναντι κινδύνων από δυο ή περισσότερες νομικές οντότητες του ομίλου. Το Κοινό Φόρουμ προτείνει στις εποπτικές αρχές να αφαιρούν τις αμοιβαίες συμμετοχές μεταξύ των επιχειρήσεων του ομίλου κατά τη διαδικασία υπολογισμού των κεφαλαιακών τους απαιτήσεων. Για το σκοπό της αφαίρεσης αυτής, το Κοινό Φόρουμ συμπεριέλαβε τρεις τεχνικές μέτρησης κεφαλαιακής επάρκειας.¹⁰⁹ Επίσης θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και οι

¹⁰⁶ JOINT FORUM ON FINANCIAL CONGLOMERATES (1999α)

¹⁰⁷ Ibid, σελ. 4-27

¹⁰⁸ Ibid, σελ. 8-13, παρ. 17-38

¹⁰⁹ Οι τεχνικές μέτρησης στα αγγλικά είναι : building-block prudential approach · risk-based aggregation method · risk-based deduction method · Από τις τρεις τεχνικές μέτρησης μόνο στην πρώτη χρησιμοποιούνται ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών φορέων. Μια αναλυτική περιγραφή και παραδείγματα εφαρμογής τους περιέχονται στα παραρτήματα 1 και 2 του Πρώτου Μέρους και στο συμπληρωματικό Δεύτερο Μέρος της έκθεσης (τίτλος : Supplement to the Capital Adequacy Principles paper).

αμοιβαίες συμμετοχές μεταξύ επιχειρήσεων μελών διαφορετικών χρηματοπιστωτικών ομίλων.

- δημιουργίας υπερβολικής μόχλευσης (leverage) όταν η μητρική επιχείρηση του ομίλου εκδίδει χρεωστικούς τίτλους (όπως π.χ. ομόλογα) μετατρέψιμους σε μετοχές ή άλλα στοιχεία του εποπτικού κεφαλαίου (regulatory capital) της θυγατρικής επιχείρησης.
- διπλής ή πολλαπλής ή υπερβολικής μόχλευσης μέσω των συμμετοχών της ενδιάμεσης εταιρείας συμμετοχών (holding company) σε θυγατρικές χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις του ομίλου
- ανάληψης κινδύνων από μη εποπτευόμενες οντότητες του ομίλου των οποίων οι δραστηριότητες είναι όμοιες με εκείνες των εποπτευόμενων οντοτήτων του [όπως π.χ. χρηματοδοτική μίσθωση, ανάληψη απαιτήσεων τρίτων (factoring), αντασφάλιση (reinsurance)]. Στην περίπτωση αυτή οι εποπτικές αρχές οφείλουν να εφαρμόζουν τους κανόνες για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις των αντίστοιχων εποπτευόμενων επιχειρήσεων
- δημιουργίας κινδύνων που απορρέουν από τη συμμετοχή σε εποπτευόμενες θυγατρικές επιχειρήσεις. Κατά το Κοινό Φόρουμ, οι μειοψηφικές συμμετοχές (κάτω του 50%) δεν συνεπάγονται κινδύνους για τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις ενώ στις πλειοψηφικές συμμετοχές (άνω του 50%) η διαφορά μεταξύ του εποπτικού κεφαλαίου της θυγατρικής επιχείρησης και των κεφαλαιακών της απαιτήσεων μπορεί να χρησιμοποιηθεί έναντι κινδύνων της μητρικής ή άλλων επιχειρήσεων του ομίλου και να συνυπολογιστεί κατά τη διαδικασία εκτίμησης της κεφαλαιακής επάρκειας του ομίλου.

2.2.2 Αρχές ήθους και ικανότητας

Με τις «αρχές ήθους και ικανότητας» (Fit and Proper Principles) στο Τρίτο Μέρος της έκθεσης,¹¹⁰ αποσκοπείται αφενός η διασφάλιση της ικανότητας

¹¹⁰ JOINT FORUM ON FINANCIAL CONGLOMERATES (1999α), σελ. 40-45. Τα κύρια στοιχεία των αρχών αυτών είναι η εντιμότητα και η ικανότητα να ανταποκριθούν στα καθήκοντα των θέσεων τους όσον αφορά τους managers και τα μέλη του Δ.Σ και η

των εποπτικών αρχών να εκτιμούν αν οι επιχειρήσεις του ομίλου διοικούνται κατάλληλα και αν οι κύριοι μέτοχοι αποτελούν πηγή αδυναμίας για τις επιχειρήσεις αυτές και αφετέρου η προαγωγή συμφωνιών μεταξύ των εποπτικών αρχών για την ανταλλαγή πληροφοριών προκειμένου αυτές να ασκήσουν αποτελεσματικά τα καθήκοντά τους αναφορικά με τον έλεγχο των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, των managers και των κύριων μετόχων. Οι αρχές που διατυπώνονται δεν αντικαθιστούν τις καταστατικές και άλλες απαιτήσεις στις οποίες υπόκεινται οι εποπτικές αρχές.

Βάσει των επτά κατευθυντήριων αρχών,¹¹¹ οι εποπτικές αρχές καλούνται να εφαρμόζουν τα κριτήρια ήθους και ικανότητας κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, των managers και των μετόχων που ασκούν ουσιαστική επιρροή στις δραστηριότητες των εποπτευόμενων επιχειρήσεων του ομίλου. Τα κριτήρια αυτά θα πρέπει να πληρούνται σε συνεχή βάση, (κατά τη διαδικασία χορήγησης άδειας λειτουργίας και σε περιπτώσεις συγκεκριμένων γεγονότων) με την ευθύνη των οντοτήτων του ομίλου. Τέλος, οι εποπτικές αρχές όλων των εποπτευόμενων επιχειρήσεων οφείλουν να συνεργάζονται προκειμένου να εξετάζουν την καταλληλότητα των μελών του Δ.Σ, των managers και των σημαντικών μετόχων ακόμη και αν τα μέλη του Δ.Σ και οι managers ανήκουν σε μη εποπτευόμενες επιχειρήσεις.

2.2.3 Αρχές για την ανταλλαγή εποπτικών πληροφοριών

Στο Πέμπτο Μέρος της έκθεσης, το Κοινό Φόρουμ διατυπώνει πέντε αρχές αναφορικά με την ανταλλαγή πληροφοριών ανάμεσα στις εποπτικές αρχές (τίτλος : Principles for Supervisory Information Sharing)¹¹² με στόχο τη βελτίωση των υφιστάμενων συμφωνιών ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ εποπτικών αρχών διαφορετικών κυρίως τομέων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Οι αρχές αυτές βασίζονται στις ισχύουσες ρυθμίσεις οι οποίες περιλαμβάνονται, τόσο σε εκθέσεις διεθνών οργανώσεων (όπως π.χ. της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, της IOSCO και της

επιχειρηματική φήμη και η χρηματοοικονομική κατάσταση όσον αφορά τους σημαντικούς μετόχους.

¹¹¹ Ibid, σελ. 43-45, παρ. 13-18

¹¹² Ibid, σελ. 103-114

IAIS), όσο και σε διμερείς συμφωνίες μεταξύ των εποπτικών αρχών για τη «ροή της πληροφόρησης αναφορικά με συγκεκριμένους χρηματοπιστωτικούς ομίλους».

Σύμφωνα με το Κοινό Φόρουμ, η εφαρμογή των αρχών¹¹³ που παρατίθενται παρακάτω θα συμβάλει στη διαμόρφωση ενός αποτελεσματικού εποπτικού πλαισίου για τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους. Οι εποπτικές αρχές οφείλουν :

- να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες αναφορικά με τη νομική διάρθρωση των επιχειρήσεων του ομίλου (corporate legal structures), την οργάνωση των βασικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του ομίλου (business activities structure), τη διοικητική του διάρθρωση (management structure) και την οργάνωση των συστημάτων μέτρησης και ελέγχου των κινδύνων του (corporate control functions) συμπεριλαμβανομένων του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, του οικονομικού ελέγχου, των ανθρώπινων πόρων και της τεχνολογίας. Οι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι οφείλουν να συνεργάζονται με όλες τις εποπτικές αρχές και οι τελευταίες να γνωστοποιούν η μια στην άλλη τις ακολουθούμενες εποπτικές προσεγγίσεις.
- να συμφωνήσουν μεταξύ τους ώστε κάθε εποπτική αρχή που έχει πληροφορίες για ουσιώδη ζητήματα του άμεσου ενδιαφέροντος άλλης εποπτικής αρχής, να την ενημερώνει εγκαίρως. Οι όμιλοι οφείλουν να παρέχουν στις αρμόδιες εποπτικές αρχές την πληροφόρηση που είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση «ασυνήθιστων» εξελίξεων στον όμιλο
- να ενημερώνουν εγκαίρως την εποπτική αρχή που είναι υπεύθυνη για τη μητρική ή κυρίαρχη επιχείρηση του ομίλου (primary supervisor) αναφορικά με θέματα και εξελίξεις δυσμενούς φύσης σε επιχειρήσεις της δικής τους εποπτικής αρμοδιότητας καθώς και για τις εποπτικές ενέργειες στις οποίες έχουν ή πρόκειται να προβούν. Με αυτόν το τρόπο ενισχύεται η ικανότητα της λεγόμενης «πρωταρχικής εποπτικής αρχής» να προσδιορίσει τις επερχόμενες τάσεις του ομίλου και να λάβει μέτρα για την επίλυση προβλημάτων που είναι πιθανό να εμπλέκουν και τη μητρική ή κυρίαρχη οντότητα του ομίλου.

¹¹³ Ibid, σελ. 105-111, παρ. 9-27

Ακόμη, η «πρωταρχική εποπτική αρχή» θα πρέπει να ενημερώνει τις άλλες εποπτικές αρχές για τις πληροφορίες που έχει αναφορικά με τις επιχειρήσεις του ομίλου (όπως π.χ. προβλήματα στα συστήματα ελέγχου, τις επιχειρηματικές δραστηριότητες και την οργανωτική δομή) καθώς και για τα εποπτικά μέτρα που έχει λάβει. Ωστόσο, σε εξαιρετικές περιπτώσεις (όπως π.χ. γενικευμένη κρίση του ομίλου) αναγνωρίζεται η ανάγκη της μη μετάδοσης των πληροφοριών για το σκοπό της αποτελεσματικότερης αντιμετώπισής τους από την «πρωταρχική εποπτική αρχή». Για την ουσιαστική εφαρμογή των προαναφερθεισών αρχών απαιτείται η δημιουργία μεταξύ των εποπτικών αρχών ενός κλίματος συνεργασίας και εμπιστοσύνης το οποίο μπορεί να επιτευχθεί μεταξύ άλλων με τη σύναψη συμφωνιών συνεργασίας (Memoranda of Understanding). Για την αμοιβαία κατανόηση των στόχων και των προσεγγίσεων τους, προτείνεται η χρησιμοποίηση του Εποπτικού Ερωτηματολογίου (Supervisory Questionnaire) το οποίο περιέχεται στο Έβδομο Μέρος της έκθεσης.¹¹⁴

Επίσης, σημειώνουμε ότι το Κοινό Φόρουμ έκρινε σκόπιμο να συμπεριλάβει στο παράρτημα¹¹⁵ του Μέρους αυτού τις «δέκα βασικές αρχές για την ανταλλαγή πληροφοριών» (Ten Key Principles of Information Sharing) οι οποίες ανακοινώθηκαν από τους Υπουργούς Εθνικής Οικονομίας του Group of Seven (G-7)¹¹⁶ το Μάιο του 1998, ως συμπληρωματικές των αντίστοιχων αρχών του Κοινού Φόρουμ τονίζοντας όμως ότι η εφαρμογή τους εναπόκειται στην διακριτική ευχέρεια των εθνικών νομοθετικών αρχών.

2.2.4 Αρχές για τις συντονιστικές εποπτικές αρχές

Στο Έκτο Μέρος της έκθεσης (τίτλος : Coordination Paper),¹¹⁷ το Κοινό Φόρουμ διατυπώνει έξι κατευθυντήριες αρχές με βάση τις οποίες οι εποπτικές αρχές μπορούν να αποφασίζουν ως προς την αναγκαιότητα ορισμού ενός ή

¹¹⁴ Ibid, σελ. 124-136

¹¹⁵ Ibid, σελ. 112-114

¹¹⁶ Το G-7 είναι η αποκαλούμενη λέσχη των 7 πιο οικονομικά αναπτυγμένων χωρών της υψηλίου. Περιλαμβάνει τις ΗΠΑ, τη Γερμανία, την Ιαπωνία, το Ην. Βασίλειο, τη Γαλλία, την Ιταλία και τον Καναδά. Οι αρχηγοί των χωρών συνεδριάζουν κάθε χρόνο για να επισκοπήσουν την κατάσταση και να λάβουν κοινές αποφάσεις στα διεθνή οικονομικά προβλήματα

¹¹⁷ JOINT FORUM ON FINANCIAL CONGLOMERATES (1999α), σελ. 115-123

περισσότερων συντονιστικών εποπτικών αρχών (Coordinators) καθώς και για το ρόλο και τις ευθύνες των αρχών αυτών με στόχο τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ τους. Συνήθως, οι συντονιστικές εποπτικές αρχές είναι οι αρχές που, είτε ασκούν εποπτεία σε ενοποιημένη βάση επί του χρηματοπιστωτικού ομίλου, είτε είναι υπεύθυνες για τις περισσότερες επιχειρήσεις του ομίλου. Σύμφωνα με τις προτεινόμενες αρχές,¹¹⁸ οι εποπτικές αρχές οφείλουν :

- να προσδιορίζουν το είδος της πληροφόρησης που χρειάζονται για να ασκήσουν αποτελεσματικά τις εποπτικές τους αρμοδιότητες
- να αποφασίζουν από κοινού για την αναγκαιότητα του ορισμού συντονιστικών εποπτικών αρχών καθώς και για το ρόλο και τις ευθύνες τους, ενώ οι τελευταίες τις ενημερώνουν για την εφαρμοζόμενη εποπτική προσέγγισή τους¹¹⁹
- να συμφωνούν μεταξύ τους αναφορικά με τη ροή και τη φύση της πληροφόρησης προς τις συντονιστικές εποπτικές αρχές και για τα καθήκοντα των τελευταίων.

Επιπλέον, ο ορισμός συντονιστικών εποπτικών αρχών δεν θα πρέπει να συνεπάγεται τον περιορισμό των εθνικών νομοθετικών απαιτήσεων για τις εποπτικές αρχές ή την απαλλαγή τους από την υποχρέωση λήψη μέτρων αναγκαίων στα πλαίσια άσκησης προληπτικής εποπτείας. Τέλος, δεδομένου ότι η διάρθρωση και οι δραστηριότητες του ομίλου μεταβάλλονται, τόσο η ανάγκη για την ύπαρξη συντονιστικών εποπτικών αρχών, όσο και ο ρόλος τους θα πρέπει να επανεκτιμώνται σε τακτά χρονικά διαστήματα.

2.2.5 Το πλαίσιο για την ανταλλαγή εποπτικών πληροφοριών

Στο Τέταρτο Μέρος της έκθεσης με τίτλο «Το πλαίσιο για την ανταλλαγή εποπτικών πληροφοριών» (Framework for Supervisory Information),¹²⁰ το οποίο συμπληρώνει τα άλλα Μέρη, το Κοινό Φόρουμ θέτει ένα γενικό πλαίσιο

¹¹⁸ Ibid, σελ. 118-121, παρ. 10-22. Τις αρχές αυτές επιδοκίμασαν οι Υπουργοί Εθνικής Οικονομίας του Group of seven το Μάιο του 1998 και προέτρεψαν τις εποπτικές αρχές να τις υιοθετήσουν.

¹¹⁹ Στο παράρτημα 1 του Πέμπτου Μέρους της έκθεσης καταγράφονται συγκεκριμένα στοιχεία του ρόλου και των ευθυνών των συντονιστικών εποπτικών αρχών αναφορικά με την ανταλλαγή πληροφοριών και την εκτίμηση της διάρθρωσης και της χρηματοοικονομικής κατάστασης του χρηματοπιστωτικού ομίλου καθώς και τις εποπτικές τους δραστηριότητες

για τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών και την ενίσχυση της επικοινωνίας μεταξύ των εποπτικών αρχών. Το πλαίσιο αυτό διαμορφώθηκε από μια Ομάδα Χαρτογράφησης (Mapping Task Force) συσταθείσα από το Κοινό Φόρουμ για το σκοπό της ουσιαστικής εκ μέρους του κατανόησης των λειτουργιών των διεθνών χρηματοπιστωτικών ομίλων και την επιδράσεων της μεταβαλλόμενης και διεθνούς φύσης τους στις εποπτικές μεθόδους. Επίσης πρέπει να επισημανθεί ότι λήφθηκαν υπόψη και οι πολυάριθμες διμερείς συμφωνίες μεταξύ των εποπτικών αρχών σχετικά με τη ροή εποπτικών πληροφοριών για μεμονωμένους χρηματοπιστωτικούς ομίλους.

Ειδικότερα, η Ομάδα Χαρτογράφησης εξέτασε δεκατέσσερις χρηματοπιστωτικούς ομίλους και τους διαχώρισε σε τέσσερις κατηγορίες (quadrants) ανάλογα με την οργάνωση των συστημάτων ελέγχου του ομίλου (δηλ. αν οι έλεγχοι πραγματοποιούνται σε τοπικό ή παγκόσμιο επίπεδο) και τη διοικητική του διάρθρωση [δηλ. αν η διοίκηση οργανώνεται στη βάση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του ομίλου (business lines) ή της νομικής διάρθρωσης των οντοτήτων του ομίλου (legal entity structure)]. Κατόπιν αυτού, η Ομάδα Χαρτογράφησης αξιολογώντας τις επιπτώσεις των διαφόρων μορφών διάρθρωσης των ομίλων στην άσκηση εποπτείας και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών αρχών, προσδιόρισε τις πληροφοριακές ανάγκες των εποπτικών αρχών για κάθε κατηγορία χρηματοπιστωτικών ομίλων. Επίσης, παρέχεται η δυνατότητα στις εποπτικές αρχές να χρησιμοποιήσουν το ερωτηματολόγιο για τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους (Conglomerates Questionnaire)¹²¹ ως συμπληρωματικό εργαλείο στις εποπτικές τους πρακτικές.

2.3 Οι συμπληρωματικές εκθέσεις του Κοινού Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους

2.3.1 Αρχές για τις συναλλαγές και τα χρηματοδοτικά ανοίγματα μεταξύ των επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού ομίλου

¹²⁰ Ibid, σελ. 46-102

¹²¹ Το ερωτηματολόγιο για τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους περιέχεται στο ιδιαίτερα αναλυτικό παράρτημα Α του Τετάρτου Μέρους της έκθεσης. Ibid, σελ. 63-95

Στη έκθεση του Κοινού Φόρουμ με τίτλο «Αρχές για τις συναλλαγές και τα χρηματοδοτικά ανοίγματα μεταξύ των επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού ομίλου» (Intra-Group Transactions and Exposures Principles),¹²² η οποία δημοσιεύθηκε το Δεκέμβριο του 1999, προβλέπονται πέντε αρχές με την εφαρμογή των οποίων οι τραπεζικές, χρηματιστηριακές και ασφαλιστικές αρχές μπορούν να διασφαλίσουν τη «συνετή διαχείριση και τον έλεγχο των συναλλαγών εντός του ομίλου». Για τη διαμόρφωση των αρχών αυτών, συνεκτιμήθηκαν ιδιαίτερα οι αντιλήψεις των εποπτικών αρχών για τις συναλλαγές και τα χρηματοδοτικά ανοίγματα¹²³ μεταξύ των επιχειρήσεων του ίδιου χρηματοπιστωτικού τομέα.

Βάσει των αρχών της έκθεσης,¹²⁴ οι εποπτικές αρχές οφείλουν να προβαίνουν στις ακόλουθες ενέργειες :

- να εξασφαλίζουν ότι οι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι διαθέτουν επαρκείς διαδικασίες διαχειριστικού ελέγχου των συναλλαγών και των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων εντός του ομίλου. Εφόσον οι έλεγχοι δεν είναι επαρκείς, οι εποπτικές αρχές οφείλουν να επιβάλουν κατάλληλα μέτρα.
- να ελέγχουν την έκταση και τη διαχείριση των συναλλαγών και των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων τακτικά, λαμβάνοντας υπόψη αφενός τη φύση της εταιρικής διακυβέρνησης του ομίλου και τους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου και αφετέρου τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων του ομίλου σε ατομική και ενοποιημένη βάση
- να ενθαρρύνουν την έγκαιρη, αξιόπιστη και επαρκή δημόσια πληροφόρηση ή διαφάνεια (public disclosure) από τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους των συναλλαγών και των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων περιλαμβανομένων των ποιοτικών και ποσοτικών πληροφοριών αναφορικά με τις σχέσεις ανάμεσα στις οντότητες του ομίλου, προκειμένου να επιτευχθεί μια αποτελεσματική πειθαρχία της αγοράς

¹²² JOINT FORUM ON FINANCIAL CONGLOMERATES (1999b)

¹²³ Ως «συναλλαγές και χρηματοδοτικά ανοίγματα» θεωρούνται οι άμεσες και οι έμμεσες απαιτήσεις μεταξύ των οντοτήτων του ομίλου. Αυτές μπορούν να λάβουν τις ακόλουθες μορφές : αμοιβαίες συμμετοχές, αγοραπωλησίες, εγγυήσεις, δάνεια, ανάληψη υποχρεώσεων (commitments), χρηματοδοτικά ανοίγματα σε μεγαλομετόχους κ.α

¹²⁴ JOINT FORUM ON FINANCIAL CONGLOMERATES (1999b), σελ. 7-10, παρ. 23-26.

- να συνεργάζονται και να ανταλλάσσουν πληροφορίες αναφορικά με τις εφαρμοζόμενες μεθόδους εποπτείας των συναλλαγών και των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων προκειμένου να διευκολυνθεί η εκτίμηση των κινδύνων σε επίπεδο ομίλου που μπορούν να προκύψουν ως αποτέλεσμα των συναλλαγών αυτών
- τέλος, να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των εποπτευόμενων επιχειρήσεων του ομίλου από γεγονότα όπως η πραγματοποίηση απαγορευόμενων συναλλαγών ή συναλλαγών και χρηματοδοτικών ανοιγμάτων που μπορούν να επηρεάσουν τη χρηματοοικονομική κατάσταση του ομίλου.

2.3.2 Αρχές για τη συγκέντρωση κινδύνων

Στην έκθεση του Κοινού Φόρουμ αναφορικά με τις «αρχές για τη συγκέντρωση κινδύνων» (Risk Concentrations Principles)¹²⁵ η οποία δημοσιεύθηκε επίσης το 1999, και συμπληρώνει ουσιαστικά το περιεχόμενο της πρώτης έκθεσης του Δεκεμβρίου του 1999 (υπό.2.3.1), συστήνεται στις τραπεζικές, χρηματιστηριακές και ασφαλιστικές εποπτικές αρχές η εφαρμογή πέντε αρχών προκειμένου να διασφαλίσουν τη «συνετή διαχείριση και τον έλεγχο της συγκέντρωσης κινδύνων στους χρηματοπιστωτικούς ομίλους». Οι κατευθυντήριες αρχές διατυπώθηκαν στη βάση των αντιλήψεων των εποπτικών αρχών για τις συγκεντρώσεις κινδύνου¹²⁶ σε ομίλους του ιδίου χρηματοπιστωτικού τομέα.

Σύμφωνα με τις αρχές της έκθεσης,¹²⁷ οι οποίες παρουσιάζουν αξιοσημείωτη ομοιότητα με τις αρχές της πρώτης έκθεσης του Δεκεμβρίου του 1999 οι εποπτικές αρχές οφείλουν :

- να λαμβάνουν μέτρα ώστε οι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι να διαθέτουν επαρκή συστήματα ελέγχου της διαχείρισης των συγκεντρώσεων

¹²⁵ JOINT FORUM ON FINANCIAL CONGLOMERATES (1999c)

¹²⁶ Η συγκέντρωση κινδύνου αφορά την πιθανότητα πρόκλησης μεγάλων απωλειών οι οποίες θα μπορούσαν να απειλήσουν τη χρηματοοικονομική βιωσιμότητα του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος ή την ικανότητα του να ασκεί τις βασικές λειτουργίες. Οι συγκεντρώσεις κινδύνου μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές περιλαμβανομένων των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων σε : μεμονωμένους αντισυμβαλλόμενους ή ομάδες αντισυμβαλλόμενων, τομείς της βιομηχανίας, συγκεκριμένα προϊόντα, φορείς παροχής υπηρεσιών και φυσικές καταστροφές.

¹²⁷ JOINT FORUM ON FINANCIAL CONGLOMERATES (1999c), σελ. 9-12, παρ. 31-40

κινδύνου. Σε περίπτωση ανυπαρξίας κατάλληλων συστημάτων ελέγχου, οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να επιβάλουν κατάλληλα μέτρα

- να ελέγχουν τις σημαντικές συγκεντρώσεις κινδύνου σε περιοδική βάση μέσω των εκθέσεων του χρηματοπιστωτικού ομίλου για τη φύση και το μέγεθός τους
- να ενθαρρύνουν την έγκαιρη, αξιόπιστη και επαρκή δημόσια πληροφόρηση ή διαφάνεια (public disclosure) από τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους των συγκεντρώσεων κινδύνου για την προαγωγή μιας αποτελεσματικής πειθαρχίας της αγοράς
- να επιδιώκουν την αμοιβαία κατανόηση των χρησιμοποιούμενων τεχνικών εποπτείας προκειμένου να πραγματοποιείται αποτελεσματικά η εκτίμηση και ο έλεγχος της συγκέντρωσης κινδύνων. Επιπλέον η επικοινωνία μεταξύ των εποπτικών αρχών είναι απαραίτητη τόσο για το συντονισμό των εποπτικών τους πρακτικών όσο και για την ανίχνευση καταστάσεων κερδοσκοπίας
- τέλος, να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των εποπτευόμενων επιχειρήσεων του ομίλου όταν ο όμιλος πραγματοποιεί σημαντικές συγκεντρώσεις κινδύνου οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν τη χρηματοοικονομική βιωσιμότητα του ομίλου.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κοινοτικό καθεστώς προληπτικής εποπτείας χρηματοπιστωτικών ομίλων που περιλαμβάνουν τουλάχιστον ένα πιστωτικό ίδρυμα,¹²⁸ είτε ως μητρική, είτε ως θυγατρική επιχείρηση, είναι διαμορφωμένο στη βάση πράξεων δευτερογενούς κοινοτικού δικαίου (δηλ. οδηγίες. οι διατάξεις των οποίων είναι προσαρμοσμένες στο έργο της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία), οι οποίες έπεται από επανειλημμένες τροποποιήσεις συγχωνεύθηκαν πρόσφατα (Ιούνιος του 2000) στην οδηγία 2000/12/ΕΚ «σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων»¹²⁹ για λόγους «σαφήνειας και εξορθολογισμού».

Το υπόδειγμα επιχειρησιακής οργάνωσης χρηματοπιστωτικού ομίλου που επιλέχθηκε από τα κοινοτικά όργανα, είναι αυτό της «τράπεζας γενικών συναλλαγών» (universal bank).¹³⁰ Η δυνατότητα υιοθέτησης από τα πιστωτικά ιδρύματα αυτού του υποδείγματος, υπάρχει σε όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την 1η Ιανουαρίου 1996 εκτός της Ελλάδας, της

¹²⁸ Στο κοινοτικό δίκαιο, από το 1977 και μετά, χρησιμοποιείται ο όρος «πιστωτικό ίδρυμα» αντί του όρου «τράπεζα» ο οποίος συναντάται σε διεθνές επίπεδο, και ορίζεται ως «επιχείρηση της οποίας η δραστηριότητα συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στη χορήγηση πιστώσεων για ίδιο λογαριασμό ή ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος κατά την έννοια της οδηγίας 2000/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18^{ης} Σεπτεμβρίου 2000, για την ανάληψη, την άσκηση και την προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος». Οδηγία 2000/12/ΕΚ, άρθρο 1, σημείο 1, α' εδάφιο.

¹²⁹ Ε.Ε. αριθ. L 126, 26.5.2000, σελ. 1-59. Αυτή η οδηγία κωδικοποιεί επτά βασικές οδηγίες και δώδεκα οδηγίες τροποποίησης που θέτουν σε εφαρμογή την ενιαία αγορά για τις τραπεζικές υπηρεσίες. Οι επτά οδηγίες είναι οι ακόλουθες : η οδηγία 73/183/ΕΟΚ για την κατάργηση των περιορισμών στην ελευθερία εγκατάστασης και στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών για τις μη μισθωτές δραστηριότητες τραπεζών και λοιπών πιστωτικών ιδρυμάτων, η Πρώτη και η Δεύτερη Συντονιστική Τραπεζική Οδηγία (77/780/ΕΟΚ και 89/646/ΕΟΚ αντίστοιχα), η οδηγία 89/299/ΕΟΚ σχετικά με τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων, η οδηγία 89/647/ΕΟΚ σχετικά με τον συντελεστή φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, η οδηγία 92/30/ΕΟΚ σχετικά με την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση και η οδηγία 92/121/ΕΟΚ σχετικά με την εποπτεία και τον έλεγχο των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Αξίζει να σημειωθεί η μη συμπερίληψη της οδηγίας 93/6/ΕΟΚ για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων

Ισπανίας και της Πορτογαλίας όπου η δυνατότητα αυτή ισχύει από 1ης Ιανουαρίου 2000.¹³¹

Οφείλουμε επίσης να τονίσουμε ότι με την έναρξη του τρίτου σταδίου της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης την 1η Ιανουαρίου του 1999, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) δεν απέκτησε την ιδιότητα μιας ενιαίας εποπτικής αρχής στη ζώνη του ευρώ. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 105 παρ. 5 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΣΕΚ), η ΕΚΤ και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) αναλαμβάνουν το ρόλο της συμβολής στην ομαλή άσκηση της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στη διάταξη ωστόσο της επόμενης παραγράφου, προβλέπεται η δυνατότητα αναγωγής της ΕΚΤ στο μέλλον, σε μια ενιαία ευρωπαϊκή εποπτική αρχή μετά από ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου ECOFIN.

Τέλος, στο πλαίσιο της ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με την εφαρμογή ενός προγράμματος δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες (η οποία εκδόθηκε το Μάιο του 1999) και της τελευταίας έκθεσης της για την πρόοδο της εφαρμογής του (Μάιος του 2000) προτείνεται η προσαρμογή του κοινοτικού θεσμικού πλαισίου προς τις προτάσεις που έχει υποβάλει το Κοινό Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους ως το 2002.¹³² Αναμένεται έτσι να συμπληρωθεί το εποπτικό πλαίσιο που διέπει τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους, στη σύνθεση των οποίων υπάρχει τουλάχιστον ένα πιστωτικό ίδρυμα μια χρηματιστηριακή και μια ασφαλιστική επιχείρηση. Επιλέξαμε τη λέξη «συμπληρωθεί» αντί της λέξης «τροποποιηθεί» διότι αφενός το περιεχόμενο των εκθέσεων του Κοινού Φόρουμ δεν είναι δεσμευτικό και αφετέρου γίνονται σαφείς αναφορές σε αυτό για μη τροποποίηση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου.

¹³⁰ Σύμφωνα με το παράρτημα Ι της οδηγίας 2000/12/ΕΚ και την οδηγία 93/22/ΕΟΚ «σχετικά με τις επενδυτικές υπηρεσίες στον τομέα των κινητών αξιών»

¹³¹ Ibid

¹³² Βλέπε Κεφάλαιο Δεύτερο του Μέρους αυτού

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : ΟΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 2000/12/ΕΚ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΣΕ ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΒΑΣΗ

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Το 1983 αντιμετωπίστηκε για πρώτη φορά το ζήτημα της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων που ελέγχουν ή ανήκουν σε χρηματοπιστωτικούς ομίλους με τη θέσπιση της πρώτης οδηγίας (83/350/ΕΟΚ)¹³³ για την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση, η οποία ήταν προσαρμοσμένη στο περιεχόμενο του Αναθεωρημένου Κονκορδάτου της Βασιλείας.¹³⁴ Το 1992, η πρώτη οδηγία αντικαταστάθηκε πλήρως από τη δεύτερη ομώνυμη οδηγία (92/30/ΕΟΚ)¹³⁵ με την οποία προβλέφθηκε επιπλέον η υποχρέωση ενοποίησης πιστωτικών ιδρυμάτων που είναι θυγατρικές επιχειρήσεις χρηματοδοτικών ιδρυμάτων,¹³⁶ συμπεριλαμβανομένων και των εταιρειών συμμετοχής. Επίσης, σε ενοποιημένη βάση θα υπολογίζονται οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη τόσο του πιστωτικού κινδύνου όσο και των κινδύνων της αγοράς (μετά τη θέση σε ισχύ της οδηγίας 93/6/ΕΟΚ για την επάρκεια των ίδιων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων).

Όπως προαναφέραμε στην Εισαγωγή του Μέρους αυτού, οι διατάξεις της οδηγίας 92/30/ΕΟΚ καθώς και των άλλων οδηγιών (εκτός της οδηγίας 93/6/ΕΟΚ με τις διατάξεις της οποίας ολοκληρώθηκε το κοινοτικό δίκαιο αναφορικά με την ενοποιημένη εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων)

¹³³ Όπως αναφέρει ο ΖΑΒΒΟΣ (1989, σελ. 154) «η χρεοκοπία το 1982 της Ιταλικής Banco Ambrosiano και η ανάγκη υιοθέτησης σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων που θα κάλυπταν, ιδιαίτερα, τα κεντά των ρυθμίσεων της Ιταλίας και της Γερμανίας, είχαν ως αποτέλεσμα να παροτρύνουν και τους άλλους κοινοτικούς εταίρους στην ταχύτατη υιοθέτηση αυτής της Οδηγίας».

¹³⁴ Βλέπε Μέρος Δεύτερο, Κεφάλαιο Πρώτο υπο 2.2

¹³⁵ Για μια αναλυτική παρουσίαση της οδηγίας 92/30/ΕΟΚ βλέπε ΓΚΟΡΤΣΟΣ (1992), σελ. 19-32. Επίσης παρατηρήσεις γίνονται στο ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ (1989), σελ. 18-22. Ειδικότερα για τις βελτιώσεις που σημειώθηκαν στη δεύτερη οδηγία σε σχέση με τη πρώτη βλέπε επίσης Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΕ αριθ. C 102, 18.4.91, σελ. 19-22), ενότητα 1.2

¹³⁶ Θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι στην έννοια του χρηματοδοτικού ιδρύματος περιλαμβάνονται και οι επιχειρήσεις επενδύσεων οι οποίες είναι θυγατρικές πιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία έχουν λάβει άδει λειτουργίας σε κράτος-μέλος. ΓΑΛΙΑΤΣΟΣ (1994), σελ. 266.

που εφαρμόζονται στο πλαίσιο της ενοποιημένης προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων, συμπεριελήφθησαν στην κωδικοποιητική οδηγία 2000/12/EK.

2. Στόχοι των διατάξεων αναφορικά με την εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση

Με τις διατάξεις της οδηγίας 2000/12/EK αναφορικά με την ενοποιημένη εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων τίθενται δυο αντικειμενικοί στόχοι : η «προστασία των συμφερόντων των καταθετών των εν λόγω ιδρυμάτων» και η «εξασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοδοτικού συστήματος».¹³⁷ Στο πλαίσιο του πρώτου στόχου, οι εποπτικές αρχές επιδιώκουν τη διασφάλιση των καταθέσεων του κοινού έναντι κινδύνων που μπορούν να προκύψουν από ενδεχομένη κακοδιοίκηση των πιστωτικών ιδρυμάτων,¹³⁸ ενώ στο πλαίσιο του δευτέρου στόχου αποσκοπούν στην αποτροπή μιας γενικευμένης κρίσης στο τραπεζικό σύστημα με αποτέλεσμα την αποσταθεροποίηση του. Επίσης, βασική επιδίωξη των εποπτικών αρχών κατά την άσκηση της ενοποιημένης εποπτείας αποτελεί η εκτίμηση της χρηματοοικονομικής κατάστασης των πιστωτικών ιδρυμάτων εντός των ομίλων. Με την ενοποίηση, οι εποπτικές αρχές θα είναι σε θέση αφενός να διαμορφώσουν μια συνολική εικόνα για τους κινδύνους του ομίλου και αφετέρου να ελέγχουν την κεφαλαιακή τους επάρκεια μέσω των ενοποιημένων λογαριασμών.¹³⁹

Επιπλέον, επισημαίνεται η υποχρέωση των εποπτικών αρχών να αρνηθούν ή να αποσύρουν την άδεια λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων όταν η διαφάνεια της δομής ενός ομίλου δεν είναι επαρκής.¹⁴⁰ Για τη διευκόλυνση της εφαρμογής της ενοποιημένης εποπτείας τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίζουν τη δυνατότητα στις εποπτικές αρχές, πρώτο «να διαθέτουν τα

¹³⁷ ΟΔΗΓΙΑ 2000/12/EK, 65ο σημείο του αιτιολογικού.

¹³⁸ Βλέπε ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ (1989), σελ. 21-22. Όπως ο ίδιος παρατηρεί, «ένας μεγάλος όγκος «ξένων» κεφαλαίων ... είναι δυνατόν να εξαρτάται από τη διαχειριστική βούληση μιας μικρής ομάδας μετόχων ή και ενός μόνο ατόμου – που αφενός έχουν συνεισφέρει χαμηλό σχετικά ποσοστό του συνολικού κεφαλαίου και που δεν αποκλείεται σε δεδομένη συγκυρία να παρεκτραπούν σε παρακινδυνευμένες ή και δόλιες ακόμη ενέργειες»

¹³⁹ Ibid, σελ. 22. Βέβαια όπως επισημαίνει και ο ZABBOΣ (1989, σελ. 153) η ενοποιημένη εποπτεία περιλαμβάνει και άλλα στοιχεία εκτός των λογαριασμών.

¹⁴⁰ ΟΔΗΓΙΑ 2000/12/EK, 9ο και 61ο σημείο του αιτιολογικού και άρθρο 7, παρ. 3. Η διάταξη αυτή θεσπίστηκε με την επανομαζόμενη «οδηγία BCCI» (95/26/ΕΟΚ). Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 97.

μέσα για να λαμβάνουν από όλες τις επιχειρήσεις του ομίλου τις αναγκαίες προς εκτέλεση της αποστολής τους πληροφορίες»¹⁴¹ και δεύτερο, να ανταλλάσσουν όλα τα πληροφοριακά στοιχεία που μπορούν να επιτρέψουν ή να διευκολύνουν την άσκηση ενοποιημένης εποπτείας ιδίως όσον αφορά τη ρευστότητα, τη φερεγγυότητα, τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα καθώς και τη διοικητική και λογιστική οργάνωση και τους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου.¹⁴² Βασική προϋπόθεση όμως ως προς τις ανταλλαγές πληροφοριών αποτελεί η τήρηση εκ μέρους των εποπτικών αρχών των κανόνων περί επαγγελματικού απορρήτου.¹⁴³

Τέλος, επισημαίνεται ότι όταν πρόκειται για ομίλους που ασκούν δραστηριότητες και από τους τρεις χρηματοπιστωτικούς τομείς (δηλ. τον τραπεζικό, το χρηματιστηριακό και τον ασφαλιστικό), οι εποπτικές αρχές των αντιστοίχων τομέων πρέπει να συνεργάζονται.¹⁴⁴

3. Πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αναφορικά με την εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση

Οι διατάξεις σχετικά με το είδος και την έκταση της ενοποίησης, καθώς και τις προϋποθέσεις απαλλαγής μιας επιχείρησης από την ενοποιημένη εποπτεία διαμορφώνονται ανάλογα με το είδος της επιχείρησης που είναι μητρική εταιρεία του ομίλου ή έχει σημαντικές συμμετοχές μειοψηφίας σε άλλες χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις. Οι διατάξεις αφορούν σε τέσσερις κατηγορίες χρηματοπιστωτικών ομίλων :

(α) Στην πρώτη κατηγορία μητρική επιχείρηση¹⁴⁵ είναι ένα πιστωτικό ίδρυμα και θυγατρικές της επιχειρήσεις¹⁴⁶ άλλα πιστωτικά ή/και χρηματοδοτικά ιδρύματα.¹⁴⁷ Στην έννοια του πιστωτικού ιδρύματος εμπίπτουν τόσο τα

¹⁴¹ Ibid, 60ο σημείο του αιτιολογικού

¹⁴² Ibid, άρθρο 52, παρ. 5 και 6 και άρθρο 56, παρ. 2

¹⁴³ Ibid, άρθρο 56, παρ. 5

¹⁴⁴ Ibid, 60ο σημείο του αιτιολογικού και άρθρο 30, παρ. 5.

¹⁴⁵ Ο ορισμός της «μητρικής επιχείρησης» δίνεται στο άρθρο 1 σημείο 12 της οδηγίας 2000/12/EK.

¹⁴⁶ Ο ορισμός της «θυγατρικής επιχείρησης» δίνεται στο άρθρο 1 σημείο 13 της οδηγίας 2000/12/EK

¹⁴⁷ Ως χρηματοδοτικό ίδρυμα ορίζεται η «επιχείρηση η οποία δεν είναι πιστωτικό ίδρυμα και της οποίας η κύρια δραστηριότητα συνιστάται στην απόκτηση συμμετοχών ή στην άσκηση

πιστωτικά ιδρύματα όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 1 (σημείο 1, α'εδάφιο)¹⁴⁸ της οδηγίας 2000/12 ΕΚ όσο και οι ιδιωτικές και δημόσιες επιχειρήσεις που ανταποκρίνονται στον ορισμό του προαναφερθέντος άρθρου και έχουν λάβει άδεια λειτουργίας σε τρίτη, εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, χώρα (άρθρο 2, σημείο 1, β' εδάφιο).

- (β) Στην δεύτερη κατηγορία χρηματοπιστωτικών ομίλων ένα πιστωτικό ίδρυμα έχει συμμετοχή μειοψηφίας σε άλλα πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα.¹⁴⁹
- (γ) Στην τρίτη κατηγορία επικεφαλής του χρηματοπιστωτικού ομίλου είναι μια χρηματοδοτική εταιρεία.¹⁵⁰
- (δ) Στην τελευταία κατηγορία ομίλων, μητρική επιχείρηση είναι μια μικτή εταιρεία.¹⁵¹ Σημειώνουμε ότι στην έννοια μικτή εταιρεία υπάγονται και οι ασφαλιστικές εταιρείες που έχουν θυγατρικά πιστωτικά ιδρύματα.

Για κάθε μια από αυτές τις κατηγορίες ομίλων προσδιορίζονται οι αρμόδιες αρχές¹⁵² για την άσκηση της ενοποιημένης εποπτείας, οι τομείς τους οποίους καλύπτει η ενοποίηση, η έκταση και η μορφή της ενοποίησης, οι προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες είναι δυνατή η απαλλαγή ενός πιστωτικού ιδρύματος από την ενοποιημένη εποπτεία και η διοικητική συνεργασία

μιας ή περισσότερων από τις δραστηριότητες που αναγράφονται στα σημεία 2 έως 12 του καταλόγου του παραρτήματος Ι» Ibid, άρθρο 1, σημείο 21

¹⁴⁸ Για τον ορισμό του πιστωτικού ιδρύματος βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 128

¹⁴⁹ Συμμετοχή θεωρείται η άμεση ή έμμεση κατοχή του 20% ή περισσότερο των δικαιωμάτων ψήφου 4 του κεφαλαίου των πιστωτικών ή των χρηματοδοτικών επιχειρήσεων χωρίς αυτές να έχουν καταστεί θυγατρικές του μητρικού πιστωτικού ιδρύματος (ΟΔΗΓΙΑ 2000/12/ΕΚ, άρθρο 1, σημείο 9)

¹⁵⁰ Η χρηματοδοτική εταιρεία ορίζεται ως ένα χρηματοδοτικό ίδρυμα οι θυγατρικές επιχειρήσεις του οποίου είναι αποκλειστικά ή κυρίως πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα, ενώ μια τουλάχιστον θυγατρική επιχείρηση είναι πιστωτικό ίδρυμα. ΟΔΗΓΙΑ 2000/12/ΕΚ, άρθρο 1, σημείο 21

¹⁵¹ Μικτή εταιρεία ονομάζεται μια μητρική επιχείρηση, η οποία δεν είναι ούτε χρηματοδοτικό ούτε πιστωτικό ίδρυμα και μεταξύ των θυγατρικών της οποίας, περιλαμβάνεται τουλάχιστον ένα πιστωτικό ίδρυμα. Ibid, άρθρο 1, σημείο 22

¹⁵² Ως αρμόδιες αρχές ορίζονται οι «εθνικές αρχές που είναι εξουσιοδοτημένες, βάσει νόμου ή κανονιστικών διατάξεων, να ελέγχουν τα πιστωτικά ιδρύματα». Ibid, άρθρο 1, σημείο 4. Οι εθνικές αρχές που είναι αρμόδιες για την άσκηση προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων, διαφέρουν ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε έξι κράτη-μέλη (Ελλάδα, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Ολλανδία, Πορτογαλία) η προληπτική εποπτεία ασκείται από την Κεντρική Τράπεζα. Στη Γαλλία, ασκείται από κοινού από την Κεντρική Τράπεζα και μια ανεξάρτητη αρχή (Commission Bancaire). Στα υπόλοιπα κράτη μέλη, αρμόδια για την άσκηση προληπτικής εποπτείας είναι μια διοικητική αρχή. ΓΚΟΡΤΣΟΣ (1999), σελ. 90-91. Επίσης βλέπε τον αναλυτικό ΠΙΝΑΚΑ IV στον οποίο περιλαμβάνονται και κράτη μη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ανάμεσα στις εποπτικές αρχές των κρατών-μελών. Στη συνέχεια, αναφερόμαστε αναλυτικά για κάθε κατηγορία χρηματοπιστωτικού ομίλου.

3.1 Χρηματοπιστωτικοί όμιλοι με επικεφαλής πιστωτικό ίδρυμα

3.1.1 Πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα ως θυγατρικές επιχειρήσεις

(Α) Αρμόδιες αρχές

Αρμόδιες για την άσκηση της εποπτείας του ομίλου σε ενοποιημένη βάση, είναι οι αρχές που χορήγησαν την άδεια ίδρυσης και λειτουργίας στο μητρικό πιστωτικό ίδρυμα.¹⁵³ Αν ένα θυγατρικό πιστωτικό ίδρυμα είναι εγκατεστημένο σε άλλο κράτος-μέλος από εκείνο το οποίο έχει λάβει άδεια ίδρυσης η μητρική του επιχείρηση, οι αρμόδιες αρχές που χορήγησαν την άδεια λειτουργίας στη θυγατρική αυτή επιχείρηση εφαρμόζουν σ' αυτήν τους κανόνες της ενοποιημένης εποπτείας σε ατομική ή σε μερικώς ενοποιημένη (στο εξής «υπό ενοποιημένη») βάση.¹⁵⁴

Βάσει διμερούς συμφωνίας, η εξουσία άσκησης της εποπτείας σε ατομική βάση επιτρέπεται να εκχωρηθεί στις αρμόδιες αρχές που χορήγησαν την άδεια λειτουργίας και εποπτεύουν το μητρικό πιστωτικό ίδρυμα.¹⁵⁵

(Β) Έκταση ενοποίησης

Η εποπτεία σε ενοποιημένη βάση καλύπτει τους εξής τομείς.¹⁵⁶

- τον έλεγχο της κεφαλαιακής επάρκειας του πιστωτικού ιδρύματος σχετικά με την έκθεση του στον πιστωτικό κίνδυνο¹⁵⁷ και τους κινδύνους της αγοράς¹⁵⁸

¹⁵³ ΟΔΗΓΙΑ 2000/12/ΕΚ, άρθρο 53, παρ. 1

¹⁵⁴ Ibid, άρθρο 52, παρ. 8

¹⁵⁵ Ibid, άρθρο 52, παρ. 9

¹⁵⁶ Ibid, άρθρο 52, παρ. 5 και 6

¹⁵⁷ Πιστωτικός κίνδυνος είναι η πιθανότητα να περιέλθει ένας πιστωτικός οφειλέτης σε αδυναμία εκπλήρωσης των συμβατικών σου υποχρεώσεων. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου υπολογίζοντας βάσει της προϋσχύουσας και ενσωματωθείσας στη νέα οδηγία (2000/12/ΕΚ), 89/647/ΕΟΚ όπως επανειλημμένα τροποποιήθηκε από μεταγενέστερες οδηγίες. Για τον δείκτη φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων βλέπε ΑΝΤΩΝΙΟΥ (1995), σελ. 429-469

- τον έλεγχο των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων¹⁵⁹
- τον έλεγχο της τήρησης των ορίων που αφορούν στις συμμετοχές των πιστωτικών ιδρυμάτων σε επιχειρήσεις του μη χρηματοπιστωτικού τομέα,¹⁶⁰ καθώς και της ύπαρξης κατάλληλων διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου.

(Γ) Μορφή ενοποίησης¹⁶¹ : πλήρης και αναλογική ενοποίηση

Εφόσον ένα πιστωτικό ίδρυμα κατέχει περισσότερο από 50% του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου ενός άλλου πιστωτικού ή χρηματοδοτικού ιδρύματος ή ασκεί σε αυτό ουσιαστικό έλεγχο, απαιτείται η πλήρης ενοποίηση της θυγατρικής επιχείρησης.¹⁶² Σε εξαιρετικές περιπτώσεις οι αρμόδιες αρχές μπορούν να επιβάλουν την αναλογική ενοποίηση.¹⁶³

¹⁵⁸ Στην έννοια των κινδύνων αγοράς εμπίπτουν οι χρηματοπιστωτικής φύσεως κίνδυνοι η επέλευση των οποίων είναι αποτέλεσμα της μεταβλητότητας διαφόρων αγοραίων τιμών, όπως π.χ. επιτόκια, τιμές μετοχών και συναλλαγματικές ισοτιμίες. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων και των εταιρειών επενδύσεων για κάλυψη έναντι των κινδύνων αγοράς υπολογίζονται βάσει της οδηγίας 93/6/ΕΟΚ όπως τροποποιήθηκε από τις μεταγενέστερες οδηγίες 98/31/ΕΚ και 98/33/ΕΚ. Για μια αναλυτική παρουσίαση της εν λόγω οδηγίας βλέπε ΓΑΛΙΑΤΣΟΣ (1994), σελ. 164-185

¹⁵⁹ Ο έλεγχος των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων πραγματοποιείται βάσει της προϋχούσας και ενσωματωθείσας στην νέα οδηγία, 92/121/ΕΟΚ.

¹⁶⁰ ΟΔΗΓΙΑ 2000/12/ΕΚ, άρθρο 51. Ως επιχειρήσεις του μη χρηματοπιστωτικού τομέα νοούνται οι επιχειρήσεις που δεν είναι ούτε πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα ούτε επιχειρήσεις παροχής επιχειρηματικών τραπεζικών υπηρεσιών (=επιχείρηση της οποίας η κύρια δραστηριότητα συνίσταται στην κατοχή ή διαχείριση ακίνητων, στην διαχείριση υπηρεσιών πληροφορικής ή σε κάθε άλλη παρεμφερή δραστηριότητα βοηθητικού χαρακτήρα σε σχέση με την κύρια δραστηριότητα ενός ή περισσότερων πιστωτικών ιδρυμάτων, Ibid, άρθρο 1, σημείο 23). Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 51 τα κράτη μέλη μπορούν να μη θέτουν περιορισμούς στις συμμετοχές των πιστωτικών ιδρυμάτων στις ασφαλιστικές εταιρείες.

¹⁶¹ Με την λεγόμενη οδηγία περί τραπεζικών λογαριασμών (86/635/ΕΟΚ) διευκολύνεται ο προσδιορισμός των μεθόδων που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν στην άσκηση της ενοποιημένης προληπτικής εποπτείας

¹⁶² ΟΔΗΓΙΑ 2000/12/ΕΚ, άρθρο 54, παρ. 1, α' εδάφιο. Τα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού, καθώς και τα έσοδα και τα έξοδα των θυγατρικών πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων ενσωματώνονται στους ενοποιημένους λογαριασμούς.

¹⁶³ Βλέπε σχετικά στην ίδια οδηγία άρθρο 54, παρ. 1, β' υποπαράγραφος, α' και β' εδάφιο. Στο πλαίσιο της αναλογικής ενοποίησης, τα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού καθώς και τα έσοδα και έξοδα των ενοποιούμενων πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, ενσωματώνονται στους ενοποιημένους λογαριασμούς ανάλογα με το ποσοστό του κεφαλαίου των ή των δικαιωμάτων ψήφων που κατέχει η συμμετέχουσα επιχείρηση

Σημειώνουμε ότι οι δυο προαναφερθείσες μέθοδοι εφαρμόζονται και για την ενοποίηση των θυγατρικών επιχειρήσεων επικουρικών τραπεζικών υπηρεσιών.¹⁶⁴

(Δ) Απαλλαγή επιχείρησης του ομίλου από την ενοποιημένη εποπτεία¹⁶⁵

Οι αρμόδιες αρχές που έχουν αναλάβει την άσκηση της ενοποιημένης εποπτείας μπορούν να απαλλάσσουν από την ενοποίηση ένα θυγατρικό πιστωτικό ίδρυμα ή μια εταιρεία επικουρικών τραπεζικών υπηρεσιών, όταν συντρέχει μια από τις ακόλουθες προϋποθέσεις.¹⁶⁶

- η θυγατρική επιχείρηση είναι εγκατεστημένη σε τρίτη, εκτός της Ε.Ε., χώρα «όπου υπάρχουν νομικά εμπόδια στη διαβίβαση των αναγκαίων πληροφοριών»,
- κατά τη γνώμη των αρμόδιων αρχών, το μέγεθος και η σχετική σπουδαιότητα της θυγατρικής στην αγορά την καθιστούν αμελητέα σε σχέση με τους στόχους της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων,
- κατά τη γνώμη των αρμόδιων αρχών η ενοποίηση της χρηματοοικονομικής κατάστασης του θυγατρικού πιστωτικού ιδρύματος αντενδείκνυται ή θα μπορούσε να οδηγήσει σε εσφαλμένες εκτιμήσεις σχετικά με τους στόχους της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Στις δυο τελευταίες περιπτώσεις, οι αρμόδιες αρχές του κράτους-μέλους όπου είναι εγκατεστημένο το θυγατρικό πιστωτικό ίδρυμα μπορούν να ζητήσουν από τη μητρική επιχείρηση πληροφορίες που θα διευκολύνουν την άσκηση της εποπτείας του σε ατομική βάση.¹⁶⁷ Επιπρόσθετα, οι αρχές που

¹⁶⁴ Ibid, άρθρο 54, παρ. 5. Για τον ορισμό των επιχειρήσεων αυτών βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 160

¹⁶⁵ Σε ορισμένες περιπτώσεις οι αρμόδιες αρχές μπορούν επίσης να επιτρέψουν την απαλλαγή από την εποπτεία σε ατομική ή σε υποενοποιημένη βάση των επιχειρήσεων του ομίλου θα πρέπει όμως να διασφαλίζεται από τις αρμόδιες αρχές η ορθή κατανομή των ιδίων κεφαλαίων, Ibid, άρθρο 52, παρ. 7, α' υποπαράγραφος, α' εδάφιο

¹⁶⁶ Ibid, άρθρο 52, παρ. 3. Στην αρχική πρόταση οδηγίας (ΕΕ αριθ. C 315, 18.4.91, σελ. 15-20) προβλεπόταν η απαλλαγή από την ενοποίηση και των χρηματοδοτικών ιδρυμάτων η οποία όμως θα προκαλούσε στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό μεταξύ τραπεζών γενικών συναλλαγών (π.χ. στη Γερμανία) και τραπεζών που παρέχουν επενδυτικές υπηρεσίες μέσω θυγατρικών (π.χ. στη Μ. Βρετανία). Βλέπε γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΕ αριθ. C 102, σελ. 19-22), ενότητα 1.3

¹⁶⁷ Ibid, άρθρο 52, παρ. 4

έχουν αναλάβει την άσκηση ενοποιημένης εποπτείας μπορούν να ζητήσουν από τις θυγατρικές του πιστωτικού ιδρύματος που δεν υπόκεινται σε ενοποιημένη εποπτεία τις πληροφορίες που είναι χρήσιμες για την άσκηση της εποπτείας.¹⁶⁸

(Ε) Συνεργασία διοικητικών αρχών

Στην περίπτωση που η μητρική επιχείρηση και οι θυγατρικές της είναι εγκατεστημένες σε διαφορετικά κράτη-μέλη της Ε.Ε, οι διοικητικές αρχές των κρατών αυτών υποχρεούνται να ανταλλάσσουν μεταξύ τους όλες τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τη διευκόλυνση της άσκησης της εποπτείας σε ενοποιημένη βάση. Ειδικότερα :

- (α) Αν η θυγατρική επιχείρηση είναι πιστωτικό ίδρυμα, επιβάλλεται η υποχρέωση της αμοιβαίας κοινοποίησης όλων των πληροφοριών που μπορούν να επιτρέψουν ή να διευκολύνουν την άσκηση της ενοποιημένης εποπτείας από τις αρμόδιες αρχές του κράτους-μέλους όπου εδρεύει το μητρικό πιστωτικό ίδρυμα.¹⁶⁹
- (β) Σε περίπτωση που στο χρηματοπιστωτικό όμιλο, ο οποίος υπόκειται σε ενοποιημένη εποπτεία, ανήκουν ως θυγατρικές επιχειρήσεις χρηματοδοτικά ιδρύματα ή ανταλλαγή των προαναφερθείσων πληροφοριών πραγματοποιείται μεταξύ των αρμόδιων αρχών του κράτους-μέλους στο οποίο εδρεύει το μητρικό πιστωτικό ίδρυμα και των εποπτικών αρχών που είναι υπεύθυνες για την εποπτεία των χρηματοδοτικών ιδρυμάτων.¹⁷⁰
- (γ) Σε περίπτωση που στον όμιλο ένα πιστωτικό ίδρυμα ελέγχει μια ή περισσότερες θυγατρικές που είναι ασφαλιστικές εταιρείες ή άλλου είδους επιχειρήσεις που παρέχουν επενδυτικές υπηρεσίες, οι αρμόδιες αρχές του κράτους-μέλους στο οποίο εδρεύει το μητρικό πιστωτικό ίδρυμα και οι αρχές «που έχουν δημόσια εξουσία εποπτείας» των ασφαλιστικών εταιριών και των άλλων επιχειρήσεων αφενός συνεργάζονται στενά μεταξύ τους και αφετέρου υποχρεούνται να προβαίνουν σε αμοιβαία ανακοίνωση όλων των πληροφοριών που «μπορούν να διευκολύνουν την εκπλήρωση της αποστολής τους και να εξασφαλίσουν τον έλεγχο της

¹⁶⁸ Ibid, άρθρο 52, παρ. 10 με παραπομπή στο άρθρο 55, παρ. 1

¹⁶⁹ Ibid, άρθρα 28, και 56 (παρ. 2)

δραστηριότητας και της χρηματοοικονομικής κατάστασης του συνόλου των επιχειρήσεων που ευρίσκονται υπό την εποπτεία τους».¹⁷¹ Επισημαίνεται ότι στη περίπτωση αυτή δεν προβλέπεται ενοποίηση.

3.1.2 Πιστωτικό ίδρυμα με συμμετοχές μειοψηφίας

(Α) Αρμόδιες αρχές

Αρμόδιες για την άσκηση εποπτείας σε ενοποιημένη βάση, είναι οι αρχές του κράτους μέλους που χορήγησαν την άδεια ίδρυσης και λειτουργίας στο πιστωτικό ίδρυμα που έχει συμμετοχές στα άλλα πιστωτικά και στα χρηματοδοτικά ιδρύματα.¹⁷² Αντίθετα, όταν ένα χρηματοδοτικό ίδρυμα συμμετέχει σε πιστωτικό ή σε άλλο χρηματοδοτικό ίδρυμα τότε δεν απαιτείται ενοποίηση.¹⁷³

(Β) Έκταση και μορφή ενοποίησης

Η έκταση της ενοποίησης καλύπτει τους τομείς που αναφέρονται ανωτέρω στο υπο. 3.1.1 (Β)

Ο καθορισμός της μορφής της ενοποίησης των συμμετοχών μειοψηφίας αφήνεται στη διακριτική ευχέρεια των αρχών οι οποίες έχουν τρεις εναλλακτικές δυνατότητες :¹⁷⁴

- να επιβάλουν πλήρη ενοποίηση
- να απαιτήσουν αναλογική ενοποίηση ή
- να χρησιμοποιήσουν τη μέθοδο της καθαρής θέσεως

(Γ) Ειδική ρύθμιση

Με απόφαση των αρμόδιων αρχών εποπτεία σε ενοποιημένη βάση μπορεί να επιβληθεί και σε τρεις επιπλέον περιπτώσεις :¹⁷⁵

¹⁷⁰ Ibid, άρθρο 56, παρ. 2

¹⁷¹ Ibid, άρθρο 56, παρ. 4

¹⁷² Ibid, άρθρο 53, παρ. 1

¹⁷³ Ibid, άρθρο 52, παρ. 2

¹⁷⁴ Ibid, άρθρο 54, παρ. 3

¹⁷⁵ Ibid, άρθρο 54, παρ. 4

- (α) όταν ένα πιστωτικό ίδρυμα ασκεί σημαντική επιρροή σε ένα ή περισσότερα πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα χωρίς να διαθέτει συμμετοχή σε αυτά,
- (β) όταν δυο ή περισσότερα πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα έχουν τεθεί υπό ενιαία διοίκηση, χωρίς να υπάρχει σχετική σύμβαση ή ρήτρα του καταστατικού
- (γ) όταν τα διοικητικά, διαχειριστικά ή εποπτικά όργανα δυο ή περισσότερων πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων αποτελούνται κατά πλειοψηφία από τα ίδια πρόσωπα.

(Δ) Απαλλαγή από την ενοποίηση

Η απαλλαγή από την ενοποιημένη εποπτεία ενός πιστωτικού ιδρύματος στο οποίο ένα άλλο πιστωτικό ίδρυμα έχει συμμετοχή επιτρέπεται στις περιπτώσεις που αναφέρθηκαν στο υπο. 3.1.1. (Δ).

3.2 Χρηματοπιστωτικοί όμιλοι με επικεφαλής χρηματοδοτικό ίδρυμα

(Α) Αρμόδιες αρχές

Στην κατηγορία αυτών των χρηματοπιστωτικών ομίλων επιδιωκόμενος στόχος είναι η εκτίμηση των συνολικών κινδύνων στους οποίους εκτίθεται το θυγατρικό πιστωτικό ίδρυμα και όχι η μητρική του χρηματοδοτική εταιρεία. Η άσκηση επομένως της ενοποιημένης εποπτείας δεν συνεπάγεται την υπαγωγή στο εποπτικό βεληνεκές των τραπεζικών εποπτικών αρχών ούτε της ίδιας της μητρικής ούτε των μη χρηματοοικονομικών συμμετοχών της.¹⁷⁶ Για τον προσδιορισμό των αρμόδιων τραπεζικών εποπτικών αρχών αναφορικά με την άσκηση ενοποιημένης εποπτείας, υπάρχει η ακόλουθη διάκριση :¹⁷⁷

- (α) Αν υπάρχει, είτε ένα μόνον θυγατρικό πιστωτικό ίδρυμα είτε περισσότερα, όλα όμως είναι εγκατεστημένα στο ίδιο κράτος-μέλος, αρμόδιες για την άσκηση της ενοποιημένης εποπτείας είναι οι αρχές του κράτους-μέλους που χορήγησαν την άδεια λειτουργίας στο θυγατρικό πιστωτικό ίδρυμα.

¹⁷⁶ Σε ενοποιημένη εποπτεία υπόκεινται οι συμμετοχές των χρηματοδοτικών εταιρειών σε χρηματοδοτικά και πιστωτικά ιδρύματα. Γνωμοδότηση Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΕ αριθ. C 102, 18.4.91, σελ. 19-22), ενότητα 2, παρ. 2.1.2

¹⁷⁷ ΟΔΗΓΙΑ 2000/12/ΕΚ, άρθρο 53, παρ. 2

(β) Αν όμως υπάρχουν περισσότερα θυγατρικά πιστωτικά ιδρύματα εγκατεστημένα σε διάφορα κράτη-μέλη, αρμόδιες είναι κατά σειρά :

- οι αρχές του κράτους-μέλους που χορήγησαν άδεια λειτουργίας στο πιστωτικό ίδρυμα, η καταστατική έδρα του οποίου βρίσκεται στο κράτος-μέλος όπου συστάθηκε και η μητρική χρηματοδοτική εταιρία
- οι αρχές που καθορίστηκαν μετά από συμφωνία των αρμοδίων αρχών των ενδιαφερόμενων κρατών-μελών,
- αν δεν υπάρχει τέτοιου είδους συμφωνία, οι αρμόδιες αρχές του κράτους-μέλους που χορήγησαν άδεια λειτουργίας στο θυγατρικό πιστωτικό ίδρυμα που εμφανίζει το μεγαλύτερο σύνολο ισολογισμού,
- αν οι ισολογισμοί των θυγατρικών είναι ίσιοι, οι αρμόδιες αρχές του κράτους-μέλους που χορήγησαν νωρίτερα την άδεια λειτουργίας.

Οι αρμόδιες αρχές κάθε κράτους-μέλους καταρτίζουν κατάλογο των χρηματοδοτικών εταιριών που είναι μητρικές πιστωτικών ιδρυμάτων, και τον οποίο οφείλουν να κοινοποιήσουν στις αρμόδιες αρχές των υπόλοιπων κρατών-μελών και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.¹⁷⁸ Επίσης αν σε ένα κράτος-μέλος υπάρχουν περισσότερες από μια αρμόδιες αρχές για την εποπτεία πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, τότε πρέπει να λαμβάνονται τα αναγκαία μέτρα για τον μεταξύ τους συντονισμό.¹⁷⁹

(B) Έκταση και μορφή ενοποίησης

Η έκταση της ενοποίησης αφορά σε όσους τομείς καλύπτονται και στην περίπτωση που η μητρική επιχείρηση του ομίλου είναι πιστωτικό ίδρυμα.¹⁸⁰

Η πλήρης ενοποίηση είναι υποχρεωτική όπως και στους ομίλους των οποίων η μητρική επιχείρηση είναι πιστωτικό ίδρυμα. Η αναλογική ενοποίηση επίσης μπορεί να επιβληθεί εφόσον πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις.¹⁸¹

(Γ) Απαλλαγή επιχείρησης του ομίλου από την ενοποιημένη εποπτεία¹⁸²

¹⁷⁸ Ibid, άρθρο 56, παρ. 6

¹⁷⁹ Ibid, άρθρο 53, παρ. 5

¹⁸⁰ Βλέπε ανωτέρω υπο 3.1.1 (B)

¹⁸¹ ΟΔΗΓΙΑ 2000/12/ΕΚ, άρθρο 54, παρ. 1, α' υποπαράγραφος, (β' εδάφιο), β' υποπαράγραφος

Οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για την απαλλαγή από την ενοποίηση ενός πιστωτικού ιδρύματος που είναι θυγατρική επιχείρηση ενός χρηματοδοτικού ιδρύματος είναι όμοιες με εκείνες που προβλέπονται και στην πρώτη κατηγορία χρηματοπιστωτικών ομίλων με επικεφαλής πιστωτικό ίδρυμα.¹⁸³

(Δ) Συνεργασία διοικητικών αρχών

Αν η μητρική χρηματοδοτική εταιρεία και το θυγατρικό πιστωτικό ίδρυμα είναι εγκατεστημένα σε διαφορετικά κράτη μέλη, οι αρμόδιες αρχές κάθε κράτους-μέλους οφείλουν να «κοινοποιούν μεταξύ τους όλα τα πληροφοριακά στοιχεία που μπορούν να επιτρέψουν ή να διευκολύνουν την άσκηση της εποπτείας».¹⁸⁴ Επίσης, οι αρχές που ασκούν την ενοποιημένη εποπτεία του θυγατρικού πιστωτικού ιδρύματος μπορούν να αξιώνουν από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους στο οποίο έχει την καταστατική της έδρα η μητρική χρηματοδοτική εταιρεία τη διαβίβαση πληροφοριών χρήσιμων για την άσκηση της ενοποιημένης εποπτείας.¹⁸⁵

3.3 Χρηματοπιστωτικοί όμιλοι με επικεφαλής μικτή εταιρεία

Σε αυτή την κατηγορία χρηματοπιστωτικών ομίλων, οι οποίοι περιλαμβάνουν τουλάχιστον ένα πιστωτικό ίδρυμα, η μητρική επιχείρηση δεν είναι ούτε πιστωτικό ίδρυμα ούτε χρηματοδοτικό ίδρυμα αλλά μια μικτή εταιρεία, δηλ. μια ασφαλιστική εταιρεία.

¹⁸² Επίσης οι αρμόδιες αρχές έχουν την εξουσία υπό προϋποθέσεις να απαλλάσσουν από την εποπτεία σε υποενοποιημένη ή ατομική βάση το θυγατρικό πιστωτικό ίδρυμα μιας χρηματοδοτικής εταιρείας. Ibid, άρθρο 56, παρ. 2, α' υποπαράγραφος

¹⁸³ Βλέπε ανωτέρω υπο. 3.1.1 (Α)

¹⁸⁴ Ibid, άρθρο 56, παρ. 2, β' υποπαράγραφος

¹⁸⁵ Ibid, άρθρο 56, παρ. 2, β' υποπαράγραφος. Όπως και στην κατηγορία των ομίλων με επικεφαλής πιστωτικό ίδρυμα και θυγατρικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις ή επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, επιβάλλεται η συνεργασία ανάμεσα στις αρμόδιες αρχές όταν στις θυγατρικές της χρηματοδοτικής εταιρείας περιλαμβάνονται και ασφαλιστικές ή άλλες επιχειρήσεις επενδύσεων. Ibid, άρθρο 56, παρ. 4

Για τα πιστωτικά ιδρύματα που είναι θυγατρικές μικτών εταιρειών δεν προβλέπεται η άσκηση εποπτείας σε ενοποιημένη βάση.¹⁸⁶

Βέβαια, η μικτή εταιρία και όλες οι μη τραπεζικές θυγατρικές επιχειρήσεις οφείλουν να παρέχουν στις αρμόδιες τραπεζικές αρχές τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για την εκ μέρους τους άσκηση της εποπτείας των θυγατρικών (της μικτής εταιρείας) πιστωτικών ιδρυμάτων.¹⁸⁷ Επίσης, οι αρχές που έχουν την εξουσία εποπτεύσεως της μικτής εταιρείας και των μη τραπεζικών θυγατρικών της επιχειρήσεων υποχρεούνται να παρέχουν κάθε χρήσιμη πληροφορία στις αρχές που είναι υπεύθυνες για την εποπτεία των θυγατρικών πιστωτικών ιδρυμάτων.¹⁸⁸

3.4 Διεθνείς χρηματοπιστωτικοί όμιλοι

Για τις περιπτώσεις που ένα πιστωτικό ίδρυμα με καταστατική έδρα στην Ε.Ε. είναι μητρική πιστωτικών ιδρυμάτων ή χρηματοδοτικών ιδρυμάτων με καταστατική έδρα σε τρίτη εκτός Ε.Ε. χώρας (ή ένα πιστωτικό ίδρυμα με καταστατική έδρα στην Ε.Ε είναι θυγατρική επιχείρηση πιστωτικών ιδρυμάτων ή χρηματοδοτικών εταιρειών με καταστατική έδρα σε τρίτη, εκτός Ε.Ε χώρας) η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξουσιοδοτείται να υποβάλλει προτάσεις στο Συμβούλιο για τη διαπραγμάτευση συμφωνιών που θα αποσκοπούν στον καθορισμό του τρόπου εφαρμογής της αρχής της εποπτείας σε ενοποιημένη

¹⁸⁶ Το Συμβούλιο της Ε.Ε κατέληξε σ' αυτή την επιλογή, γιατί όταν εκδόθηκε η δεύτερη οδηγία (92/30/ΕΟΚ) για την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση, δεν είχε ολοκληρωθεί ακόμα η επεξεργασία κατάλληλων μεθόδων ενοποίησης ώστε να επιδιωχθεί ο συντονισμός τους σε κοινοτικό επίπεδο.

¹⁸⁷ ΟΔΗΓΙΑ 2000/12/ΕΚ, άρθρο 55, παρ. 1

¹⁸⁸ Ibid, άρθρο 56, παρ. 3, β' υποπαράγραφος

βάση.¹⁸⁹ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με την Τραπεζική Συμβουλευτική Επιτροπή¹⁹⁰ εξετάζει τα αποτελέσματα αυτών των διαπραγματεύσεων.¹⁹¹

Βέβαια, στις περιπτώσεις αυτές έχουν εφαρμογή και οι προαναφερθείσες σχετικές διατάξεις του Αναθεωρημένου Κονκορδάτου της Βασιλείας και των μεταγενέστερων συμπληρώσεων υπό την προϋπόθεση ότι οι εποπτικές αρχές στις τρίτες χώρες όπου έχει την καταστατική του έδρα το μητρικό ή το θυγατρικό πιστωτικό ίδρυμα, έχουν υιοθετήσει αυτές τις διατάξεις.¹⁹²

¹⁸⁹ Ibid, άρθρο 25, παρ. 1. Επίσης σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 30, παρ. 3, οι αρμόδιες (τραπεζικές) αρχές στα κράτη-μέλη μπορούν να ανταλλάσσουν εμπιστευτικές πληροφορίες, στο πλαίσιο συμφωνιών συνεργασίας με τις εποπτικές αρχές (είτε αντιστοίχου είτε άλλων χρηματοπιστωτικών τομέων) ή όργανα τρίτων κρατών (π.χ. ελεγκτές, εκκαθαριστές). Η διάταξη αυτή η οποία θεσπίστηκε με την τροποποιητική οδηγία 98/33/EK ολοκληρώνει το πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων εποπτικών αρχών όλων των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών φορέων, εγκατεστημένων σε κράτη μέλη ή και μη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αξίζει να αναφερθεί ότι είναι σε εξέλιξη η διαδικασία έκδοσης τροποποιητικής οδηγίας για την εφαρμογή αντίστοιχων ρυθμίσεων και στους άλλους ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς φορείς (COM (1999) 748 τελικό, 10.1.2000). Οι εκδοθείσες και οι υπο έκδοση κοινοτικές αυτές διατάξεις είναι αντίστοιχες των συστάσεων του Κοινού Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους

¹⁹⁰ Για τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες της Επιτροπής αυτής βλέπε άρθρο 57 της οδηγίας 2000/12/EK

¹⁹¹ Ibid, άρθρο 25, παρ. 3. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη συνάψει μια συμφωνία πλαίσιο (Memorandum of Understanding, MOUs) με την US Federal Reserve και τον Options Clearing Corporation (OCC), των ΗΠΑ, με την οποία επιτρέπεται η υπογραφή επιμέρους (διμερών) συμφωνιών μεταξύ των εποπτικών αρχών. Αντίστοιχες συμφωνίες πλαίσιο προβλέπεται να συναφθούν με την Ελβετία και τον Καναδά. ECONOMIC and FINANCIAL COMMITTEE: Report on financial stability / 'BROUWER – Report', Brussels, 8 April, 2000, EFC/ECFIN/240/00-Final, σελ. 10. Βλέπε επίσης Παράρτημα Η.

¹⁹² Βλέπε Μέρος Δεύτερο, Κεφάλαιο Πρώτο υπο. 2.2 και 2.3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ : Η ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΕΠΟΠΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥΣ ΟΜΙΛΟΥΣ

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Στο Πρώτο Κεφάλαιο του Μέρους αυτού, αναφερθήκαμε στο κοινοτικό εποπτικό καθεστώς που διέπει τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους οι οποίοι περιλαμβάνουν τουλάχιστον ένα πιστωτικό ίδρυμα μια χρηματιστηριακή και μια ασφαλιστική επιχείρηση. Κύριο χαρακτηριστικό αυτού του καθεστώτος είναι η άσκηση ενοποιημένης εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων που ελέγχουν ή ανήκουν σε χρηματοπιστωτικούς ομίλους με εξαίρεση τους ομίλους που έχουν επικεφαλής ή θυγατρική επιχείρηση μια ασφαλιστική εταιρεία. Στην τελευταία περίπτωση επιβάλλεται η στενή συνεργασία μεταξύ των εποπτικών αρχών που είναι υπεύθυνες για τις επιχειρήσεις του ομίλου.

Από τα τέλη του 1998 ωστόσο έχει αναληφθεί μια πρωτοβουλία προς την κατεύθυνση της υιοθέτησης των συστάσεων του Κοινού Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους. Παρακάτω, αναφερόμαστε στο Πρόγραμμα Δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁹³ στο πλαίσιο του οποίου εντάσσονται και οι ενέργειες για τη συμπλήρωση του κοινοτικού θεσμικού πλαισίου για τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους.

2. Η προσαρμογή του κοινοτικού στο διεθνές θεσμικό πλαίσιο για την προληπτική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων

Στις 11 Μαΐου του 1999 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε μια Ανακοίνωση σχετικά με την εφαρμογή ενός πλαισίου δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες,¹⁹⁴ μετά από πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Κάρντιφ τον Ιούνιο του 1998, την οποία επιβεβαίωσε το Δεκέμβριο του ιδίου

¹⁹³ Όπως επισημαίνουν οι VAN DEN BERGHE and VERWEIRE (1998, σελ. 171) η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι οι κανόνες προληπτικής εποπτείας δεν πρέπει να επιβάλουν στις επιχειρήσεις συγκεκριμένες μορφές επιχειρησιακής διάρθρωσης εκτός και αν αυτό είναι απαραίτητο για την αποτελεσματική άσκηση προληπτικής εποπτείας τους.

¹⁹⁴ COM (1999) 232, 11.5.1999. Για μια συνοπτική επισκόπηση της Ανακοίνωσης βλέπε ΓΚΟΡΤΣΟΣ (1999), σελ. 163-169

έτους στη Βιέννη.¹⁹⁵ Η ανακοίνωση αυτή στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στο έργο μιας Ομάδας χάραξης πολιτικής επί των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (Financial Services Policy Group) η οποία συντίθεται από εκπροσώπους των Υπουργών που συμμετέχουν στο Συμβούλιο ECOFIN και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Σκοπός της Ανακοίνωσης υπήρξε ο προσδιορισμός των ενεργειών (ειδικότερα η οριστικοποίηση και η έκδοση οδηγιών και άλλων νομοθετικών μέτρων) που πρέπει να αναληφθούν σε κοινοτικό επίπεδο ώστε να ολοκληρωθεί το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι ενέργειες αυτές προβλέπονται σε ένα συγκεκριμένο Πρόγραμμα Δράσης και κατανέμονται στο πλαίσιο τεσσάρων στρατηγικών στόχων. Επισημαίνεται ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποβάλλει περιοδικές εκθέσεις προόδου της εφαρμογής του Προγράμματος, από τα τέλη του 1999.

Ο τρίτος στρατηγικός στόχος, στον οποίο υπάγονται και οι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι, αφορά στην ενίσχυση της σταθερότητας της ενιαίας αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και επομένως στην κάλυψη των κενών στο πλέγμα των κανόνων προληπτικής εποπτείας που διέπει τους ενδιαμέσους χρηματοπιστωτικούς φορείς (δηλ. πιστωτικά ιδρύματα, χρηματιστηριακές και ασφαλιστικές επιχειρήσεις). Για το σκοπό αυτό η Επιτροπή κρίνει σκόπιμη την ενσωμάτωση στο κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο των κανόνων εποπτείας που λαμβάνονται σε διεθνές επίπεδο (Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, IOSCO και IAIS) καθώς και την άμεση ενεργοποίηση όλων των αρμόδιων εθνικών και κοινοτικών φορέων για την προώθηση θεσμικών άλλων στο κοινοτικό καθεστώς εποπτείας των ενδιαμέσων χρηματοπιστωτικών φορέων.

Όσον αφορά τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους, η Επιτροπή θέτει ως στόχο την προσαρμογή στις προτάσεις που έχει υποβάλει σχετικά το Κοινό Φόρουμ, για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους, μέχρι το 2002 (η πρόταση του

¹⁹⁵ Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας, το Μάρτιο του 2000, προσδιόρισε την ολοκλήρωση της εφαρμογής του Προγράμματος Δράσης για το 2005.

νομοθετικού μέτρου προσδιορίστηκε στα τέλη του 2000).¹⁹⁶ Η Επιτροπή θεωρεί ότι λόγω των μεγάλων και πολύπλοκων διατομεακών διασυνδέσεων υπάρχει «πιεστική ανάγκη για μεγαλύτερη συνεργασία, παρακολούθηση και καλύτερη κατανόηση των εμπειριών και των κινδύνων» οι οποίοι ξεπερνούν τα όρια άσκησης εποπτείας σε κάθε χρηματοπιστωτικό τομέα ξεχωριστά.

Το Νοέμβριο του 1999 και το Μάιο του 2000, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε αντίστοιχα της πρώτη¹⁹⁷ και τη δεύτερη έκθεση¹⁹⁸ αναφορικά με την επιτευχθείσα πρόοδο της εφαρμογής του Προγράμματος Δράσης.

Στη δεύτερη έκθεσή της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επαναδιατυπώνει την άποψή της για ενίσχυση της συνεργασίας ανάμεσα στις εθνικές εποπτικές αρχές ώστε να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά τα διασυνοριακά προβλήματα και να αναπτυχθεί μια κοινή προσέγγιση εποπτείας απέναντι στις νέες μορφές κινδύνων της ενιαίας αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.¹⁹⁹

¹⁹⁶ Οι VAN DEN BERGHE and VERWEIRE (1998, σελ. 175) αναφέρονται στην έκδοση κοινοτικής οδηγίας

¹⁹⁷ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Πρόγραμμα Δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Πρώτη έκθεση για την πρόοδο εφαρμογής των μέτρων του Προγράμματος Δράσης. 29.11.1999 COM (1999) 232 τελικό

¹⁹⁸ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Εξελίξεις και επιτευχθείσα πρόοδος. Δεύτερη έκθεση. 30.5.2000. COM (2000) 336 τελικό. Η τρίτη έκθεση προόδου θα υποβληθεί στο Συμβούλιο ECOFIN και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στα τέλη του 2000

¹⁹⁹ Μια τεχνική ομάδα εμπειρογνομόνων παρουσίασε το καλοκαίρι τις συστάσεις της προς συζήτηση στις κανονιστικές επιτροπές (Banking Advisory Committee, High Level Securities Supervisors Committee, Insurance Committee) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αντικείμενο μελέτης στην εργασία αποτέλεσαν οι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι (διεθνείς και μη) οι οποίοι περιλαμβάνουν τουλάχιστον μία τράπεζα είτε ως μητρική είτε ως θυγατρική επιχείρηση του ομίλου, μια επιχείρηση επενδύσεων και μια ασφαλιστική εταιρεία.

Τα κυριότερα υποδείγματα επιχειρησιακής τους οργάνωσης είναι τρία: Το «Γερμανικό» με βάση το οποίο παρέχεται ολόκληρο το φάσμα χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών από μία νομική οντότητα (τράπεζα γενικών συναλλαγών), το «Βρετανικό» στο οποίο η μητρική επιχείρηση είναι η τράπεζα και θυγατρικές οι μη τραπεζικές επιχειρήσεις και το «Αμερικανικό» όπου επικεφαλής του ομίλου τίθεται μία εταιρεία συμμετοχών.

Στους βασικούς λόγους δημιουργίας των χρηματοπιστωτικών ομίλων συγκαταλέγονται ο περιορισμός της διαμεσολαβητικής λειτουργίας των τραπεζών, το διαρθρωτικό αρμπιτράζ, ο εντεινόμενος ανταγωνισμός μεταξύ των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών φορέων, η απελευθέρωση και η διεθνοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών και η επίτευξη οικονομιών φάσματος.

Κατ'επέκταση, η συγκρότηση χρηματοπιστωτικών ομίλων έχει ως αποτέλεσμα την εμφάνιση νέων κινδύνων όπως η πολλαπλή χρησιμοποίηση των ιδίων κεφαλαίων ανάμεσα στις επιχειρήσεις του ομίλου, η αλυσιδωτή μετάδοση προβλημάτων και η σύγκρουση συμφερόντων είτε μεταξύ των επιχειρήσεων του ομίλου είτε μεταξύ των επιχειρήσεων και των πελατών τους. Οι κίνδυνοι αυτοί συνιστούν συνεπώς και τις αιτίες για άσκηση αποτελεσματικής προληπτικής εποπτείας στους ομίλους ως σύνολα.

Το διεθνές θεσμικό πλαίσιο για την προληπτική τους εποπτεία είναι διαμορφωμένο στη βάση μη δεσμευτικών συστάσεων που εκπορεύονται από την Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία και το Κοινό Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους. Η μεν πρώτη εισήγαγε την αρχή της εποπτείας σε ενοποιημένη βάση των διεθνών τραπεζικών ομίλων,

το δε δεύτερο εξειδίκευσε και διευκόλυνε την εφαρμογή της αρχής αυτής μέσω των μεθόδων μέτρησης της κεφαλαιακής επάρκειας του σύνθετου ομίλου ως σύνολο και ενίσχυσε τους κανόνες αναφορικά με τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών αρχών.

Σύμφωνα με το ισχύον κοινοτικό καθεστώς για την προληπτική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων οι όμιλοι πιστωτικών ιδρυμάτων και επενδυτικών επιχειρήσεων υπάγονται σε ενοποιημένη εποπτεία εκτός από εκείνους που περιλαμβάνουν επιπλέον μία ασφαλιστική εταιρεία. Μάλιστα στη δεύτερη οδηγία για την ενοποιημένη εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων (92/30/ΕΟΚ) για τεχνικούς λόγους δεν υπήχθησαν και οι συγκεκριμένοι όμιλοι σε ενοποίηση. Επίσης όπως προβλέπεται στο Πρόγραμμα Δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες το κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο για την προληπτική τους εποπτεία θα προσαρμοστεί προς τις συστάσεις του Κοινού Φόρουμ για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους σε δύο χρόνια.

Κατά την προσωπική μας εκτίμηση στο πλαίσιο της νέας οδηγίας για τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους (η οποία κατά πάσα πιθανότητα θα συμπληρώσει τις διατάξεις της οδηγίας 92/30/ΕΟΚ οι διατάξεις της οποίας έχουν ενσωματωθεί στην οδηγία 2000/12/ΕΚ) θα πρέπει να υπαχθούν σε ενοποίηση και οι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι που περιλαμβάνουν πιστωτικά ιδρύματα, επιχειρήσεις επενδύσεων και ασφαλιστικές εταιρείες. Σε αντίθετη περίπτωση θα εξακολουθήσει να υφίσταται το ζήτημα της αποτελεσματικής προληπτικής εποπτείας των συγκεκριμένων ομίλων διότι οι πλέον κατάλληλη και αποδεκτή από τις εποπτικές αρχές μέθοδος εποπτείας αποτελεί η ενοποιημένη εποπτεία.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

A. ΠΗΓΕΣ

A1. Πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο

ΣΥΝΘΗΚΗ περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, άρθρο 105

A2. Πράξεις κοινοτικών οργάνων

ΟΔΗΓΙΑ 93/6/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15ης Μαρτίου 1993 για την επάρκεια των ίδιων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων. ΕΕ αριθ. L 141, 11.6.1993, σελ. 1-26

ΟΔΗΓΙΑ 2000/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων», ΕΕ L126, 26.5.2000, σελ. 1-59

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 85/611/ΕΟΚ, 92/49/ΕΟΚ, 92/96/ΕΟΚ και 93/22/ΕΟΚ όσον αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών με τρίτες χώρες. 10.1.2000, COM (1999) 748 τελικό

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες – Εφαρμογή του πλαισίου για τις χρηματοπιστωτικές αγορές : Πρόγραμμα Δράσης, Ανακοίνωση της Επιτροπής. 11.5.1999 COM (1999) 232

EUROPEAN COMMISSION: Statement of Co-operation on the Exchange of Information for the Purposes of Consolidated Supervision. Framework. 17 September 1999. http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/finances/banks/coop1.htm.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Πρόγραμμα Δράσης για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες - Πρώτη έκθεση για την πρόοδο εφαρμογής των μέτρων 29.11.1999 COM (1999) 232 τελικό.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Εξελίξεις και επιτευχθείσα πρόοδος. Δεύτερη έκθεση. 30.5.2000 COM (2000) 336 τελικό.

ECONOMIC and FINANCIAL COMMITTEE: Report on financial stability / 'BROUWER – Report ', Brussels, 8 April, 2000, EFC/ECFIN/240/00-Final: <http://ue.eu.int/Newsroom/LoadDoc.cfm>.

A3. Εκθέσεις διεθνών φορέων και οργανισμών

BASLE COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION (1979) : Consolidated Supervision of banks' international activities, Basle, March

BASLE COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION (1983) : Principles for the supervision of Banks' Foreign Establishments (Basle Concordat), Basle, May

BASLE COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION (1990) : Information flows between banking supervisory authorities (Supplement to the "Basle Concordat" of May 1983), Basle, April

BASLE COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION (1992) : Minimum Standards for the Supervision of International Banking Groups and their Cross-Border Establishments, Basle, July

BASLE COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION (1996) : The Supervision of Cross-Border Banking, Report by a working group comprised of members of the Basle Committee on Banking Supervision and the Offshore Group of Banking Supervisors, Basle, October

JOINT FORUM ON FINANCIAL CONGLOMERATES (1998) : Financial conglomerates, Basle, September

JOINT FORUM ON FINANCIAL CONGLOMERATES (1999a) : Supervision of financial conglomerates, Basle, February

JOINT FORUM ON FINANCIAL CONGLOMERATES (1999b) : Intra-Group Transactions and Exposures Principles, Basle, December

JOINT FORUM ON FINANCIAL CONGLOMERATES (1999c) : Risk Concentrations Principles, Basle, December

OECD (1992) : Banks under stress, OECD, Paris

OECD (1993) : Financial Conglomerates, OECD, Paris

A4. Ηλεκτρονικές διευθύνσεις

ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ (IOSCO) :
www.iosco.org/iosco.html (Documents Library – Joint Forum Documentation)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ :
www.bis.org/pub/index.htm (Basel Committee on Banking Supervision)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ (Πρόγραμμα Δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες) :
www.europa.eu.int/comm/internal_market/en/finances/actionplan/index.htm

B. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

B1. Στην ελληνική γλώσσα

ΑΝΤΩΝΙΟΥ, Θ. (1995) : Εποπτεία της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων – δείκτης φερεγγυότητας, στο : Οι οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών, Εμμ. Ι. Σακέλλη, Μέρος ενδέκατο, εκδ. Βρύκουσ Ο.Ε., Αθήνα, σελ. 429-469

ΓΑΛΙΑΤΣΟΣ, Κ (1994) : Διεθνείς κεφαλαιαγορές και ελληνικό χρηματιστήριο, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 59-126 και 141-195

ΓΚΟΡΤΣΟΣ, Χ.Β. (2000) : Τραπεζικό και Νομισματικό Δίκαιο, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, τομ. Γ', ΠΑΤΡΑ, Κεφάλαια : Δεύτερο και Τέταρτο (Αδημοσίευτο)

ΖΑΒΒΟΣ, Γ.Σ. (1989) : Η Τραπεζική Πολιτική της ΕΟΚ εν όψει 1992, στη σειρά: Διεθνής Τραπεζική, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα

ΜΠΑΜΠΑΝΑΣΗΣ, Σ. (1998) : Διεθνές Εμπόριο (Διεθνές Νομισματικό Σύστημα, Διεθνής Οικονομική Ολοκλήρωση), σημειώσεις, Αθήνα, σελ. 26-30

PARK, S. and ZWICK, J. (1988) : Διεθνής Τραπεζική, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα, σελ. 103-116

B2. Στην αγγλική γλώσσα

DALE, R. (1992) : International Banking Deregulation, Oxford : Basil Blackwell Finance, σελ. 38-58 και 176-204

HEFFERNAN, S.C. (1996) : Modern Banking in Theory and Practice, John Wiley and Sons Ltd, West Sussex, England, σελ. 23-30, 128-136, 250-254, 271-273 και 280-282

HERRING, R.J. and LITAN, R.E (1995) : Financial Regulation in the Global Economy στη σειρά : Integrating National Economies, The Brookings Institution, Washington D.C.

LITAN, R.E. (1987) : What should Banks Do? The Brookings Institution, Washington, D.C, σελ. 1-7 και 60-189

SAUNDERS, A. and WALTER, I. (1994) : Universal Banking in the United States, What could we gain? What could we lose? Oxford University Press, New York, σελ. 3-12, 69-182 και 208-248

VAN DEN BERGHE, L and VERWEIRE, K. (1998) : Creating the Future with All Finance and Financial Conglomerates, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, The Netherlands, σελ. 1-80 και 159-209.

Γ. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γ1. Στην ελληνική γλώσσα

ΚΛΗΜΗΣ, Ν.Α (1999) : Bancassurance, Θεωρητική Προσέγγιση Ελληνική Πραγματικότητα, εκδ. Αγροτική Ασφαλιστική, Αθήνα

ΜΑΡΟΥΛΗΣ, Δ.Κ. (1992) : Εξελίξεις στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα και η ενοποίηση της Ευρωπαϊκής αγοράς : Επιπτώσεις για την Ελλάδα, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ), Εκθέσεις 8, Αθήνα, σελ. 31-246

ΤΡΑΓΑΚΗΣ, Γ. Εμμ. (1990) : Η Θεσμική Θεμελίωση της Κοινής Τραπεζικής Αγοράς, στη σειρά : Διεθνής Τραπεζική, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα

Γ2. Στην αγγλική γλώσσα

DEWATRIPONT, M. and TIROLE, J. (1994) : The Prudential Regulation of Banks, The MIT Press Cambridge, Massachusetts London, England, σελ. 71-79

GOWLAND, D. (1990) : The Regulation of Financial Markets in the 1990s, Edward Elgar Publishing Limited, England, σελ. 73-77

Δ. ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Δ1. Στην ελληνική γλώσσα

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Δ. (1996) : Οι πηγές των οικονομιών κλίμακας στον τραπεζικό κλάδο, Δελτίο Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, α' τριμηνιαία, σελ. 91-99

ΓΕΩΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ, Δ. (1999) : Bancassurance, «Ασφαλιστική αγορά», φ. 263, σελ. 48-54

ΓΚΟΡΤΣΟΣ, Χ.Β (1992) : Η Εποπτεία Χρηματοπιστωτικών Ομίλων σε Ενοποιημένη Βάση σύμφωνα με το Κοινοτικό Δίκαιο : Ανάλυση της οδηγίας 92/30/ΕΟΚ, Δελτίο Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, δ' τριμηνιαία, σελ. 19-32

ΓΚΟΡΤΣΟΣ, Χ.Β. (1999) : Η Ασκήση της Προληπτικής Εποπτείας των Πιστωτικών Ιδρυμάτων στη ζώνη του Ευρώ – Η Θεσμική Διάσταση, Πρόγραμμα Δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, Δελτίο Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, γ-δ τριμηνιαία, σελ. 88-103, 110 και 163-169

ΔΟΝΤΑΣ, Π.Ν. (1996) : Bancassurance : Εξέλιξη και προοπτικές, Δελτίο Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, δ' τριμηνιαία, σελ. 91-99

ΚΟΥΦΟΠΟΥΛΟΣ, Κ.Ε (1996) : Πρέπει οι εμπορικές τράπεζες να αναλαμβάνουν εργασίες επί χρεογράφων (securities business), Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, γ' τριμηνιαία, σελ. 110-113

ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ, Α. (1989) : Ενοποιημένη εποπτεία των τραπεζικών ομίλων, η νέα οδηγία της ΕΟΚ. Δελτίο Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, γ' τριμηνιαία, σελ. 18-22

ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ, Α. (1995) : Εποπτεία τραπεζοασφαλιστικών ομίλων και κεφαλαιακές ανάγκες των τραπεζών, Δελτίο Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, α' τριμηνιαία, σελ. 83-87

ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗ, Ν.Γ. (2000) : Χρηματοοικονομικές Εταιρείες Συμμετοχών, Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, α' – β' τριμηνιαία, σελ. 96-102

Δ2. Στην αγγλική γλώσσα

DALE, R. and WOLFE, S. (1998) : The structure of financial regulation, Journal of Financial Regulation and Compliance, vol. 6, no. 4, σελ. 326-350

FANTO, J.A (2000) : The Necessity of (and the Threat Poses By) Consumer Financial Education for the New Financial Conglomerates, The Journal of International Banking Regulation, σελ. 39-45

HERRING, R.J. and SANTOMERO, A.M. (1990) : The Corporate Structure of Financial Conglomerates, Journal of Financial Services Research, σελ. 471-497

KNAUTH, K-W. and WELZEL, H-J (1993) : The Supervision of Financial conglomerates, The Geneva Papers on Risk and Insurance, no. 67, σελ. 139-143

PLOTKIN, M.E and VOLLAND, D.R. (2000) : Banking in the United States in the New Millennium, Journal of international banking law, vol. 15, issue 2, February, σελ. 42-46

WOOD, P. and PHILLIPS, P. (1998) : Comment, International Financial Law Review, July, σελ. 10-12

E. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

E1. Στην ελληνική γλώσσα

ΓΑΛΙΑΤΣΟΣ, Κ. (1994) : Η οδηγία για την κεφαλαιακή επάρκεια (CAD), Δελτίο Οικονομικό και Στατιστικό, τεύχος 2, Ιούλιος, σελ. 16-24

ΨΙΛΟΠΟΥΛΟΥ – ΤΣΟΥΤΣΟΥΒΑ, Α. (1990) : Ο συντελεστής φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, γ' τριμηνιαία, σελ. 42-53

E2. Στην αγγλική γλώσσα

MEYER, L.H. (1999) : Increasing Global Financial Integrity : The Roles of Market Discipline, Regulation, and Supervision, Cato Journal, vol. 18, no. 3, winter, σελ. 345-354

SAUNDERS, A. (1999) : Consolidation and Universal banking, Journal of Banking and Finance 23, σελ. 693-695

TAYLOR, M. and FLEMING, A. (1999) : Integrated Financial Supervision, Lessons of Scandinavian Experience, Finance and Development, December, σελ. 42-45